

БІЛА КНИГА

СТИМУЛЮВАННЯ ПРОМИСЛОВОСТІ ДО ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ ТА ЗАХИСТУ КЛІМАТУ

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИКИ

Виконавець:

giz Deutsche Gesellschaft
für Internationale
Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

Листопад-2020

ОФІС ЕФЕКТИВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

office@brdo.com.ua, +38 (094) 832 49 12
вул. Григорія Сковороди, 21/16, блок В
www.brdo.com.ua

Офіс ефективного регулювання (BRDO) було засновано в листопаді 2015 року, задля сприяння створенню ефективного регулювання і поліпшення економічних свобод в Україні. У співпраці та за підтримки Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH, в рамках реалізації проекту «Консультавання підприємств щодо енергоефективності» (далі — Проект), BRDO реалізує інклюзивний та відкритий процес оптимізації регуляторних відносин у сфері енергоефективності, який призведе до підвищення довіри та партнерства держави й бізнесу.

Документ підготовлено експертами Офісу ефективного регулювання на основі результатів системного перегляду проблем та варіантів їх вирішення, що були наведені в Зеленій Книзі «Стимулювання промисловості до енергоефективності та захисту клімату», а також при застосуванні підходу щодо розгляду та аналізу стимулюючих механізмів, розробленого радниками з політичних питань К. Родом та А. Дюраном, Fraunhofer ISI.

АВТОРСЬКИЙ КОЛЕКТИВ:

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ: Н. Усенко, С. Вихрист

КЕРІВНИК СЕКТОРУ «ЕНЕРГЕТИКА» ОФІСУ ЕФЕКТИВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ BRDO: А. Зоркін

ГРУПА ЕКСПЕРТІВ ОФІСУ ЕФЕКТИВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ BRDO: К. Кикоть, Ю. Москаленко, С. Регелюк

ЗА УЧАСТЮ ЕКСПЕРТІВ: В. Шаповаленко, П. Пертко, П. Масюков, А. Чернявський, С. Дубко

СКОРОЧЕННЯ

ВВП — валовий внутрішній продукт

Держводагентство — Державне агентство водних ресурсів України

Держекоінспекція — Державна екологічна інспекція України

Держенергоефективності — Державне агентство з енергоефективності та енергозбереження України

Держпродспожслужба — Державна служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів

ДСНС — Державна служба України з надзвичайних ситуацій

ДФС — Державна фіскальна служба України

ЕСКО — енергосервісні компанії

МЗВ — моніторинг, звітність та верифікація викидів парникових газів

МЗС — Міністерство закордонних справ України

Міндовкілля — Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України

Міненерго — Міністерство енергетики України

Мінекономіки — Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України

Мінфін — Міністерство фінансів України

Мін'юст — Міністерство юстиції України

МОЗ — Міністерство охорони здоров'я України

НААУ — Національне агентство з акредитації України

НАК — Національне агентство кваліфікацій

НДТМ — найкращі доступні технології та методи управління

НКРЕКП — Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг

ПГ — парникові гази

ПЕР — паливно-енергетичні ресурси

СТКВ — система торгівлі квотами на викиди парникових газів

ENTSOG — Європейська мережа операторів газотранспортних систем (European Network of Transmission System Operators for Gas)

ENTSOE — Європейська мережа операторів систем передачі електроенергії (European Network of Transmission System Operators for Electricity)

EU ETS — Система торгівлі викидами в ЄС (EU emissions trading system)

ПЕРЕДМОВА

Підготовка та публікація Білих книг є поширеною європейською практикою для пошуку оптимальних шляхів розв'язання проблем регулювання та впровадження кращих світових напрацювань і досягнень у сферах, що становлять невідкладний інтерес.

Підготовлена Офісом ефективного регулювання Біла книга з питань стимулювання промисловості¹ до енергоефективності покликана стати основою для вдосконалення законодавства, вибору регуляторних, інформаційних та фінансових інструментів, що довели свою ефективність у інших європейських країнах.

В основу Білої книги покладено результати змістовного професійного діалогу, який відбувся із залученням органів державної влади, бізнесу, громадськості та інших заінтересованих сторін в рамках підготовки Зеленої книги «Стимулювання промисловості до енергоефективності та захисту клімату», сформованої Офісом ефективного регулювання станом на 01.10.2019 і опублікованої 31.10.2019.

За результатами емпіричного дослідження стану підвищення енергоефективності промислових підприємств та існуючих бар'єрів у цій сфері, у Зеленій книзі виокремлені основні проблеми, що потребують вирішення:

- 1) Відсутність цільових показників зниження енергоємності ВВП, що ускладнює планування та розробку державних стимулюючих механізмів з підвищення енергоефективності промислових підприємств;
- 2) Держава не надає бізнесу сигналів щодо прогнозої вартості енергоресурсів в середньо- та довгостроковій перспективі;
- 3) Відсутність стимулів до впровадження системного підходу щодо формування та реалізації енергоефективних заходів на підприємствах;
- 4) Недостатньо фінансових ресурсів на впровадження заходів з енергоефективності;
- 5) Неактуальність законодавства та затримка процесу його приведення у відповідність до міжнародних зобов'язань.

З урахуванням вищевикладеного, Офісом було прийняте рішення про доцільність підготовки Білої книги, що включатиме проведення додаткового аналізу наявних в Україні інструментів стимулювання промислових підприємств до енергоефективності та захисту клімату, а також пропозиції щодо застосування кращих європейських практик, які доцільно поширювати в Україні.

У процесі підготовки Білої книги відбулися фахові консультації та обговорення її основних положень із представниками уряду, міжнародними та національними експертами різних проектів міжнародної технічної допомоги.

Біла книга містить опис:

- ◆ основних проблем державної політики у сфері стимулювання підприємств до енергоефективності та захисту клімату;
- ◆ існуючих механізмів стимулювання промислових підприємств до енергоефективності та захисту клімату в Україні;
- ◆ міжнародних зобов'язань України та найкращих практик стимулювання промислових підприємств до енергоефективності та захисту клімату;
- ◆ пріоритетних напрямів бюджетного фінансування енергоефективних заходів на промислових підприємствах.

Окремо, Біла книга пропонує Карту подальших дій на шляху до побудови енергоефективної промисловості, приведення чинних практик у відповідність до вимог ЄС у цій сфері з метою зростання економіки та конкурентоспроможності вітчизняних товарів, а також розвитку та впровадженню нових технологій.

¹ Для цілей Зеленої та Білої книг під промисловістю розуміється сукупність підприємств, що належать до переробних галузей промисловості

Білу книгу викладено у формі системи пов'язаних між собою інструментів, які доцільно розглядати та тлумачити з урахуванням відповідних взаємозв'язків. Всі інструменти, наведені у Білій книзі, оформлені у вигляді окремих карток. В кожній картці зазначається характеристика інструменту та його взаємодія з іншими інструментами. В окремих картках зазначаються необхідні кроки до впровадження чи покращення інструменту. Карта подальших дій узагальнює застосування всіх інструментів та пропонує логічну послідовність кроків, спрямованих на застосування системного підходу щодо стимулювання підприємств до енергоефективності та захисту клімату.

Окремо у Білій книзі висвітлено питання побудови логіки відбору напрямків бюджетного фінансування енергоефективних заходів для промислових підприємств. Цей розділ особливо корисний для написання спеціальних програм бюджетного фінансування, а також відстоювання доцільності спрямування державних коштів на енергоефективні заходи.

Таким чином, Біла книга — це аналітичний документ, що узагальнює та формулює пропозиції щодо вдосконалення регуляторних, інформаційних та фінансових механізмів стимулювання промислових підприємств до енергоефективності та захисту клімату.

РЕЗЮМЕ

Державна політика у сфері енергоефективності та зміни клімату має спрямовуватися на формування рамкових адміністративно-правових та фінансово-економічних умов, що створюють цілісну систему стимулювання промислових підприємств до ефективного використання енергоресурсів та зменшення викидів парникових газів. Саме застосування системного підходу дозволяє досягти відчутного ефекту від впровадження енергоефективних заходів як на рівні окремого підприємства, так і на рівні держави в цілому.

Стимулювання промислових підприємств до ефективного використання енергоресурсів та захисту клімату повністю відповідає цілям сталого розвитку, які Україна разом з іншими країнами-членами ООН взяла за основу у встановленні стратегічних рамок національного розвитку на період до 2030 року. Це також відповідає вимогам міжнародних кліматичних договорів, Стороною яких є Україна.

У рамках імплементації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС передбачається запровадження низки механізмів стимулювання підприємств до енергоефективності та захисту клімату.

Незважаючи на необхідність оновлення, головні стратегічні документи національного рівня також містять цілі, досягнення яких потребує постійного підвищення енергоефективності промислових підприємств та зменшення викидів парникових газів, як головного чинника запобігання зміні клімату.

Починаючи із середини 90-х років минулого століття, коли питання енергоефективності лише починали враховуватися під час формування державної політики, можна чітко прослідкувати тенденцію із поступового розвитку нормативно - правової бази, що регулює діяльність у сфері стимулювання промислових підприємств до енергоефективності та захисту клімату.

Проте, Україна все ще відстає від більшості держав-членів Енергетичного Співтовариства у приведенні своєї нормативно-правової бази з енергоефективності у відповідність до *acquis communautaire*. Найбільшого прогресу було досягнуто у сфері енергетичного маркування продукції. Істотний прогрес відмічається у питаннях правового регулювання моніторингу, звітності та верифікації викидів парникових газів.

Виконання ж інших завдань, передбачених актами права ЄС, потребує створення відповідної нормативно-правової бази та залучення значних інвестицій для досягнення необхідного рівня економії ресурсів.

Підготовлена Біла книга з питань стимулювання промисловості до енергоефективності та захисту клімату містить низку пропозицій для впровадження Урядом, які покликані, у тому числі, актуалізувати нормативно-правову базу у цій сфері та наблизити українське законодавство до законодавства ЄС.

Системне впровадження запропонованих змін у сфері енергоефективності сприятиме конкурентоспроможності вітчизняних товарів, підвищенню рівня безпеки держави шляхом зменшення залежності від імпорту паливно-енергетичних ресурсів, зменшенню викидів парникових газів та захисту клімату, сталому розвитку української економіки, а, отже, підвищенню рівня здоров'я та добробуту громадян.

ЗМІСТ

СКОРОЧЕННЯ	3
ПЕРЕДМОВА	4
РЕЗЮМЕ.....	6
РОЗДІЛ 1. ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВНИХ ПРОБЛЕМ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ СТИМУЛЮВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ ДО ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ ТА ЗАХИСТУ КЛІМАТУ.....	8
РОЗДІЛ 2. ІСНУЮЧІ МЕХАНІЗМИ СТИМУЛЮВАННЯ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ ДО ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ ТА ЗАХИСТУ КЛІМАТУ В УКРАЇНІ	17
РОЗДІЛ 3. МІЖНАРОДНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ УКРАЇНИ ТА НАЙКРАЩІ ПРАКТИКИ СТИМУЛЮВАННЯ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ ДО ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ ТА ЗАХИСТУ КЛІМАТУ.....	39
РОЗДІЛ 4. ЄВРОПЕЙСЬКІ ІНСТРУМЕНТИ (МЕХАНІЗМИ) СТИМУЛЮВАННЯ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ ДО ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ ТА ЗАХИСТУ КЛІМАТУ, ЩО ДОЦІЛЬНО ЗАПРОВАДИТИ В УКРАЇНІ	53
РОЗДІЛ 5. ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ БЮДЖЕТНОГО ФІНАНСУВАННЯ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНИХ ЗАХОДІВ НА ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВАХ.....	90
РОЗДІЛ 6. КАРТА ПОДАЛЬШИХ ДІЙ.....	96
ДОДАТОК.....	102

РОЗДІЛ 1.

ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВНИХ ПРОБЛЕМ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ СТИМУЛЮВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ ДО ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ ТА ЗАХИСТУ КЛІМАТУ

В рамках підготовки Зеленої книги «Стимулювання промисловості до енергоефективності та захисту клімату»¹ проведено опитування понад **130** підприємств переробних галузей промисловості. Найбільш активно відгукнулися на запрошення взяти участь у дослідженні підприємства харчової промисловості (**22,5%** із загальної кількості учасників), виробництва машин та устаткування (**14,3%**), текстилю, одягу та виробів із шкіри (**14,3%**).

Вибірка респондентів охоплювала всі категорії промислових підприємств за розмірами господарської діяльності, але більшу частину з них склали середні (**30,1%**) та малі (**36,8%**) підприємства². У підсумку, за оцінками підприємств було складено рейтинг бар'єрів на шляху впровадження енергоефективних заходів:

БАР'ЄРИ НА ШЛЯХУ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНИХ ЗАХОДІВ, %

% ВЕЛИКІ

- 32 Недостатність коштів для фінансування енергоефективних заходів
- 20 Відсутність механізмів стимулювання на державному рівні
- 20 Недосконале законодавство в сфері енергоефективності
- 12 Обмеженість доступу до отримання кваліфікованих послуг від зовнішніх консультантів з питань енергоефективності

% СЕРЕДНІ

- 24 Недостатність коштів для фінансування енергоефективних заходів
- 23 Недосконале законодавство в сфері енергоефективності
- 18 Відсутність механізмів стимулювання на державному рівні
- 14 Недостатня мотивація персоналу до впровадження енергоефективних заходів

% МАЛІ

- 23 Недостатність коштів для фінансування енергоефективних заходів
- 22 Відсутність механізмів стимулювання на державному рівні
- 16 Недостатня мотивація персоналу до впровадження енергоефективних заходів
- 12 Недосконале законодавство в сфері енергоефективності

¹ <https://regulation.gov.ua/book/134-stimuluvanna-promislovih-pidpriemstv-do-energoefektivnosti-ta-zahistu-klimatu>

² Відповідно до статті 2 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» підприємство вважається великим, якщо відповідає щонайменше двом із таких критеріїв: балансова вартість активів — понад 20 мільйонів євро, чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) — понад 40 мільйонів євро, середня кількість працівників — понад 250 осіб, середнє підприємство — балансова вартість активів — до 20 мільйонів євро, чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) — до 40 мільйонів євро, середня кількість працівників — до 250 осіб, а мале підприємство — балансова вартість активів — до 4 мільйонів євро, чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) — до 8 мільйонів євро, середня кількість працівників — до 50 осіб

На основі визначених бар'єрів спільна група експертів BRDO та проекту «Консультавання підприємств щодо енергоефективності»¹ виокремили 5 основних системних проблем державної політики стимулювання підприємств до енергоефективності та захисту клімату та запропонували альтернативні алгоритми їх вирішення. Висновки та пропозиції групи експертів обговорено під час презентації Зеленої книги за участі представників органів влади, бізнесу та інших стейкхолдерів.

У підсумку коло виокремлених основних системних проблем державної політики щодо стимулювання підприємств до енергоефективності та захисту клімату склали:

- 1 Відсутність цільових показників зниження енергоємності ВВП, що ускладнює планування та розробку державних стимулюючих механізмів з підвищення енергоефективності промислових підприємств.
- 2 Держава не надає бізнесу сигналів щодо прогнозної вартості енергоресурсів в середньо- та довгостроковій перспективі.
- 3 Відсутність стимулів до впровадження системного підходу щодо формування та реалізації енергоефективних заходів на підприємствах.
- 4 Недостатньо фінансових ресурсів на впровадження заходів з енергоефективності.
- 5 Неактуальність законодавства та затримка процесу його приведення у відповідність до міжнародних зобов'язань.

¹ Проект впроваджується GIZ за дорученням уряду Німеччини

Картка проблеми П1	Відсутність цільових показників зниження енергоємності ВВП, що ускладнює планування та розробку державних стимулюючих механізмів з підвищення енергоефективності промислових підприємств.
Причина проблеми:	Цільові показники, вказані в Національному плані дій з енергоефективності, фактично направлені на досягнення скорочення споживання енергії, а не на підвищення ефективності її споживання.
Динаміка проблеми:	Найближчим часом має бути розроблено та затверджено Національний план дій з енергоефективності на період до 2030 року. З цієї метою створено відповідну Робочу групу ¹ .
Резюме щодо державної політики, спрямованої на розв'язання проблеми	
Європейське законодавство:	<ul style="list-style-type: none"> ● Директива 2012/27/ЄС про енергоефективність (Директива 2012/27/ЄС) <i>Картка Д1.</i>
Основні кроки:	<ul style="list-style-type: none"> ● Розробити та затвердити Національний план дій у сфері енергоефективності до 2030 року, що включатиме у собі цільовий показник зниження енергоємності ВВП. ● Врахувати показник зниження енергоємності ВВП при розробці національно-визначеного внеску України до Паризької угоди. ● Врахувати цільові показники скорочення енергоємності промисловості у інших стратегічних документах (зокрема в Стратегії промислового розвитку, Енергетичній стратегії та Стратегії низьковуглецевого розвитку до 2050 року²). ● Визначити цільові показники щодо енергоефективності для окремих секторів/підприємств при розробці окремих стимулюючих механізмів, наприклад, системи торгівлі квотами на викиди ПГ, навчальних мереж енергоефективності, добровільних угод, інтегрованих дозволів тощо. Досягнення цільових показників в рамках цих механізмів забезпечуватиметься шляхом впровадження заходів з енергоефективності (за умови дотримання принципу економічної доцільності, тобто співставності капіталовкладень отриманому результату).

ІНСТРУМЕНТИ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ ВІДСУТНОСТІ ЦІЛЮВИХ ПОКАЗНИКІВ ЗНИЖЕННЯ ЕНЕРГОЄМНОСТІ ВВП, ЩО УСКЛАДНЮЄ ПЛАНУВАННЯ ТА РОЗРОБКУ ДЕРЖАВНИХ СТИМУЛЮЮЧИХ МЕХАНІЗМІВ

★ Рекомендовані Урядом проектами міжнародно-технічної допомоги для впровадження

+ Потребують перегляду практики застосування

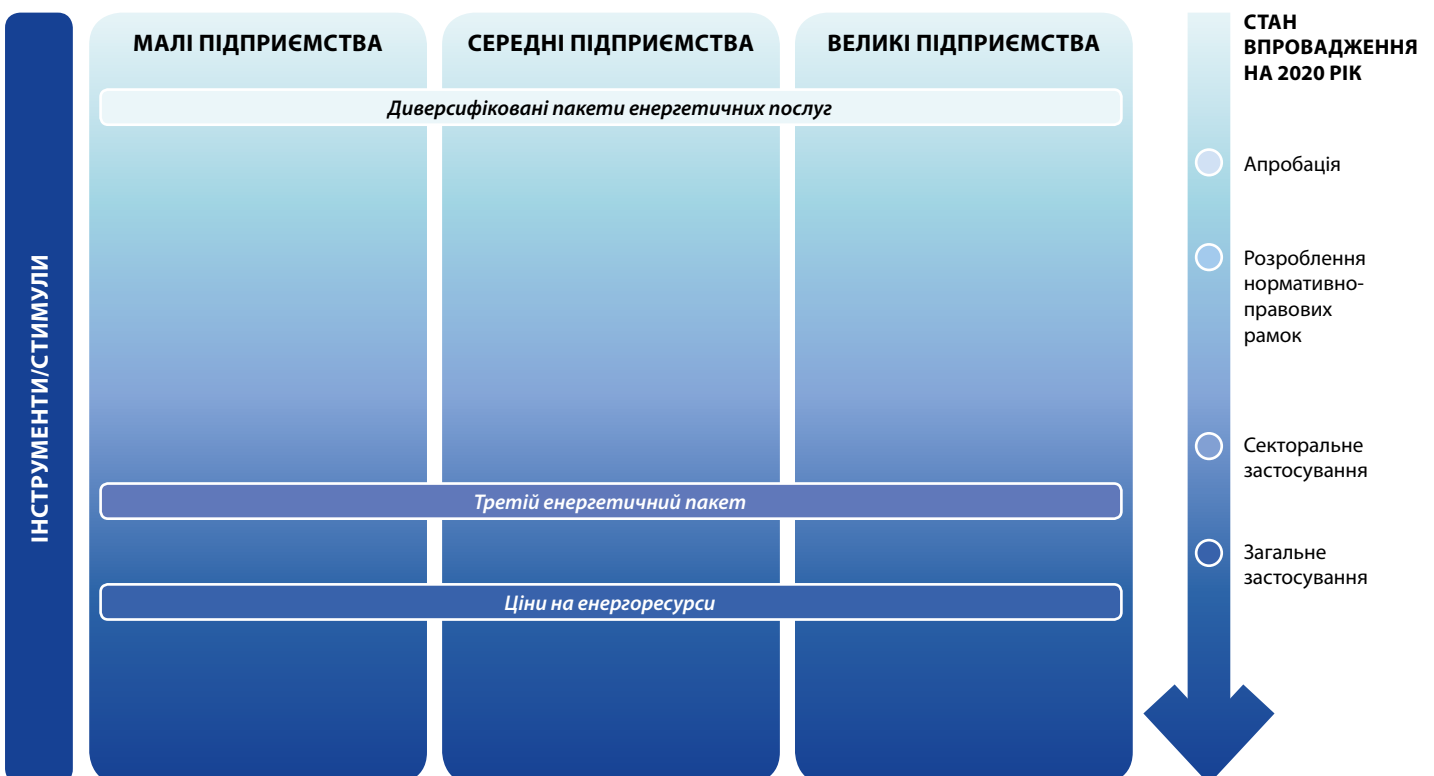
× Неактуальні

¹ Наказ Держенергоефективності від 15 січня 2019 року N 2 Про утворення робочої групи з розробки Національного плану дій з енергоефективності до 2030 року <https://ips.ligazakon.net/document/view/FN050623?an=1>

² <https://menr.gov.ua/news/31815.html>

Картка проблеми П2	Держава не надає бізнесу сигналів щодо прогнозованої вартості енергоресурсів в середньо- та довгостроковій перспективі.
Причина проблеми:	Держава не використовує зібрану з учасників ринку статистичну інформацію для прогнозування вартості енергоресурсів, що за певних умов може стримувати впровадження промисловими підприємствами енергоефективних заходів.
Динаміка проблеми:	Держава веде активну інформаційну кампанію, направлену на популяризацію реформ в енергетичному секторі. Однією з ключових вигод від проведення таких реформ є формування економічно обґрунтованої ціни на енергоресурси, що формує у промислових підприємств очікування щодо поступового приведення цін на ПЕР до середньоєвропейського рівня. Це означає можливість використання для прогнозування та планування власної діяльності прогнозів динаміки цін на енергоносії в країнах ЄС. Разом з тим, безпосередній рівень очікуваної динаміки цін на ПЕР до промислових споживачів не доводиться, тому ринкові коливання цін часто є неочікуваними.
Резюме щодо державної політики, спрямованої на розв'язання проблеми	
Європейське законодавство:	<ul style="list-style-type: none"> ● Директива 2012/27/ЄС про енергоефективність <i>Картка Д1</i>.
Основні кроки:	<ul style="list-style-type: none"> ● Міненерго забезпечити державне середньо- та довгострокове прогнозування цін енергоресурсів, з урахуванням прогнозного балансу об'єднаної енергетичної системи України, балансу попиту і пропозиції природного газу в Україні та прогнозного балансу вугілля та вугільної продукції, та розміщення зведеної інформації на офіційному веб-сайті міністерства. Закріпити відповідну функцію в положенні про Міненерго. ● Сприяти запровадженню постачальниками енергоресурсів ринкових інструментів, зокрема, шляхом формування диверсифікованих пакетів енергетичних послуг¹. ● Інтегрувати українські енергетичні ринки до єдиної європейської системи транспортування газу ENTSO-G та енергетичної системи ENTSO-E.

ІНСТРУМЕНТИ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ ВІДСУТНОСТІ СИГНАЛІВ БІЗНЕСУ ЩОДО ПРОГНОЗНОЇ ВАРТОСТІ ЕНЕРГОРЕСУРСІВ В СЕРЕДНЬО- ТА ДОВГОСТРОКОВІЙ ПЕРСПЕКТИВІ

★ Рекомендовані Урядом проектами міжнародно-технічної допомоги для впровадження

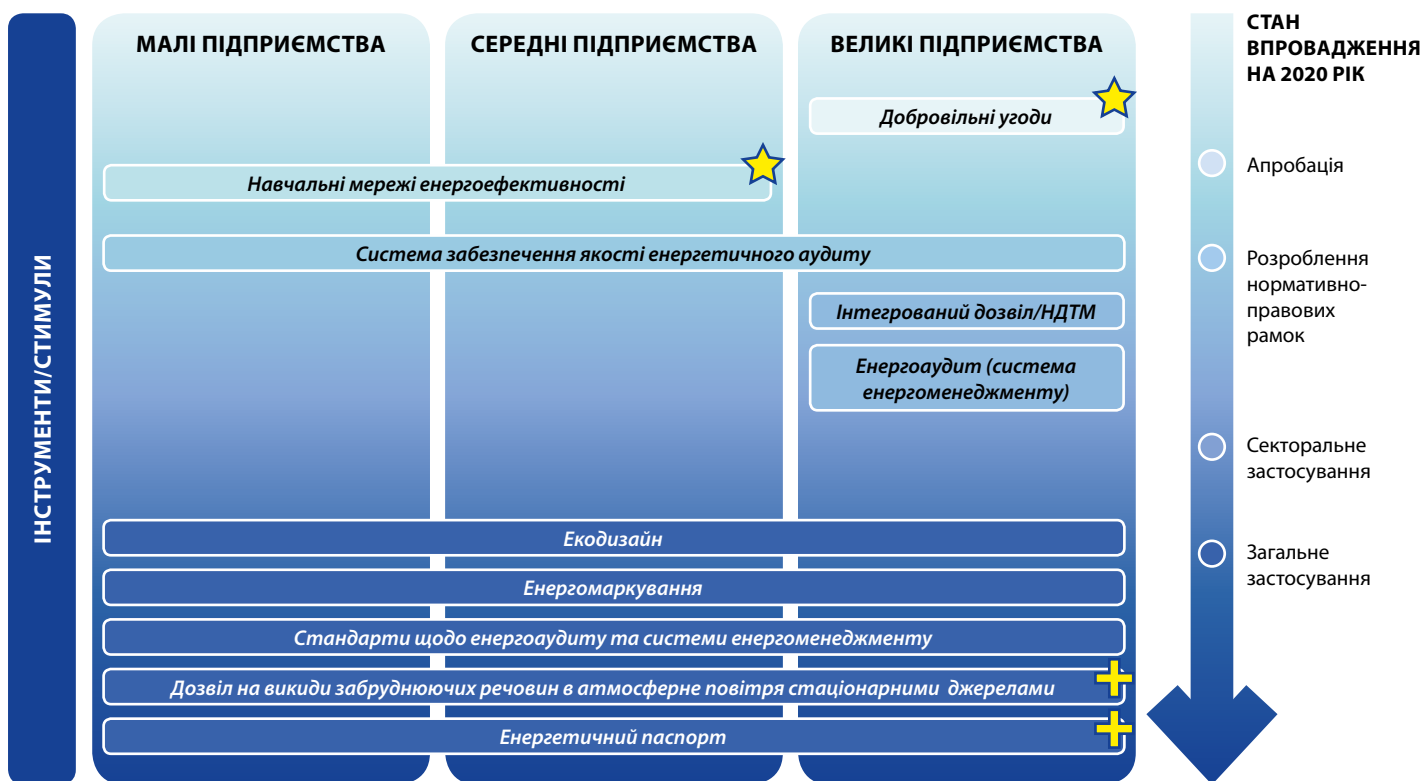
⊕ Потребують перегляду практики застосування

✗ Неактуальні

¹ <https://regulation.gov.ua/book/134-stimuluvanna-promislovih-pidpriemstv-do-energoefektivnosti-ta-zahistu-klimatu> Зелена книга «Стимулювання промислових підприємств до енергоефективності та захисту клімату»

Картка проблеми ПЗ	Відсутність стимулів до впровадження системного підходу щодо формування та реалізації енергоефективних заходів на підприємствах.
Причина проблеми:	Запровадження системного підходу щодо підвищення енергоефективності на виробництві починається з проведення енергетичного аудиту та встановлення системи енергетичного менеджменту. На державному рівні відсутні дієві регуляторні, фінансові та інформаційні стимули для промислових споживачів застосовувати такі інструменти, як енергетичний аудит та енергоменеджмент. У поєднанні з недостатньо розвиненим ринком постачальників енергоефективних послуг, зазначені інструменти не користуються великим попитом. Така ситуація призводить до нестачі інформації у промислових підприємств щодо фактичного стану їх енергоефективності та шляхів зниження споживання енергії.
Динаміка проблеми:	Спостерігається повільне, але поступове покращення ситуації. Цьому сприяє інформаційна кампанія держави та діяльність міжнародних проектів технічної допомоги, які популяризують проведення енергетичних аудитів та впровадження системи енергетичного менеджменту на промислових підприємствах. Зазначені інструменти є також одним з критеріїв для отримання підприємствами кредитів з боку міжнародних фінансових установ (наприклад, ЄБРР) та залучення фінансування з боку ЕСКО-компаній. Зростання вартості енергетичних ресурсів та націленість виробників на оптимізацію прибутку через енергозбереження також спонукає підприємства до проведення енергоаудиту та впровадження енергоменеджменту, однак такі випадки є скоріше виключенням, ніж постійною динамікою. На виконання Угоди про асоціації з ЄС в Україні впроваджено екодизайн та енергомаркування, що сприятимуть запровадженню системного підходу до підвищення енергоефективності.
Резюме щодо державної політики, спрямованої на розв'язання проблеми	
Європейське законодавство:	<ul style="list-style-type: none"> ● Директива 2012/27/ЄС про енергоефективність <i>Картка Д1</i>.
Основні кроки:	<ul style="list-style-type: none"> ● Імплементувати статтю 8 <i>Директиви 2012/27/ЄС</i> про енергоефективність, зокрема: <ul style="list-style-type: none"> ○ зобов'язати великі підприємства, що отримують <i>інтегрований дозвіл</i>, регулярно проводити <i>енергоаудит</i> (звільнення від такого обов'язку можливо за умови запровадження сертифікованої системи енергетичного менеджменту, що включає енергетичний аудит); ○ зобов'язати підприємства, що мають намір отримати державну підтримку, проводити енергоаудит (звільнення від такого обов'язку можливо за умови запровадження сертифікованої системи енергетичного менеджменту, що включає енергетичний аудит); ○ стимулювати малі та середні підприємства до проведення енергоаудиту та імплементації рекомендації за результатами таких аудитів, зокрема, шляхом запровадження державних програм з підтримки енергоефективності МСП; ○ створити систему забезпечення та перевірки якості з енергоаудиту та сертифікації системи енергетичного менеджменту, ○ створити систему реєстрів кваліфікованих осіб, що мають право проводити енергоаудит на промислових підприємствах та проведених енергоаудитів для промисловості; ○ запровадити відповідальність за непроведення енергоаудиту, неякісно надані послуги з енергоаудиту або відсутність сертифікованої системи енергетичного менеджменту, у тому числі, через механізм контролю дотримання умов інтегрованого дозволу. ● Сприяти створенню навчальних мереж енергоефективності, шляхом забезпечення правової, інституційної та фінансової підтримки цієї діяльності. ● Створити рамкові законодавчі умови щодо поширення позитивної практики європейських країн із укладення промисловими підприємствами Добровільних угод із уповноваженим органом державної влади в сфері енергоефективності. ● Сприяти популяризації сертифікованих міжнародних програм з енергоаудиту та енергоменеджменту для промислових підприємств шляхом розміщення інформації про них на сайті Держенергоефективності.

ІНСТРУМЕНТИ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ ВІДСУТНОСТІ СТИМУЛІВ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМНОГО ПІДХОДУ ЩОДО ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНИХ ЗАХОДІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

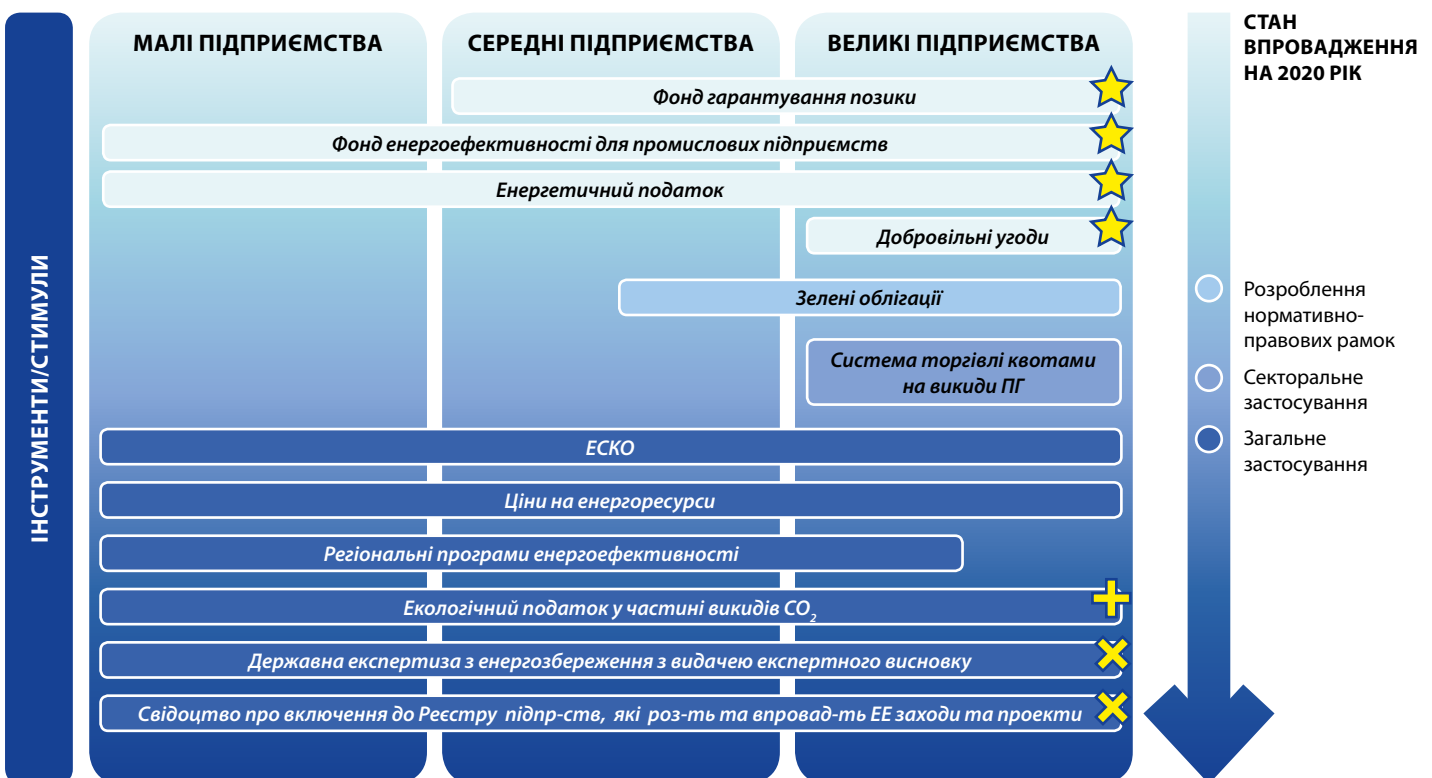
Рекомендовані Урядом проектами міжнародно-технічної допомоги для впровадження

Потребують перегляду практики застосування

Неактуальні

Картка проблеми П4	Недостатньо фінансових ресурсів на впровадження заходів з енергоефективності.
Причина проблеми:	Відсутня державна політика зі стимулювання залучення фінансових ресурсів на впровадження проєктів з підвищення енергоефективності.
Динаміка проблеми:	На сьогодні в Україні відсутні дієві державні програми фінансування/співфінансування енергоефективних заходів на промислових підприємствах. Також відсутні дієві інструменти спрямування фінансів на підвищення енергоефективності промислових підприємств.
Резюме щодо державної політики, спрямованої на розв'язання проблеми	
Європейське законодавство:	<ul style="list-style-type: none"> ● Директива 2012/27/ЄС про енергоефективність <i>Картка Д1.</i> ● Директива 2003/87/ЄС щодо заснування схеми торгівлі квотами на викиди парникових газів в атмосферу <i>Картка Д4.</i> ● Директива 2010/75/ЄС про промислові викиди (всеохоплююче запобігання і контроль забруднень) <i>Картка Д5.</i> ● Директива 2003/96/ЄС про реструктуризацію системи Співтовариства з оподаткування енергопродуктів та електроенергії <i>Картка Д6.</i>
Основні кроки:	<ul style="list-style-type: none"> ● У рамках імплементації Директиви 2003/96/ЄС реформувати екологічний податок у частині податку на викиди CO₂ шляхом його скасування та запровадження енергетичного податку на споживання природного газу, вугілля, електроенергії тощо із зарахуванням його надходжень до спецфонду Державного бюджету. ● У рамках імплементації <i>Директиви 2003/87/ЄС</i> забезпечити впровадження системи торгівлі квотами на викиди парникових газів (у частині торгівлі квотами на викиди парникових газів). ● Забезпечити цільове використання коштів спецфонду, а також коштів, що надійшли в рамках використання СТКВ, на заходи з енергоефективності та захисту клімату на промислових підприємствах, у тому числі на компенсацію частини тіла кредитів, фінансування заходів з енергоефективності для промислових підприємств та/або в рамках укладення добровільних угод. ● Створити законодавчі передумови для впровадження ринку «зелених» облігацій. ● Розширити можливі напрями застосування механізму енергосервісу, в т.ч., залучення ЕСКО-компаній для реалізації енергоефективних заходів на державних підприємствах. ● Розглянути можливість запровадження Фонду гарантування кредитів для підприємств на впровадження енергоефективних заходів. ● Збільшення проєктів міжнародно-технічної допомоги, спрямованих на підвищення енергоефективності промислових підприємств та зменшення їх викидів парникових газів (ПГ).

ІНСТРУМЕНТИ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ ВІДСУТНОСТІ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ НА ВПРОВАДЖЕННЯ ЗАХОДІВ З ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ

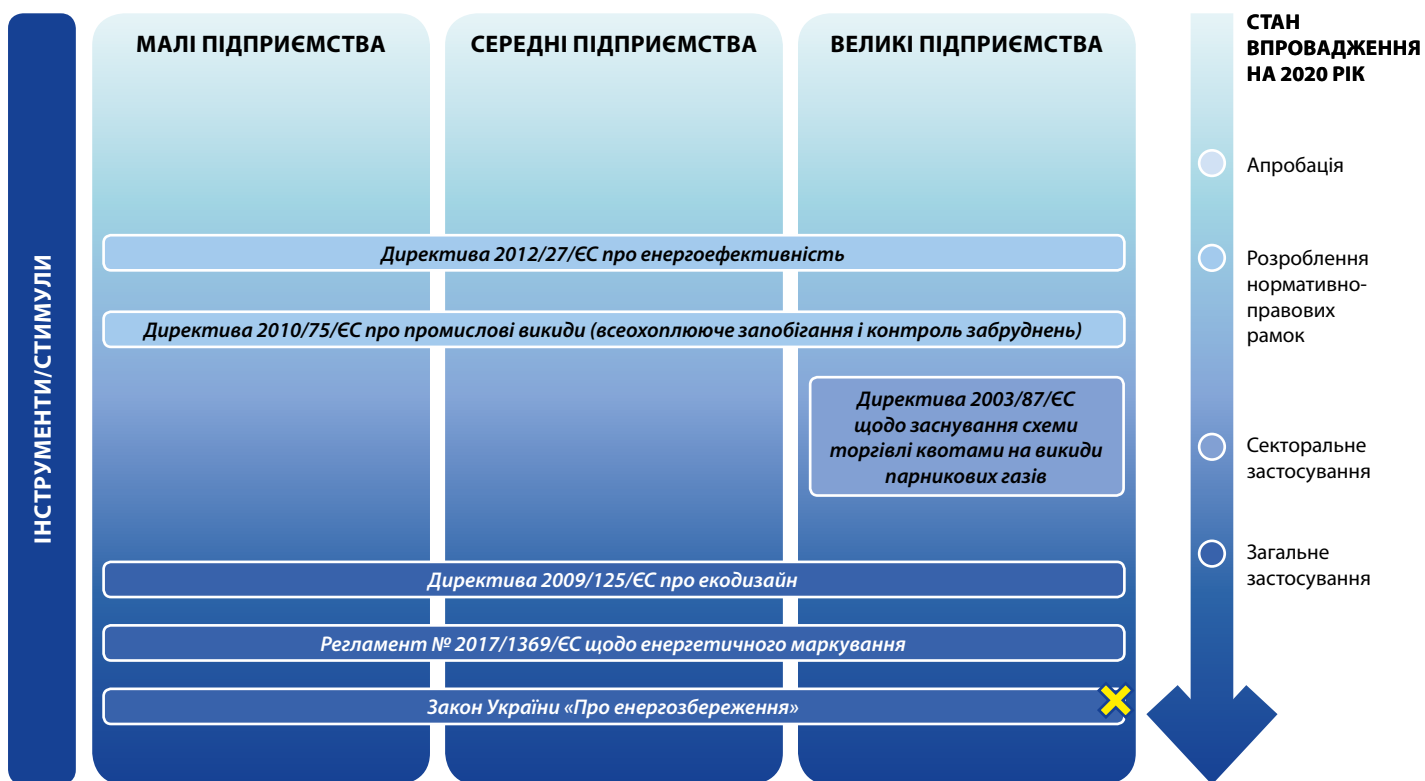
★ Рекомендовані Урядом проєктами міжнародно-технічної допомоги для впровадження

+ Потребують перегляду практики застосування

× Неактуальні

Картка проблеми П5	Неактуальність законодавства та затримка процесу його приведення у відповідність до міжнародних зобов'язань України.
Причина проблеми:	Непослідовний підхід до формування державної політики у сфері стимулювання промислових підприємств до енергоефективності та захисту клімату. Несистемність прийняття положень щодо енергоефективності в законодавчих актах.
Динаміка проблеми:	Закон України «Про енергозбереження» залишається застарілим. У 2017 році на виконання зобов'язань в рамках Угоди про асоціацію були прийняті деякі закони, які покращили ситуацію з державним регулюванням у сфері стимулювання суб'єктів господарювання до енергоефективності та захисту клімату. Проте, відтермінування прийняття проектів законів щодо імплементації базової Директиви ЄС 2012/27/ЄС з енергоефективності та застарілість Закону України «Про енергозбереження» свідчить про відсутнє гальмування реалізації зазначеної державної політики.
Резюме щодо державної політики, спрямованої на розв'язання проблеми	
Європейське законодавство:	<ul style="list-style-type: none"> ● <i>Картка Д1</i> Директива 2012/27/ЄС про енергоефективність. ● <i>Картка Д2</i> Регламент № 2017/1369/ЄС щодо енергетичного маркування. ● <i>Картка Д3</i> Директива 2009/125/ЄС про екодизайн. ● <i>Картка Д4</i> Директива 2003/87/ЄС щодо заснування схеми торгівлі квотами на викиди парникових газів в атмосферу. ● <i>Картка Д5</i> Директива 2010/75/ЄС про промислові викиди (всеохоплююче запобігання і контроль забруднень). ● <i>Картка Д6</i> Директива 2003/96/ЄС про реструктуризацію системи Співтовариства з оподаткування енергопродуктів та електроенергії.
Основні кроки:	<ul style="list-style-type: none"> ● Прийняти Закон «Про енергоефективність» на основі <i>Директиви 2012/27/ЄС</i> (щодо створення передумов та інструментів, впровадження енергоефективності та зменшення викидів CO₂, впровадження зобов'язання великих підприємств проходити енергоаудит). ● Схвалити Національний план дій з енергоефективності на період до 2030 року, який включатиме встановлення цільових показників енергоємності на період до 2030 року на рівні окремих галузей економіки в питомих величинах (тне/1000 \$). ● Прийняти Закон України «Про запобігання, зменшення та контроль промислового забруднення» на основі <i>Директиви 2010/75/ЄС</i> про промислові викиди. ● Прийняти Закон України «Про запровадження системи торгівлі квотами на викиди парникових газів» на основі <i>Директиви 2003/87/ЄС</i>. ● Прийняти Закон України про внесення змін до Податкового кодексу України щодо приведення національного законодавства з питань оподаткування акцизним податком продуктів енергії та електроенергії, у відповідності до вимог <i>Директиви 2003/96/ЄС</i>.

ІНСТРУМЕНТИ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ НЕАКТУАЛЬНОСТІ ЗАКОНОДАВСТВА ТА ЗАТРИМКА ПРОЦЕСУ ЙОГО ПРИВЕДЕННЯ У ВІДПОВІДНІСТЬ ДО МІЖНАРОДНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

★ Рекомендовані Урядом проектами міжнародно-технічної допомоги для впровадження

✚ Потребують перегляду практики застосування

✘ Неактуальні

РОЗДІЛ 2.

ІСНЮЮЧІ МЕХАНІЗМИ СТИМУЛЮВАННЯ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ ДО ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ ТА ЗАХИСТУ КЛІМАТУ В УКРАЇНІ

Зелена книга окреслила низку альтернативних алгоритмів вирішення системних проблем стимулювання промислових підприємств до енергоефективності та захисту клімату. Обговорення висновків і пропозицій, викладених у Зеленій книзі, дозволило визначити найбільш оптимальні шляхи реалізації державної політики у цій сфері. Результати обговорення Зеленої книги були покладені в основу аналізу комплексу механізмів (інструментів) стимулювання промислових підприємств до енергоефективності та захисту клімату.

В першу чергу, було проаналізовано існуючі в Україні підходи до формування державної політики енергоефективності та зміни клімату у промисловому секторі.

Правову основу державного регулювання у сфері стимулювання промислових підприємств до енергоефективності та захисту клімату складають понад **100** нормативно-правових актів різного рівня. Експертами Офісу проаналізовано **21** закон, **2** укази Президента України, **43** акти Кабінету Міністрів України та понад **46** актів центральних органів виконавчої влади, що забезпечують формування та реалізацію державної політики у сфері стимулювання промислових підприємств до енергоефективності та захисту клімату. Аналіз правового регулювання цієї сфери також охопив **55** національних стандартів групи «Енергозбереження»¹ та **56** стандартів групи «Енергоефективність»². Окрему увагу приділено актам, які безпосередньо не містять регуляторних норм, але є важливими стратегічними документами, що формують напрямки розробки державної політики у цій сфері³.

Основу державної політики у сфері енергоефективності складає рамковий Закон України «Про енергозбереження»⁴ 1994 року. Він визначає правові, економічні, соціальні та екологічні основи енергозбереження, у т.ч., для промислових підприємств. Закон не містить терміну «енергоефективність». Ключовим для розуміння Закону є поняття «енергозбереження», що визначається як діяльність (організаційна, наукова, практична, інформаційна), що спрямована на раціональне використання та економне витрачання первинної та перетвореної енергії і природних енергетичних ресурсів в національному господарстві і яка реалізується з використанням технічних, економічних та правових методів. Вочевидь, поняття «енергозбереження» не є еквівалентом поняття «енергоефективність», довкола якої й має формуватися державна політика.

Наявні в Україні інструменти стимулювання промислових підприємств до енергоефективності та захисту клімату, в основному, ґрунтуються на положеннях Закону України «Про енергозбереження», який є неактуальним. Водночас, переважна більшість решти проаналізованих законів не є спеціальними (тобто питання енергоефективності не становлять основи предмету правового регулювання цих законів).

1 Каталог ДСТУ групи «Енергозбереження». Режим доступу — <http://csm.kiev.ua/nd/nd.php?z=%D0%B5%D0%BD%D0%B5%D1%80%D0%B3%D0%BE%D0%B7%D0%B1%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F&st=0&b=1>

2 Каталог ДСТУ групи «Енергоефективність». Режим доступу — <http://csm.kiev.ua/nd/nd.php?z=%D0%B5%D0%BD%D0%B5%D1%80%D0%B3%D0%BE%D0%B5%D1%84%D0%B5%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C&st=0&b=1>

3 Всі акти, згідно відповідних переліків, надаються окремим додатком

4 Закон України «Про енергозбереження» від 1.07.1994 р. № 74/94-ВР. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/74/94-%D0%B2%D1%80>

Варто також звернути увагу на те, що головні стратегічні документи державного планування, якими встановлено кількісні показники з досягнення енергоефективності та зменшення викидів парникових газів, потребують перегляду через закінчення терміну їх дії (чинні до 2020 року).

Низка механізмів (інструментів), що були впроваджені в Україні останніми роками, пов'язані з імплементацією Угоди про асоціацію між Україною та ЄС та, відповідно, наближенням законодавства України до положень актів права ЄС у сфері енергоефективності та захисту клімату.

З урахуванням наведеного, існуючі в Україні стимули та механізми щодо формування державної політики енергоефективності та зміни клімату у промисловому секторі були поділені на **три** групи:

- ◆ механізми (інструменти), передбачені чинним законодавством України, які втратили актуальність;
- ◆ механізми (інструменти), передбачені чинним законодавством України, які потребують перегляду практики застосування;
- ◆ механізми (інструменти), запроваджені в Україні в рамках імплементації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС або рекомендації застосування найкращих практик і досвіду країн світу.

Картка I 1.1 Інструмент регулювання	Норми питомих витрат ПЕР та обов'язковий контроль за їх дотриманням.
Суб'єкт регулювання:	● Держенергоефективності, галузеві міністерства, місцеві органи влади.
Статус:	Чинний, проте фактично не застосовується.
Початок застосування в Україні:	1997 рік.
Об'єкти регулювання:	● Промислові підприємства з сумарним річним споживанням понад 1000 т¹ умовного палива (т у. п.).

КОРОТКА ХАРАКТЕРИСТИКА ІНСТРУМЕНТУ:

Витрати ПЕР підприємствами з сумарним річним споживанням понад **1000 т у. п.** нормуються державою. Норми питомих витрат на підприємствах встановлюються на всі види ПЕР, незалежно від джерел їх постачання та характеру споживання. Вони визначаються на натуральну одиницю кожного з видів товарної продукції (послуг) підприємства. Крім того, нормуються усі види продукції і робіт, передбачені номенклатурою за статистичною звітністю форма № 11-МТП² та інші види основної продукції підприємства з розрахунку охоплення нормуванням не менше **95%** кожного з видів споживання ПЕР.

Існують міжгалузеві, галузеві та регіональні типові норми³ витрат ПЕР. На підставі визначених уповноваженими органами влади норм витрат ПЕР, підприємства зобов'язані щорічно встановлювати, власні норми витрат ПЕР (розмір норми підприємства не повинен перевищувати встановлений державою показник). Визначені підприємствами загальнопромислові норми питомих витрат ПЕР попередньо погоджуються з відповідним галузевим ЦОВВ або обласною, Київською міською державними адміністраціями.

За недотримання підприємствами вказаних норм до порушників застосовуються санкції у розмірі від **10** до **100** неоподатковуваних мінімумів доходів громадян⁴. Разом з тим, наразі жоден орган влади не має повноважень контролювати наявність та виконання норм витрат ПЕР (Держенергоефективності втратило відповідні повноваження з 12.12.2014⁵ хоч і згідно зі статтею 255 КУпАП його посадові особи й досі мають право складати протоколи про адміністративні правопорушення).

Об'єктивність нормування та контроль питомих витрат паливно-енергетичних ресурсів забезпечується системами обліку витрат і виробництва паливно-енергетичних ресурсів, здійснення якого є обов'язковим для всіх споживачів.

В рамках дерегуляції доцільно залишити цей інструмент для використання на розсуд суб'єктів господарювання для прийняття управлінських рішень. При цьому слід скасувати його обов'язковість як інструменту державного регулювання для промисловості, крім суб'єктів господарювання, що здійснюють свою діяльність на монопольних і суміжних ринках.

ВЗАЄМОДІЯ З ІНШИМИ ІНСТРУМЕНТАМИ:

Енергетичний паспорт.

ДОЦІЛЬНО ЗАМІНИТИ НА ІНСТРУМЕНТ:

Енергетичний аудит.

Система енергетичного менеджменту.

¹ Наказ Державного комітету України з енергозбереження від 22.10.2002 N 112 «Про затвердження Основних положень з нормування питомих витрат паливно-енергетичних ресурсів у суспільному виробництві»

² Форма № 11-МТП, затверджена наказом Держстату 31.08.2016 N 162 «Про затвердження форм державних статистичних спостережень зі статистики енергетики»

³ Пункт 2.2.3. Основних положень з нормування питомих витрат паливно-енергетичних ресурсів у суспільному виробництві, затверджених наказом Державного комітету України з енергозбереження від 22.10.2002 № 112, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 07.11.2002 за № 878/7166.

⁴ Стаття 101-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення

⁵ Питання Національного агентства України з питань забезпечення ефективного використання енергетичних ресурсів, затверджені постановою КМУ від 3 квітня 2006 р. N 412ованим в Міністерстві юстиції України 07.11.2002 за № 878/7166.

Картка 1.2 Інструмент регулювання	Державна експертиза з енергозбереження з видачею експертного висновку.
Суб'єкт регулювання:	● Держенергоефективності.
Статус:	Чинний, проте фактично не застосовується.
Початок застосування в Україні:	1998 рік.
Об'єкти регулювання:	● Підприємства з річним споживанням ПЕР у розмірі 1000 і більше тонн у.п., у разі отримання ними преференцій (субсидій, податкових або фінансово-кредитних пільг) за рахунок бюджетних коштів на інвестиційні проекти.

КОРОТКА ХАРАКТЕРИСТИКА ІНСТРУМЕНТУ:

Проведення **державної експертизи з енергозбереження** є обов'язковим у процесі правотворчої, інвестиційної, управлінської та іншої діяльності, пов'язаної з видобуванням, переробкою, транспортуванням, зберіганням, виробництвом та споживанням паливно-енергетичних ресурсів¹.

Державній експертизі підлягають², зокрема:

- 1) Інвестиційні проекти в будівництві та інші, пов'язані з видобуванням, переробкою, виробництвом, транспортуванням, зберіганням та споживанням паливно-енергетичних ресурсів;
- 2) Проекти схем енергозабезпечення підприємств;
- 3) Передпроектна документація на види діяльності та проекти, реалізація яких пов'язана з видобуванням, переробкою, виробництвом, транспортуванням, зберіганням та споживанням паливно-енергетичних ресурсів;
- 4) Документація на придбання за імпортом нової енергоємної техніки, технологій, енергоємних матеріалів;
- 5) Виробничі об'єкти підприємств, установ, організацій, житлові будинки та об'єкти сільськогосподарського виробництва усіх форм власності.

Державна експертиза з енергозбереження проводиться Держенергоефективності (строк надання послуги до **30 днів**, плата за експертизу від **853,93 грн до 1155,02 грн**³), окрім експертизи об'єктів будівництва⁴ (її проводять визначені Мінрегіоном⁵ експертні організації).

Недотримання вимог щодо обов'язкового проведення державної експертизи з енергозбереження тягне за собою накладення штрафу від **10 до 100**⁶ неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Негативний⁷ висновок експертизи є підставою для переробки програм і проектів та усунення недоліків завершених об'єктів. Позитивний висновок — підстава для отримання субсидій, податкових і фінансово-кредитних пільг. При цьому, передбачені законодавством⁸ вимоги до документації є недостатньо чіткими та прозорими, що спричиняє можливість суб'єктивного підходу до проведення

¹ Закон України «Про енергозбереження»

² Положення про державну експертизу з енергозбереження, затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 15 липня 1998 р. N 1094

³ Інформаційна картка адміністративної послуги із проведення державної експертизи з енергозбереження з видачею експертного висновку — <http://sae.gov.ua/sites/default/files/info%20kartka%20ekspertyza.doc>

⁴ Порядок затвердження проектів будівництва і проведення їх експертизи, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 11 травня 2011 р. № 560

⁵ Перелік експертних організацій — <http://www.minregion.gov.ua/napryamki-diyalnosti/building/pricing/perelik-ekspertnih-organizatsiy/>

⁶ Стаття 101-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення

⁷ Закон України «Про енергозбереження»

⁸ Наказ Держкоменергозбереження від 09.03.1999 №15 «Про затвердження Інструкції про порядок передачі документації та здійснення державної експертизи з енергозбереження на виконання п.4 постанови Кабінету Міністрів від 15 липня 1998 р. N 1094»

експертизи, а виключний перелік підстав для надання негативного висновку — відсутній.

ВЗАЄМОДІЯ З ІНШИМИ ІНСТРУМЕНТАМИ:

*Норми питомих витрат ПЕР та обов'язковий контроль за їх дотриманням.
Енергетичний паспорт.*

ДОЦІЛЬНО ЗАМІНИТИ НА ІНСТРУМЕНТ:

*Енергетичний аудит.
Система енергетичного менеджменту.*

Картка I 1.3 Інструмент регулювання	Енергетичний паспорт.
Суб'єкт регулювання:	● Держенергоефективності.
Статус:	Чинний, проте фактично не застосовується
Початок застосування в Україні:	1998 рік.
Об'єкти регулювання:	● Підприємства з проектним рівнем річного споживання ПЕР у 1000 і більше тонн у.п., або теплової енергії — 3000 і більше гікалорій , або з приєднаною електричною потужністю понад 100 кВт .

КОРОТКА ХАРАКТЕРИСТИКА ІНСТРУМЕНТУ:

Енергетичний паспорт підприємства — відображає наявність на підприємстві енергогенеруючого, енергоспоживаючого та енергопостачального обладнання, їх технічних характеристик, особливостей енергоспоживання в рамках технологічних процесів, стан споживання первинних та вторинних ПЕР, використання поновлюваних та альтернативних джерел енергії, а також інші відомості, які надають можливість створення інформаційної бази даних про стан використання та резерви економії ПЕР і створює умови для розробки заходів з енергозбереження на перспективу.

Розповсюдження, реєстрація та експертиза енергетичних паспортів підприємств здійснюється Держенергоефективності на платній основі (послуги надаються за договірною ціною).

Відповідальність за заповнення і своєчасність внесення змін до паспорта покладається на головного енергетика (начальника енергомеханічного відділу) підприємства або на іншу посадову особу. Після заповнення паспорт підписується керівником підприємства.

Інструмент є елементом системи нормування, оскільки норми і нормативи витрат ПЕР в обов'язковому порядку включаються, зокрема, в енергопаспорти.

Недотримання вимог щодо встановлення норм питомих витрат паливно-енергетичних ресурсів або перевищення таких норм, встановлених відповідно до законодавства, тягне за собою накладення штрафу на керівників підприємств, установ, організацій, незалежно від форм власності, від десяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.¹

Необхідно зазначити, що наявність актуального енергетичного паспорту є корисним інструментом для енергетиків підприємств та спрощує роботу енергоаудиторів.

Проте дані, що зазначаються в енергетичному паспорті доцільно вказувати в інтегрованому дозволі, а також узгоджуватися з даними щодо переліку обладнання, що охоплені системою енергетичного менеджменту.

Законодавством передбачено здійснення Держенергоефективності перевірки наявності та стану ведення на підприємствах і організаціях енергопаспорта², проте чинним Положенням про Держенергоефективності³ не передбачено здійснення ним функцій контролю за ефективним використанням паливно енергетичних ресурсів.

Таким чином, штрафні санкції за відсутність енергопаспорту передбачені Кодексом України про адміністративні правопорушення, проте функція контролю за наявністю енергопаспорту на сьогодні не здійснюється.

¹ Стаття 101-1 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>

² Пункт 3 Наказу Державного комітету України з енергозбереження «Щодо проведення паспортизації енергоспоживаючих об'єктів» від 14.11.1997 № 101 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0563-97>

³ <http://sae.gov.ua/uk/about/polozhennya-derzhenerhoefektyvnosti-ukrainy>

ВЗАЄМОДІЯ З ІНШИМИ ІНСТРУМЕНТАМИ:

Норми питомих витрат ПЕР та обов'язковий контроль за їх дотриманням.

Інтегрований дозвіл (дані, що зазначаються в енергетичному паспорті, можуть використовуватися у процесі видачі інтегрованого дозволу).

ДОЦІЛЬНО ЗАМІНИТИ НА ІНСТРУМЕНТ:

Інтегрований дозвіл (у разі охоплення всього промислового майданчика).

Енергетичний аудит.

Система енергетичного менеджменту.

Картка 1.4 Інструмент регулювання	Свідоцтво про включення до Реєстру підприємств, установ, організацій, які займаються розробкою, впровадженням та використанням енергозберігаючих заходів та енергоефективних проектів.
Суб'єкт регулювання:	● Держенергоефективності.
Статус:	Чинний, проте фактично не застосовується.
Початок застосування в Україні:	2008 рік.
Об'єкти регулювання:	● Підприємства, які займаються розробкою, впровадженням та використанням енергозберігаючих заходів та енергоефективних проектів та включені до галузевих програм з енергозбереження і за результатами проведення експертизи органами Держенергоефективності отримали висновок про відповідність енергозберігаючих заходів та енергоефективних проектів, що вже впроваджені або знаходяться на стадії розробки та впровадження, критеріям енергозбереження.

КОРОТКА ХАРАКТЕРИСТИКА ІНСТРУМЕНТУ:

Реєстр ведеться в електронній формі відповідальним секретарем Держенергоефективності.¹

Для включення до Реєстру юридичні особи подають заяви до Держенергоефективності.

Рішення щодо включення до Реєстру юридичної особи приймає Держенергоефективності після розгляду поданих документів. У разі позитивного рішення щодо включення до Реєстру, Держенергоефективності видає юридичній особі Свідоцтво та протягом **трьох** робочих днів після видачі повідомляє про це органи державної податкової служби.

Видане Свідоцтво за відповідним номером та серією підлягає обліку в Держенергоефективності.

КОМЕНТАР:

Відповідно до статті 6 Закону України «Про енергозбереження»², підприємствам-виробникам енергозберігаючого обладнання, техніки і матеріалів, засобів вимірювання, контролю та управління витратами паливно-енергетичних ресурсів, виробникам обладнання для використання нетрадиційних та поновлюваних джерел енергії і альтернативних видів палива надаються податкові пільги. В Податковому Кодексі статтю 158 було передбачено особливості оподаткування прибутку підприємств, отриманого у зв'язку із впровадженням енергоефективних технологій, проте вказану статтю у 2014 році було скасовано³.

Враховуючи наведене, експерти Офісу вважають за доцільне його скасувати.

ДОЦІЛЬНО ЗАМІНИТИ НА ІНСТРУМЕНТ:

Доцільно замінити на інші фінансові інструменти, запропоновані у цій книзі.

¹ Порядок включення до Державного реєстру підприємств, установ, організацій, які займаються розробкою, впровадженням та використанням енергозберігаючих заходів та енергоефективних проектів затверджений наказом НАЕР від 01.04.2008 № 49

² <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/74/94-%D0%B2%D1%80>

³ Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/71-19#n277>

Картка I 1.5 Інструмент регулювання	Стандарти у сфері енергоефективності (у т.ч., з енергоаудиту та енергоменеджменту).
Суб'єкт регулювання:	● Мінекономіки.
Статус:	Чинний.
Початок застосування в Україні:	2014 рік.
Об'єкти регулювання:	● Проведення енергоаудиту та встановлення системи енергоменеджменту, а також інші заходи з енергоефективності на промислових підприємствах.

КОРОТКА ХАРАКТЕРИСТИКА ІНСТРУМЕНТУ:

У **стандартах енергоефективності** встановлюється пакет норм, правил, вимог щодо раціонального використання та економії паливно-енергетичних ресурсів.

У 2014-2016 роках було впроваджено міжнародні стандарти серії ISO 50000 для систем енергоменеджменту, включаючи:

- ◆ впровадження системи енергоменеджменту (ДСТУ ISO 50001: 2018);
- ◆ порядок проведення енергоаудитів (ДСТУ ISO 50002: 2016);
- ◆ вимоги до органів, що проводять аудит та сертифікацію систем енергоменеджменту (ДСТУ ISO 50003: 2014)
- ◆ впровадження, підтримка та вдосконалення системи енергоменеджменту (ДСТУ ISO 50004: 2016);
- ◆ вимірювання досягнутого / досяжного рівня енергоефективності з використанням показників базового енергоспоживання та енергоефективності (ДСТУ ISO 50006: 2016);
- ◆ вимірювання та перевірка досягнутого / досяжного рівня енергоефективності організацій (ДСТУ ISO 50015: 2016).

КОМЕНТАР:

В Україні діє¹:

- ◆ **55** національних стандартів групи «Енергозбереження»;
- ◆ **56** національних стандартів групи «Енергоефективність».

ВЗАЄМОДІЯ З ІНШИМИ ІНСТРУМЕНТАМИ:

Енергетичний аудит.

Система енергетичного менеджменту.

ЕСКО.

¹ За даними каталогу ДП «Укрметртестстандарт» <http://csm.kiev.ua/nd/nd.php?z=%D0%B5%D0%BD%D0%B5%D1%80%D0%B3%D0%BE%D0%B7%D0%B1%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F&st=0&b=1>
<http://csm.kiev.ua/nd/nd.php?b=1&z=%D0%B5%D0%BD%D0%B5%D1%80%D0%B3%D0%BE%D0%B5%D1%84%D0%B5%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C&l=0>

Картка I 1.6 Інструмент регулювання	Регіональні програми енергоефективності.
Суб'єкт регулювання:	● Органи місцевого самоврядування.
Статус:	Чинний, проте фактично не застосовується.
Початок застосування в Україні:	2010 рік
Об'єкти регулювання:	● Промислові підприємства, які отримують та/або мають намір отримати державну підтримку на реалізацію енергоефективних проектів.

КОРОТКА ХАРАКТЕРИСТИКА ІНСТРУМЕНТУ:

Цільова програма — це комплекс взаємопов'язаних завдань і заходів, які спрямовані на розв'язання найважливіших проблем розвитку держави, окремих галузей економіки або адміністративно-територіальних одиниць, здійснюються з використанням коштів Державного бюджету України та узгоджені за строками виконання, складом виконавців, ресурсним забезпеченням¹.

Органи місцевого самоврядування можуть стимулювати енергоефективність в промисловості за рахунок регіональних цільових програм², а відповідні заходи, завдання та показники цільових програм мають враховуватись під час складання бюджету та формування до програм економічного і соціального розвитку на відповідний рік.

Місцеві органи влади можуть самостійно здійснювати заходи і завдання, передбачені цільовою програмою, або делегувати відповідну функцію третім особам, відібраним на конкурсних засадах.

Доцільно застосовувати для підтримки МСП.

КОМЕНТАР:

Починаючи з 2010 року органи місцевої влади реалізують регіональні програми з підвищення енергоефективності³, які переважно стосуються комунальної і соціальної інфраструктури. Разом з тим, в окремих регіонах за рахунок подібних програм місцева влада забезпечувала компенсацію відсоткових ставок за кредитними коштами, отриманими МСП з метою підвищення енергоефективності. Наприклад, 21 вересня 2017 року рішенням Київської міської ради №46/3053 затверджене Положення про фінансово-кредитну підтримку суб'єктів малого та середнього підприємництва у місті Києві. Фінансово-кредитна підтримка, у відповідності до цього Положення, надається МСП міста Києва у вигляді компенсації **50%** процентної ставки за кредитами, наданими банками-партнерами Німецько-Українського Фонду.⁴

На думку експертів, реалізацію Регіональних програм з енергоефективності необхідно починати з визначення заходів з підвищення енергоефективності підприємств. Орієнтовний перелік запропонований у [розділі 5](#).

ВЗАЄМОДІЯ З ІНШИМИ ІНСТРУМЕНТАМИ:

Енергетичний аудит.

Система енергетичного менеджменту.

Навчальні мережі з енергоефективності (LEEN).

Добровільні угоди.

Екологічний податок у частині викидів CO₂ (за умови асигнування надходжень від податку до місцевих бюджетів).

¹ Закон України «Про державні цільові програми»

² Порядок розроблення та виконання державних цільових програм, затверджений постановою КМУ від 31 січня 2007 р. N 106

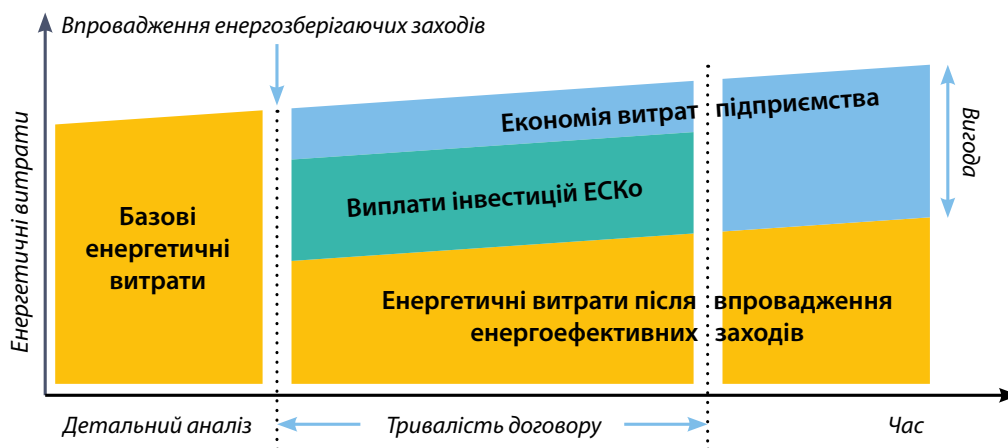
³ Державна цільова економічна програма енергоефективності і розвитку сфери виробництва енергоносіїв з відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива на 2010-2020 роки, затверджена постановою КМУ від 01.03. 2010 р. № 243

⁴ <http://guf.gov.ua/uk>

Картка I 1.7 Інструмент регулювання	Енергосервісні компанії (ЕСКО).
Суб'єкт регулювання:	—
Статус:	Чинний.
Початок застосування в Україні:	2015 рік.
Об'єкти регулювання:	<ul style="list-style-type: none"> ● Промислові підприємства, що зацікавлені в оптимізації власного енергоспоживання, проте не мають достатніх ресурсів для впровадження енергоефективних заходів. ● Компанії - надавачі енергосервісних послуг (ЕСКО).

КОРОТКА ХАРАКТЕРИСТИКА ІНСТРУМЕНТУ:

Енергосервіс¹ — комплекс технічних та організаційних енергозберігаючих (енергоефективних) та інших заходів, спрямованих на скорочення замовником енергосервісу споживання та/або витрат на оплату ПЕР, порівняно із споживанням (витратами) за відсутності таких заходів. Енергосервіс передбачає, що заходи з енергоефективності впроваджуються за кошти інвестора — енергосервісної компанії. ЕСКО несуть фінансові ризики, беруть повну відповідальність за якість робіт².

Оплата енергосервісу здійснюється замовником виключно за рахунок зекономлених коштів від реалізації з проекту з енергоефективності, відповідно до умов енергосервісного договору.

Такий спосіб фінансування стимулює ЕСКО надавати якісні та комплексні послуги для максимізації можливої економії витрат на оплату ПЕР.

Фінансові зобов'язання замовника настають лише після того, як встановлено факт досягнення економії ПЕР, передбаченої енергосервісним договором.

Держава повинна бути зацікавлена у розвитку ринку ЕСКО, оскільки саме ці компанії гарантують досягнення скорочень споживання ПЕР, ефективності впровадження енергоефективних заходів, а також є джерелом залучення інвестицій для підвищення енергоефективності промислових підприємств.

Розвивати ЕСКО можна завдяки стимулюванню промислових підприємств використовувати цей фінансовий інструмент. Таке стимулювання можливо завдяки відшкодуванню саме промисловим підприємствам частини відсоткової ставки кредиту на реалізацію енергоефективного проекту у частині, що не покривається ЕСКО. Таке відшкодування доцільно передбачити у порядку використання коштів

¹ Закон України № 328-VII «Про запровадження нових інвестиційних можливостей, гарантування прав та законних інтересів суб'єктів підприємницької діяльності для проведення масштабної енергомодернізації»

² Енергосервісні контракти — ефективний інструмент фінансування енергоефективних проектів — https://storage.decentralization.gov.ua/uploads/library/file/282/Guideline_-_ESCO.pdf

спеціального фонду енергоефективності для промисловості, що створений по аналогії до статті 24-2 Бюджетного кодексу України або окремим законом, за аналогією до Закону України «Про Фонд енергоефективності». Проте, ЕСКО мають складнощі у залученні банківських кредитів через відсутність, у більшості випадків, відповідного залугу.

ВЗАЄМОДІЯ З ІНШИМИ ІНСТРУМЕНТАМИ:

Енергетичний аудит.

Система енергетичного менеджменту.

Навчальні мережі енергоефективності.

Фонд енергоефективності для промисловості.

КОМЕНТАР:

В Україні модель ЕСКО сьогодні більш застосована для державного, комунального та побутового секторів. Згідно з даними Держенергоефективності¹, в Україні діє **51** ЕСКО-компанія. Існують позитивні приклади реалізації ЕСКО проектів на промислових підприємствах. За інформацією ТОВ «YASNO Енергоефективність»², цією компанією у 2017-2018 роках було реалізовано **19** енергоефективних проектів на промислових підприємствах холдингу ДТЕК (електростанції, гірничодобувні підприємства, вуглезбагачувальні фабрики) та на об'єктах бюджетної сфери з досягнутою економією енергоресурсів від **35%** до **90%** (в ці проекти сукупно вкладено понад **20 млн грн**, при цьому, **1 млн грн** інвестицій в енергоефективні проекти протягом наступних **10** років, в середньому, може принести економію **8,7 млн кВт-год** енергії або **8 млн грн**).

¹ Перелік підприємств, що здійснюють послуги з енергетичного аудиту, енергосервісу, впроваджують системи енергоменеджменту — http://sae.gov.ua/sites/default/files/National_database_energy_audit_2019_03_22.xlsx,

Перелік сертифікованих фахівців, сфера діяльності яких суміжна із запровадженням системи енергетичного менеджменту — <http://sae.gov.ua/uk/business/energetichny-audit-ta-manadzment>

² <https://dtek-esco.com/projects>

Картка I 1.8 Інструмент регулювання	Ціни на енергоресурси.
Суб'єкт регулювання:	<ul style="list-style-type: none"> ● НКРЕКП; ● Органи місцевого самоврядування.
Статус:	Чинний.
Початок застосування в Україні:	1991 рік.
Об'єкти регулювання:	<ul style="list-style-type: none"> ● Відносини, що виникають у процесі формування, встановлення та застосування цін на енергоресурси.

КОРОТКА ХАРАКТЕРИСТИКА ІНСТРУМЕНТУ:

До імплементації основних принципів Третього енергетичного пакету, **ціна на енергоресурси** формувалася при жорсткому регулюванні з боку держави. З набуттям членства у Енергетичному співтоваристві, Україна прийняла на себе зобов'язання запровадити основні цілі енергетичної політики ЄС, а саме: безпека поставок, конкурентоспроможність і сталість. Під безпекою поставок розуміються надійні поставки енергетичних ресурсів, під конкурентоспроможністю — наявність цих ресурсів за конкурентною ціною, а під сталістю — зниження негативного впливу енергетичного сектору (як виробництва, так і споживання) на довкілля, зокрема на клімат. Досягнення належного балансу між цими трьома цілями має вирішальне значення для економічної конкурентоспроможності держави, її політичної самостійності та активізації боротьби зі зміною клімату.

Наразі із прийняттям Законів України «Про ринок природного газу», «Про ринок електричної енергії» змінився підхід держави до тарифоутворення.

Держава, в особі НКРЕКП, встановлює тарифи лише на монопольних ринках, тобто на ринках, де здійснюється транспортування енергоресурсів (крім вугілля). Вартість самих енергоресурсів (електричної енергії, природного газу, частково вугілля,) як товару формується на ринковій основі за виключенням випадків покладання спеціальних обов'язків. Такий підхід сприяє формуванню вільного ринку, де з'являється більше постачальників енергоресурсів, що мають різні цінові пропозиції та умови оплати за такі ресурси.

Разом з тим, у разі втрати постачальника електроенергії та газу, державні компанії ДПЗД «Укрінтеренерго» та НАК «Нафтогаз України» виконують функції постачальника «останньої надії» (тобто здійснюють гарантоване постачання протягом встановленого законодавством обмеженого терміну за сформованою на основі визначеної державою методології ціною)¹. Покладання таких функцій забезпечують гарантування безперебійного електро- та газопостачання. Положенням про покладання спеціальних обов'язків на суб'єктів ринку природного газу для забезпечення загальносуспільних інтересів у процесі функціонування ринку природного газу, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 5 червня 2019 р. № 483 на підставі статті 11 Закону України «Про ринок природного газу», встановлені особливості ціноутворення продажу/постачання природного газу деяким категоріям споживачів до 1 травня 2021 року.

Аналогічне Положення для учасників ринку електричної енергії затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 19 жовтня 2018 р. № 867 на підставі статті 62 Закону України «Про ринок електричної енергії» до 31 грудня 2020 року.

¹ Закони України «Про ринок електричної енергії», «Про ринок природного газу», «Про теплостачання», «Про ціни та ціноутворення»

ВЗАЄМОДІЯ З ІНШИМИ ІНСТРУМЕНТАМИ:

Третій енергетичний пакет.

КОМЕНТАР:

Планується впровадження конкурентного ціноутворення в сегменті виробництва теплової енергії, що надасть можливість споживачам купувати її за ринковими цінами¹.

Крім того, в Україні діють організовані сегменти біржової торгівлі нафтою, газовим конденсатом² та електричною енергією, що виробляється державними компаніями³.

¹ Сергій Савчук: Збільшення виробництва тепла «не з газу» потребує реформування всього ринку тепlopостачання — <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/249776017>

² Постанова КМУ від 16 жовтня 2014 р. № 570 «Про організацію та проведення біржових аукціонів з продажу нафти сирової, газового конденсату власного видобутку і скрапленого газу»

³ Постанова КМУ від 5 червня 2019 р. № 499 «Про затвердження Порядку проведення електронних аукціонів з продажу електричної енергії за двосторонніми договорами та Порядку відбору організаторів електронних аукціонів з продажу електричної енергії за двосторонніми договорами»

Картка 1.9 Інструмент регулювання	Перелік проектів міжнародної технічної допомоги за підтримки країн-донорів, що реалізуються в Україні та пройшли державну реєстрацію (перереєстрацію).¹
Суб'єкт регулювання:	● Секретаріат Кабінету Міністрів.
Статус:	Чинний.
Початок застосування в Україні:	2002 рік.
Об'єкти регулювання:	● Донори.

КОРОТКА ХАРАКТЕРИСТИКА ІНСТРУМЕНТУ:

Міжнародна технічна допомога — фінансові та інші ресурси та послуги, що, відповідно до міжнародних договорів України, надаються партнерами з розвитку на безоплатній та безповоротній основі з метою підтримки України.

Координація міжнародної технічної допомоги здійснюється відповідно до Паризької декларації щодо підвищення ефективності зовнішньої допомоги, до якої Україна приєдналася згідно з Указом Президента України від 19 квітня 2007 р. № 325, виходячи з принципів спільної підзвітності та відповідальності партнерів з розвитку та країн-партнерів за результати надання допомоги.

З переліком проектів міжнародної технічної допомоги за підтримки країн-донорів, що реалізуються в Україні та пройшли державну реєстрацію (перереєстрацію) за [посиланням](#).

На сьогоднішній день в Україні налічується досить великий перелік міжнародних проектів в сфері енергоефективності та зниження викидів парникових газів. Проте більшість з них спрямовані на підтримку державного сектору та галузі житлового-комунального господарства.

КОМЕНТАР:

Як приклад, в Україні працюють такі донорські програми:

GIZ за дорученням уряду Німеччини:

- Консультування підприємств щодо енергоефективності²;
- Підтримка впровадження системи торгівлі викидами (ETS) в Україні³;
- Найкращі доступні технології та методи управління (НДТМ) для України⁴.

ЄБРР:

- Програма SBS, підтримка консалтингових послуг для комерційних компаній (підтримка впровадження ISO 50000)⁵;
- Програма «Центр передачі технологій та фінансів у сфері зміни клімату (FINTECC)»⁶, зокрема впровадження кліматичних інноваційних ваучерів⁷ через ГО Greencubator.

NEFCO: Програма по зменшенню промислового забруднення через ефективне використання ресурсів та енергії⁸;

Українсько-данський енергетичний центр: Програма по зменшенню енергоспоживання на **9%** до 2020 року⁹;

Німецько-Український Фонд: Програма фінансової підтримки малих та середніх підприємств¹⁰;

UNIDO: Проект впровадження стандарту системи енергоменеджменту в промисловості України¹¹.

¹ Постанова КМУ вказати постанову КМУ від 15.02.2002 № 153 «Про створення єдиної системи залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/153-2002-%D0%BF#Text>

² <https://www.giz.de/en/worldwide/66605.html>

³ <https://www.giz.de/en/worldwide/62497.html>

⁴ <https://www.giz.de/en/worldwide/77657.html?fbclid=IwAR3t9grxl-YSAjZpR8culhGcxugkhUU0IffJtrwDavp4SJkoGfoJo3OCuNA>

⁵ <https://pro-consulting.ua/ua/services/programma-EBRR-podderzhki-biznesa1>

⁶ <http://fintecc.ebrd.com/region/ukraine>

⁷ <http://greencubator.info/vouchers/?lang=en>

⁸ <https://www.nefco.org/work-us/our-services/loans-and-equity/facility-cleaner-production?language=en>

⁹ <http://www.udec.org.ua/ua/>

¹⁰ https://drive.google.com/file/d/1eWiPsMc-2BMOeMrMR0ypQ32Ti_EmoYS/view

¹¹ <http://www.ukreee.org.ua/uk/proekt/komponenti/>

Картка I 1.10 Інструмент регулювання	Дозвіл на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами.
Суб'єкт регулювання:	● Міндовкілля.
Статус:	Чинний.
Початок застосування в Україні:	1992 рік.
Об'єкти регулювання:	● Підприємства, що під час провадження господарської діяльності експлуатують стаціонарні об'єкти, функціонування яких призводить до викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря.

КОРОТКА ХАРАКТЕРИСТИКА ІНСТРУМЕНТУ:

Для забезпечення екологічної безпеки, створення сприятливого середовища життєдіяльності, запобігання шкідливому впливу атмосферного повітря на здоров'я людей та навколишнє природне середовище регулюються **викиди забруднюючих речовин**. Суб'єкт господарювання може вести свою господарську діяльність, пов'язану з викидами в атмосферу від стаціонарних джерел тільки після отримання відповідного дозволу, виданого уповноваженим органом. Дозвіл на викиди є документом дозвільного характеру. Дозвільним органом є Міндовкілля та обласні державні адміністрації (як правило ці функції покладено на Департаменти екології або інші департаменти, відповідно до структури облдержадміністрації). Строк дії Дозволу також визначено Законом (**сім** років — для підприємств першої групи, **десять** — для підприємств другої групи і необмежений — для підприємств третьої групи). Розробка документів, на основі яких видається дозвіл на викиди, проводиться самими суб'єктами господарювання¹ або спеціалізованими підприємствами, перелік яких затверджений Міндовкілля і розміщений у відповідному розділі сайту міністерства.

На виконання статті 11 Закону України «Про охорону атмосферного повітря» Кабінет Міністрів України затвердив перелік² найбільш поширених і небезпечних забруднюючих речовин, до яких віднесено CO₂. Проте, CO₂ є парниковим газом, який повинен регулюватися окремо від небезпечних забруднюючих речовин в рамках системи торгівлі квотами на викиди парникових газів та відповідних податків на CO₂.

ВЗАЄМОДІЯ З ІНШИМИ ІНСТРУМЕНТАМИ:

Екологічний податок.

ДОЦІЛЬНО ЗАМІНИТИ НА ІНСТРУМЕНТ:

Інтегрований дозвіл (для великих підприємств).

Система торгівлі квотами на викиди парникових газів.

Енергетичний податок.

¹ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/302-2002-%D0%BF>

² Постанова КМУ від 29 листопада 2001 р. N 1598 «Про затвердження переліку найбільш поширених і небезпечних забруднюючих речовин, викиди яких в атмосферне повітря підлягають регулюванню» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1598-2001-%D0%BF>

Картка I 1.11 Інструмент регулювання	Екологічний податок у частині викидів CO₂.
Суб'єкт регулювання:	● Державна фіскальна служба України.
Статус:	Чинний.
Початок застосування в Україні:	2011 рік.
Об'єкти регулювання:	● Підприємство, діяльність якого призводить до викидів CO ₂ в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення у обсязі більшому, ніж 500 тонн за рік.

КОРОТКА ХАРАКТЕРИСТИКА ІНСТРУМЕНТУ:

Екологічний податок у частині викидів CO₂¹ — загальнодержавний обов'язковий платіж, який визначається за фактичними обсягами викидів CO₂. Платниками цього податку є підприємства, обсяг викидів двоокису вуглецю яких перевищує **500 тонн** за рік. Проте факт перевищення цієї норми необхідно довести документально, шляхом проведення інвентаризації викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами.

Наразі відсутні затверджені єдині методики розрахунку викидів CO₂, окрім керівного документу ГКД 34.02.305-2002 «Викиди забруднюючих речовин в атмосферу від енергетичних установок. Методика визначення, Київ, 2020».

Ставка податку за викиди двоокису вуглецю становить **10,00 гривень за 1 тону**. Відповідно до п. 249.3 Податкового кодексу України, суми цього податку обчислюються платниками податку самостійно щокварталу, виходячи з фактичних обсягів викидів та ставок податку.

Податкові декларації подаються за встановленою формою² протягом **40** календарних днів, що настають за останнім календарним днем податкового (звітного) кварталу, до контролюючих органів. Сплачують податок протягом **10** календарних днів, що настають за останнім днем граничного строку подання податкової декларації.

Платники податку перераховують суми податку одним платіжним дорученням на рахунки, відкриті в органах, що здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів, які забезпечують розподіл цих коштів у співвідношенні, визначеному законом.

Зазначений податок має сприяти зменшенню викидів парникових газів підприємствами та збільшенню фінансування витрат на покращення екологічного стану. Проте, наразі, згідно Бюджетного кодексу України, всі кошти, акумульовані від надходжень за викиди CO₂, у розмірі **100%** зараховуються до загального фонду державного бюджету та не використовуються на зменшення викидів ПГ або на підвищення енергоефективності виробництва.

ДОЦІЛЬНО ЗАМІНИТИ НА ІНСТРУМЕНТ:

Система торгівлі квотами на викиди парникових газів.

Енергетичний податок.

¹ Податковий кодекс України

² Стаття 46 Податкового кодексу України <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#n1144>

Картка I 1.12 Інструмент регулювання	Нормативи граничнодопустимих викидів забруднюючих речовин із стаціонарних джерел.
Суб'єкт регулювання:	● Міндовкілля.
Статус:	Чинний.
Початок застосування в Україні:	2006 рік.
Об'єкти регулювання:	● Підприємства, під час провадження діяльності яких здійснюються викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення.

КОРОТКА ХАРАКТЕРИСТИКА ІНСТРУМЕНТУ:

Норматив гранично допустимого викиду забруднюючої речовини стаціонарного джерела — гранично допустимий викид забруднюючої речовини або суміші цих речовин в атмосферне повітря від стаціонарного джерела викиду¹. Відповідні обмеження встановлюються для кожного стаціонарного джерела по всіх створюваних ним видах фізичних і біологічних факторів.

Обсяги нормативів граничнодопустимих викидів забруднюючих речовин із стаціонарних джерел визначені наказом Мінприроди від 27.06.2006 № 309². Їх дотримання контролюється Держекоінспекцією, а за понаднормативні викиди забруднювач має компенсувати заподіяні державі збитки³.

На виконання статті 11 Закону України «Про охорону атмосферного повітря» Кабінет Міністрів України затвердив перелік⁴ найбільш поширених і небезпечних забруднюючих речовин, до яких віднесено CO₂.

ВЗАЄМОДІЯ З ІНШИМИ ІНСТРУМЕНТАМИ:

Дозвіл на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами.

ДОЦІЛЬНО ЗАМІНИТИ НА ІНСТРУМЕНТ:

Інтегрований дозвіл.

¹ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2707-12>

² <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0912-06>

³ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0048-09>

⁴ Постанова КМУ від 29 листопада 2001 р. N 1598 «Про затвердження переліку найбільш поширених і небезпечних забруднюючих речовин, викиди яких в атмосферне повітря підлягають регулюванню» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1598-2001-%D0%BF>

Картка I 1.13 Інструмент регулювання	Енергомаркування.
Суб'єкт регулювання:	● Держенергоефективності.
Статус:	Чинний.
Початок застосування в Україні:	2014 рік.
Об'єкти регулювання:	<ul style="list-style-type: none"> ● Виробники обладнання та механізмів; ● Імпортери; ● Дистриб'ютори.

КОРОТКА ХАРАКТЕРИСТИКА ІНСТРУМЕНТУ:

З огляду на постійне оновлення на ринку продукції з кращими показниками енергоефективності, відбувається поступове заміщення застарілого більш енергоємного обладнання. Це, в свою чергу, враховується у процесі перегляду висновків найкращих доступних технологій та методів управління, що є основою для оновлення умов інтегрованого дозволу.

Технічний регламент — нормативно-правовий акт, в якому визначено характеристики продукції або пов'язані з ними процеси та методи виробництва, включаючи відповідні адміністративні положення, додержання яких є обов'язковим. Він може також включати або виключно стосуватися вимог до термінології, позначень, пакування, маркування чи етикетування в тій мірі, в якій вони застосовуються до продукції, процесу або методу виробництва¹. Цілями прийняття технічних регламентів є захист життя та здоров'я людей, тварин і рослин, охорона довкілля та природних ресурсів, забезпечення енергоефективності, захист майна, забезпечення національної безпеки та запобігання підприємницькій практиці, що вводить споживача (користувача) в оману.

Технічні регламенти розробляються на основі:

- ◆ міжнародних стандартів, якщо вони вже прийняті або перебувають на завершальній стадії розроблення, чи їх відповідних частин, за винятком випадків, коли такі міжнародні стандарти чи їх відповідні частини є неефективними або невідповідними засобами для досягнення визначених цілей прийняття технічних регламентів, зокрема внаслідок суттєвих кліматичних чи географічних чинників або суттєвих технологічних проблем;
- ◆ регіональних стандартів, національних стандартів України чи інших держав, актів законодавства Європейського Союзу, інших економічних об'єднань або інших держав чи відповідних частин таких стандартів і актів законодавства.

Технічні регламенти переглядаються не рідше, ніж **один** раз на **п'ять** років з дня:

- ◆ набрання ними чинності;
- ◆ набрання чинності змін до них, які були внесені за результатами попереднього перегляду;
- ◆ надання відповідними державними органами інформації про залишення їх без змін за результатами попереднього перегляду.

¹ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/124-19>

У випадках, визначених у технічних регламентах, на продукцію та/або на інші об'єкти, що зазначені в таких технічних регламентах повинен наноситися знак відповідності технічним регламентам. Знак відповідності технічним регламентам повинен наноситись лише виробником або його уповноваженим представником.

Виробник, шляхом нанесення знаку відповідності технічним регламентам ним самим або його уповноваженим представником, вказує на те, що він бере на себе відповідальність за відповідність продукції всім застосовним вимогам, визначеним у відповідних технічних регламентах, якими передбачене нанесення знаку відповідності технічним регламентам.

ВЗАЄМОДІЯ З ІНШИМИ ІНСТРУМЕНТАМИ:

Енергетичний аудит.

Система енергетичного менеджменту.

Картка I 1.14 Інструмент регулювання	Екодизайн.
Суб'єкт регулювання:	● Держенергоефективності.
Статус:	Чинний.
Початок застосування в Україні:	2019 рік.
Об'єкти регулювання:	<ul style="list-style-type: none"> ● Виробники обладнання та механізмів; ● Імпортери; ● Дистриб'ютори.

КОРОТКА ХАРАКТЕРИСТИКА ІНСТРУМЕНТУ:

Для приведення екологічного профілю продукції у відповідність до вимог **екодизайну**, виробники продукції мають забезпечити функціонування технологічних процесів на виробництві згідно з кращими доступними технологіями та методами управління, зокрема у частині енергоефективності. Оновлення умов інтегрованого дозволу таким чином, поступово допомагає покращувати характеристики продукції згідно з більш високими вимогами до її екодизайну.

Екодизайн визначає вимоги щодо енергоефективності та екологічності різних енергоспоживчих продуктів.

Впровадження системи екодизайну в Україні дозволить:

- ◆ зменшити використання енергоресурсів при проектуванні, виготовленні, використанні та утилізації енергоспоживчих продуктів;
- ◆ збільшити кількість енергоефективних продуктів на ринку;
- ◆ не допустити введення в обіг тих товарів, які нераціонально споживають енергію та негативно впливають на навколишнє середовище.

Зазначений нормативний акт є рамковим, тому передбачається прийняття близько **30** спеціальних техрегламентів за окремими видами продукції.

Визначення технічного регламенту, процедура розробки та особливості функціонування зазначені в інструменті [Енергомаркування](#).

ВЗАЄМОДІЯ З ІНШИМИ ІНСТРУМЕНТАМИ:

Енергетичний аудит.

Система енергетичного менеджменту.

Картка I 1.15 Інструмент регулювання	Третій енергетичний пакет.
Суб'єкт регулювання:	<ul style="list-style-type: none"> ● Міненерго. ● НКРЕКП.
Статус:	Чинний.
Початок застосування в Україні:	2019 рік.
Об'єкти регулювання:	<ul style="list-style-type: none"> ● Суб'єкти господарювання, які провадять діяльність на енергетичних ринках.

КОРОТКА ХАРАКТЕРИСТИКА ІНСТРУМЕНТУ:

До **третього енергетичного пакету** входить перелік Директив та Регламентів ЄС:

- ◆ Директива 2009/72/ЄС, стосовно загальних правил на внутрішньому ринку електроенергії, що замінює директиву 2003/54/ЄС;
- ◆ Директива 2009/73/ЄС, стосовно загальних правил на внутрішньому ринку газу, що замінює директиву 2003/55/ЄС;
- ◆ Регламент ЄС № 714/2009, стосовно умов для доступу до електромереж для міжнародної торгівлі, що замінює Регламент (ЄС) № 1228/2003;
- ◆ Регламент ЄС № 715/2009, стосовно умов для доступу до газових мереж для міжнародної торгівлі, що замінює Регламент (ЄС) № 1775/2005;
- ◆ Регламент ЄС № 713/2009, затверджений Європейським Парламентом та Комісією 13 липня 2009 про заснування Агентства взаємодії Енергетичних Регуляторів.

Основними вимогами директив Третього енергетичного пакету є розмежування ринків електроенергії та природного газу на сегменти з виробництва, продажу та транспортування енергоносіїв.

На сьогодні Україною створено лібералізовані ринки електроенергії та газу у відповідності до вимог Третього енергопакету.

Завершаючим етапом імплементації Третього енергопакету ЄС є інтеграція українських енергетичних ринків до єдиної європейської системи транспортування газу ENTSO-G та енергетичної системи ENTSO-E.

ВЗАЄМОДІЯ З ІНШИМИ ІНСТРУМЕНТАМИ:

Ціни на енергоресурси.

РОЗДІЛ 3.

МІЖНАРОДНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ УКРАЇНИ ТА НАЙКРАЩІ ПРАКТИКИ СТИМУЛЮВАННЯ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ ДО ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ ТА ЗАХИСТУ КЛІМАТУ

Низка міжнародних зобов'язань України передбачає впровадження заходів щодо скорочення енергоємності ВВП та негативного впливу на клімат, у тому числі, шляхом стимулювання промислових підприємств до енергоефективності та зменшення викидів парникових газів.

Зокрема, Україна є стороною Паризької угоди, згідно з якою вона зобов'язана робити свій національно визначений внесок для досягнення цілей низьковуглецевого розвитку всіх галузей економіки та підвищення здатності адаптуватися до несприятливих наслідків зміни клімату, зокрема шляхом скорочення обсягу викидів парникових газів. Амбіційність кожного наступного національно визначеного внеску Сторона угоди повинна підвищувати, а отже, Україна повинна докладати зусиль для реалізації всього потенціалу щодо енергоефективності, зокрема, у промисловому секторі.

Енергоефективність та захист клімату є одними з найважливіших пріоритетів держав-членів ЄС та Енергетичного співтовариства.

Приєднання України у 2010 році до Договору про заснування Енергетичного Співтовариства мало прискорити процес впровадження реформ у сфері енергоефективності та інтеграції енергетичних секторів країн до єдиного енергетичного ринку ЄС. У рамках членства в Енергетичному Співтоваристві Україна взяла на себе зобов'язання, у тому числі, приділяти увагу вирішенню проблем боротьби зі змінами клімату та впровадженню енергоефективних технологій. Шляхом успішної реалізації цих реформ Україна здатна зміцнити власну економіку, забезпечити довгострокову фінансову стабільність енергетичного та пов'язаних з ним інших секторів, підвищити ефективність функціонування внутрішніх енергетичних ринків, поліпшити інвестиційний клімат в країні, перейти на шлях сталого розвитку та в перспективі стати повноправним членом ЄС.

Угода про асоціацію між Україною та ЄС за своїм обсягом та охопленням є найбільшим міжнародно-правовим документом за всю історію України та найбільшим міжнародним договором з третьою країною, будь-коли укладеним Європейським Союзом. Вона визначає якісно новий формат відносин між Україною та ЄС. Підписання Угоди про асоціацію та необхідність її імплементації стали поштовхом до запровадження в Україні низки нових механізмів (інструментів), передбачених актами права ЄС.

До джерел права ЄС, які Україна зобов'язалася імплементувати у цій сфері, належать:

- ◆ Директива 2012/27/ЄС про енергоефективність, яка змінює Директиви 2009/125/ЄС та 2010/30/ЄС і скасовує Директиви 2004/8/ЄС та 2006/32/ЄС;
- ◆ Регламент № 2017/1369/ЄС про енергетичне маркування;
- ◆ Директива 2009/125/ЄС, яка встановлює основи для визначення вимог екодизайну, що застосовується до енергоспоживчих продуктів;
- ◆ Директива 2010/75/ЄС про промислові викиди (всеохоплююче запобігання і контроль забруднень);
- ◆ Директива 2003/87/ЄС щодо заснування схеми торгівлі квотами на викиди парникових газів в атмосферу в межах Європейського Співтовариства та про внесення змін до Директиви Ради 96/61/ЄС;
- ◆ Директива 2003/96/ЄС про реструктуризацію системи Співтовариства з оподаткування продуктів енергії та електроенергії.

Наближення законодавства України до права ЄС у сфері енергоефективності та захисту клімату розпочато порівняно нещодавно, відтак прогрес у запровадженні нових інструментів не можна вважати відчутним, а практика їх застосування не є тривалою. У зв'язку з цим, важливо зберегти позитивну динаміку запровадження європейських практик в Україні.

Картка Д1	Директива 2012/27/ЄС про енергоефективність (Директива 2012/27/ЄС).
Відповідальні виконавці:	<ul style="list-style-type: none"> ● Міненерго; ● Міндовкілля; ● Держенергоефективності; ● Мінрегіон; ● Мінекономіки; ● НКРЕКП.
Стан імплементації:	Імплементована частково.
Стаття Угоди про асоціацію:	V.1.338, Додаток XXVII.

КОРОТКИЙ ОПИС ДИРЕКТИВИ:

Основні заходи для енергоефективності промислових підприємств, передбачені Директивою¹:

♦ **встановлення національної цілі з енергоефективності (стаття 3):**

національна ціль може бути встановлена на основі первинного або кінцевого енергоспоживання, первинного або кінцевого енергозбереження або енергоємності ВВП²;

♦ **розроблення Національного плану дій на забезпечення виконання національної цілі з енергоефективності (стаття 24 та додаток 14):**

Національний план дій з енергоефективності включає вагомні заходи з покращення енергоефективності та очікувану/досягнуту економію енергії, зокрема у постачанні, передачі та розподілі енергії, а також у кінцевому споживанні енергії, що включає промислових споживачів енергії. У Національних планах дій з енергоефективності зазначається, зокрема:

- (a) кількість енергетичних аудитів, проведених за попередній період;
- (b) кількість енергетичних аудитів, проведених на великих підприємствах за попередній період;
- (c) кількість великих підприємств, з зазначенням кількості тих, на яких поширюється дія ст. 8;

♦ **схеми зобов'язань з енергоефективності (стаття 7):**

енергокомпанії мають досягти певного рівня енергоефективності процесів виробництва та транспортування енергії;

♦ **завпровадження обов'язкового енергоаудиту або енергоменеджменту, що включає у собі енергоаудит для великих промислових підприємств, а також стимулювання МСП до впровадження таких заходів (стаття 8)³:**

великі підприємства підлягають енергетичному аудиту, що проводиться у незалежний та економічно ефективний спосіб як мінімум кожні **4** роки, починаючи з дати попереднього енергетичного аудиту; у разі впровадження на підприємстві системи енергоменеджменту або екологічного менеджменту, складовою якої є енергоаудит, підприємства звільняються від окремого обов'язку проводити енергетичний аудит. Для забезпечення якості результатів, енергоаудити мають проводитися кваліфікованими експертами на основі недискримінаційних критеріїв та під наглядом незалежних органів.

¹ Більш детально з Директивою можна ознайомитися СИСТЕМА ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ В УКРАЇНІ <http://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2018/09/GIZ-brochure.pdf>

Аргументарій щодо імплементації Директиви ЄС 2012/27/EU про енергоефективність в Україні <https://eeplatform.org.ua/archives/2019/12/06/%D0%B1%D0%B0%D0%B7%D0%B0-%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D1%8C/%D0%B1%D0%B0%D0%B7%D0%B8-%D0%B4%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D1%85/2620/>

² Основна ціль ЄС — підвищення енергоефективності до 2020 року на 20%

³ Біла книга щодо імплементації статті 8 Директиви ЄС «Про енергоефективність» 2012/27/ЄС <https://eeplatform.org.ua/archives/2019/12/20/%D0%B1%D0%B0%D0%B7%D0%B0-%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D1%8C/2633/>

Для МСП передбачено необхідність розробки програм заохочення до проведення енергетичних аудитів та наступної реалізації рекомендацій за результатами цих аудитів.

наявність схем атестації, акредитації та сертифікації (стаття 16):

Національні плани дій з енергоефективності містять інформацію про наявні системи забезпечення проведення та перевірки якості енергоаудитів, з використанням атестації, акредитації та/або сертифікації надавачів енергетичних послуг, послуг енергетичного аудиту та покращення енергоефективності.

запровадження національного фонду енергоефективності, фінансування і технічної підтримки (стаття 20):

держави-члени мають сприяти створенню інструментів фінансування або використанню наявних інструментів фінансування заходів з енергоефективності, в тому числі, у секторі промисловості. Одним з таких інструментів Директива передбачає можливість створення Національного фонду енергоефективності, до якого, зокрема можуть перераховуватись кошти суб'єктів господарювання (енергокомпаній), в рамках виконання їх зобов'язань відповідно до статті 7.

ПОТОЧНИЙ СТАН ВИКОНАННЯ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ:

На виконання Директиви затверджено План дій з енергоефективності на період до 2020 року, в якому передбачено національну ціль з енергоефективності: скорочення до 2020 року споживання енергії на **9%** від рівня 2005-2009 років.

Інші положення Директиви у секторі промисловості залишається не імплементованим. Зокрема, Закон України «Про енергозбереження» є застарілим та містить вимоги щодо застосування інструментів державного регулювання, які не тільки не застосовуються в ЄС, а й в Україні. Розроблено проект Закону України «Про енергетичну ефективність», який має забезпечити імплементацию вимог Директиви та замінити Закон України «Про енергозбереження».

ІНСТРУМЕНТИ ЗАПРОВАДЖЕНІ ДИРЕКТИВОЮ¹:

Енергетичний аудит.

Система енергетичного менеджменту.

Схеми зобов'язань з енергоефективності (наприклад у формі білих сертифікатів).

Екодизайн.

Фонд енергоефективності для промисловості.

Добровільні угоди.

Податок на CO₂.

Енергетичний податок.

ІНСТРУМЕНТИ, ЩО МОЖУТЬ БУТИ ЗАСТОСОВАНІ

ДЛЯ ВИКОНАННЯ ЦІЛЕЙ ДИРЕКТИВИ:

Зелені облігації.

Навчальні мережі з енергоефективності (LEEN).

¹ Інструменти, що передбачені Директивою або застосовуються для виконання цілей Директиви

Картка Д2	Регламент № 2017/1369/ЄС щодо енергетичного маркування¹.
Відповідальні виконавці:	<ul style="list-style-type: none"> ● Мінекономіки; ● Мінрегіон; ● Держенергоефективності; ● Міненерго; ● Національний орган стандартизації ДП «УкрНДНЦ».
Стан імплементації:	Частково імплементований.
Стаття Угоди:	<ul style="list-style-type: none"> ● IV.3.57,58, Додаток III; ● V.1.338, Додаток XXVII.

КОРОТКИЙ ОПИС РЕГЛАМЕНТУ:

Регламент встановлює вимоги до маркування енергоспоживаючої продукції, основу для маркування продуктів та стандартизації інформації про її енергоспоживання з метою надання допомоги споживачам у прийнятті рішень про купівлю. Зокрема, на етикетці мають відобразитись не тільки безпосередні показники енергоефективності продукту, але і весь наявний діапазон класів.

Класи енергоефективності продукції, пов'язаної з енергоспоживанням, визначаються літерами від А до G з кольоровим маркуванням від темно-зеленого (найбільша енергетична ефективність) до червоного (найменша енергетична ефективність).

Перелік продукції, що підлягає маркуванню, визначають національні органи.

Регламент істотно розширює обов'язки виробників, імпортерів і продавців, зокрема, в частині ведення бази даних з питань енергоефективності, яка буде містити інформацію про енергоспоживаючу продукцію, представлену на ринку ЄС.

ПОТОЧНИЙ СТАН ВИКОНАННЯ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ:

Україна працює над створенням системи енергетичного маркування у відповідності до вимог Директиви 2010/30/ЄС, зокрема, Урядом було схвалено Стратегію розвитку системи технічного регулювання на період до 2020 року². На виконання Стратегії вже запроваджено технічні регламенти для багатьох енергоспоживаючих продуктів:

- ◆ побутових електричних холодильників;
- ◆ побутових пральних машин;
- ◆ електричних ламп та світильників;
- ◆ побутових посудомийних машин;
- ◆ телевізорів;
- ◆ кондиціонерів повітря;
- ◆ побутових барабанних сушильних машин;
- ◆ побутових духових шаф та кухонних витяжок;
- ◆ водонагрівачів, баків-акумуляторів та комплектів з водонагрівача і сонячного обладнання;
- ◆ обігрівачів приміщень, комбінованих обігрівачів, комплектів з обігрівача приміщень, регулятора температури і сонячної установки та комплектів з комбінованого обігрівача, регулятора температури і сонячної установки.

¹ Регламент скасував Директиву 2010/30/ЄС про вказування за допомогою маркування та стандартної інформації про товар обсягів споживання енергії та інших ресурсів енергоспоживчими продуктами

² Розпорядження Уряду від 19 серпня 2015 р. № 844-р «Про схвалення Стратегії розвитку системи технічного регулювання на період до 2020 року» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/844-2015-%D1%80#n7>

Відповідно до Стратегії необхідно ще прийняти технічні регламенти з енергетичного маркування:

- ◆ професійних холодильних шаф;
- ◆ твердопаливних котлів та комплектів, що складаються з твердопаливних котлів, додаткових обігрівачів, регуляторів температури і сонячних пристроїв;
- ◆ місцевих обігрівачів.

ІНСТРУМЕНТИ ЗАПРОВАДЖЕНІ РЕГЛАМЕНТОМ¹:

Енергомаркування.

Примітка

Регламент 2017/1369/ЄС щодо енергетичного маркування скасував Директиву 2010/30/ЄС. Згідно з цим Регламентом запроваджується Європейська база даних енергомаркування продукції. Будь-який продукт, що потрапляє на ринок ЄС, повинен бути зареєстрований у цій базі даних та відповідати вимогам Регламенту.

¹ Інструменти, що передбачені Директивою або застосовуються для виконання цілей Директиви

Картка ДЗ	Директива 2009/125/ЄС про екодизайн.
Відповідальні виконавці:	<ul style="list-style-type: none"> ● Держенергоефективності; ● Міненерго; ● Національний орган стандартизації ДП «УкрНДНЦ».
Стан імплементації:	Частково імплементована.
Стаття Угоди:	<ul style="list-style-type: none"> ● IV.3.57,58, Додаток III; ● V.1.338, додаток XXVII.

КОРОТКИЙ ОПИС ДИРЕКТИВИ:

Директива встановлює основні вимоги до екодизайну енергоспоживчих продуктів, які охоплюють всі стадії життєвого циклу продукції: від сировини, виробництва, упаковки, продажу до встановлення, обслуговування, використання та закінчення експлуатації. При цьому, для кожної життєвої фази оцінюються різні екологічні аспекти - перевіряються матеріали, енергоспоживання та енергія, витрачена на виробництво продукту, очікувані викиди та відходи, можливості для повторного використання, утилізації та відновлення.

Виробники продукції мають формувати її екологічний профіль і розглядати альтернативні можливості її проектування. Також Директивою передбачено, що виробники повинні гарантувати споживачам доступ до інформації про їх роль у використанні продукту та екологічну інформацію щодо продукту та переваги екодизайну. Зокрема, для інформування споживача використовується маркування «СЕ» та система декларування відповідності. Знак відповідності Технічним регламентам має бути нанесено на продукт або на його упаковку.

ПОТОЧНИЙ СТАН ВИКОНАННЯ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ:

Кабінетом Міністрів України прийнято **3** стратегічні документи, направлені на імплементацію законодавства ЄС з екодизайну:

- 1) План заходів з імплементації розділу IV Угоди про асоціацію,
- 2) План імплементації Директиви 2009/125/ЄС та Регламентів Комісії,
- 3) Стратегія розвитку системи технічного регулювання до 2020 року.

Проте, тільки Стратегія розвитку системи технічного регулювання до 2020 року містить повний перелік актів, що мають бути адаптовані.

З метою імплементації Директиви визначено рамкові вимоги до екодизайну енергоспоживчих продуктів, а також встановлено деталізовані вимоги до екодизайну окремих видів продукції:

- ◆ для споживання електроенергії зовнішніми джерелами живлення в режимі без навантаження та їх середнього коефіцієнта корисної дії в активному режимі;
- ◆ вентиляторів з двигуном з номінальною електричною потужністю від **125 Вт** до **500 кВт**;
- ◆ для малих, середніх та великих силових трансформаторів;
- ◆ безсальникових автономних циркуляційних насосів та безсальникових циркуляційних насосів, інтегрованих у пристрої
- ◆ водяних насосів;
- ◆ пилососів;
- ◆ простих приймачів цифрового телебачення;
- ◆ електродвигунів;

- ◆ побутових холодильних приладів;
- ◆ ламп спрямованого випромінення, світлодіодних ламп і пов'язаного з ними обладнання;
- ◆ побутових барабанних сушильних машин;
- ◆ кондиціонерів повітря та вентиляторів, призначених для особистого комфорту;
- ◆ споживання електроенергії електричним і електронним побутовим та офісним обладнанням у режимі «очікування», «вимкнено» та мережевому режимі «очікування»;
- ◆ комп'ютерів та комп'ютерних серверів;
- ◆ побутових пральних машин;
- ◆ побутових ламп неспрямованого випромінення;
- ◆ побутових посудомийних машин;
- ◆ телевізорів;
- ◆ водонагрівачів та баків-акумуляторів;
- ◆ люмінесцентних ламп без інтегрованого баласту, газорозрядних ламп високої інтенсивності, а також баластів та світильників, призначених для роботи з такими лампами;
- ◆ побутових духових шаф, варильних поверхонь та кухонних витяжок.

Контроль за дотримання технічних регламентів здійснюють центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державного ринкового нагляду у межах сфери своєї відповідальності.

Строк введення в обіг енергетичних етикеток щодо енергоспоживчих товарів встановлюється окремими технічними регламентами.

Загалом енергоспоживаючі продукти, щодо яких застосовується екодизайн, мають містити відповідні маркування до 31.12.2024¹.

ІНСТРУМЕНТИ ЗАПРОВАДЖЕНІ ДИРЕКТИВОЮ²:

Технічні регламенти з екодизайну.

¹ <https://pulse.eu-ua.org/ua/streams/energy-efficiency-and-utilities/outcomes-substream2-105>

² Інструменти, що передбачені Директивою або застосовуються для виконання цілей Директиви

Картка Д4	Директива 2003/87/ЄС щодо заснування схеми торгівлі квотами на викиди парникових газів в атмосферу в межах Європейського Співтовариства та про внесення змін до Директиви Ради 96/61/ЄС.
Відповідальні виконавці:	<ul style="list-style-type: none"> ● Міндовкілля; ● Мінекономіки; ● Міненерго; ● Мінрегіон; ● Мінфін.
Стан імплементації:	Частково імплементовано.
Стаття Угоди:	V.6.363.

КОРОТКИЙ ОПИС ДИРЕКТИВИ:

Директива визначає правила функціонування Системи торгівлі квотами на викиди парникових газів (*Emission Trading Scheme, EU ETS*), яка є основою політики ЄС у сфері боротьби зі зміною клімату. EU ETS — перша і найбільша в світі міжнародна система торгівлі квотами на викиди ПГ, яка охоплює понад **11 тис.** електростанцій та промислових підприємств у **28** країнах ЄС, Ісландії, Норвегії та Ліхтенштейні, а також авіаційних перевізників.

Директивою передбачено, що оператор установки, яка здійснює викиди ПГ у результаті діяльності, переліченої у Додатку I до Директиви, має отримати дозвіл на викиди ПГ. Дозвіл має містити таку інформацію:

- ◆ назву та адресу оператора;
- ◆ види діяльності і викиди устаткування;
- ◆ методологію та періодичність моніторингу викидів ПГ;
- ◆ вимоги щодо звітування про викиди ПГ;
- ◆ зобов'язання списати кількість квот, яка дорівнює обсягу викидів ПГ установки;
- ◆ та ін.

Загалом EU ETS застосовується до широкого спектру великих промислових підприємств (металургійні, видобувні, підприємства з виробництва неметалічної мінеральної продукції, деревини, целюлозно-паперові та хімічні підприємства).

Необхідно зазначити різницю між дозволами та квотами, а саме: дозвіл надає право установці здійснювати діяльність, яка призводить до викидів ПГ, в той саме час як квоти виступають засобом розрахунку за фактичний обсяг викидів ПГ установки.

Директивою запроваджується здійснення моніторингу, звітності та верифікації за викидами ПГ на рівні установки. Квоти в EU ETS між установками розподіляються на безкоштовних умовах, що передбачає застосування бенчмарків (питомих показників), а також на платній основі, що передбачає проведення аукціонних продажів.

У випадках, якщо установка списує меншу кількість квот, ніж її фактичний обсяг викидів, то на таку установку накладається штраф (**100 Євро/т CO₂**) та залишається обов'язок покрити цю різницю відповідною кількістю квот.

ПОТОЧНИЙ СТАН ВИКОНАННЯ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ:

Замість системи квотування викидів в Україні діє система їх оподаткування. Податковий кодекс визначає ставку податку і становить **10 грн (0,38 євро)** за **1 тону CO₂**, яка застосовується до фактичного обсягу викидів ПГ підприємствами (екологічний податок у частині викидів CO₂). Найбільш поширений парниковий газ, CO₂, законодавчо віднесений до переліку забруднюючих речовин, що не є коректним.

Впровадження СТКВ ПГ передбачається низкою стратегічних документів, зокрема:

- ◆ Угодою про асоціацію;
- ◆ Планом імплементації угоди про асоціацію;
- ◆ Концепцією державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року;
- ◆ Енергетичною стратегією України на період до 2035 року «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність».

На сьогодні вже прийнято Закон України «Про засади моніторингу, звітності та верифікації викидів парникових газів». Він передбачає загальні засади правового регулювання у сфері моніторингу, звітності та верифікації викидів ПГ на рівні установок; запроваджує відповідальність за правопорушення у цій сфері; визначає основні обов'язки операторів установок, на які поширюється дія закону; запроваджує інститут верифікаторів звітів оператора про викиди ПГ та уповноваженого органу у сфері моніторингу, звітності та верифікації викидів ПГ з установок, розташованих на території України (МЗВ).

Закон визначає лише правові та організаційні засади моніторингу, звітності та верифікації викидів ПГ та не передбачає існування квот та можливість їх купувати-продавати суб'єктами господарювання.

ІНСТРУМЕНТИ ЗАПРОВАДЖЕНІ ДИРЕКТИВОЮ¹:

Система торгівлі квотами на викиди ПГ.

Примітка

Спільна платформа аукціонів з продажу квот існує в **25** країнах ЄС. Німеччина, Польща, Великобританія скористалися правом створення власної платформи для аукціонів. Кожна платформа діє **5** років. Кожен учасник може заявити про своє бажання взяти участь в аукціоні. Для забезпечення справедливого та належного аукціону існує **два** рівні перевірки: перевірка та моніторинг самою платформою; нагляд компетентними національними органами на фінансовому ринку країни-учасниці, де розташована платформа для аукціону. Крім того, для горизонтального нагляду за всіма аукціонами на всіх аукціонних платформах, призначається перевіряюча особа на аукціонах через спільну процедуру із залученням всіх держав-членів та Єврокомісії.

¹ Інструменти, що передбачені Директивою або застосовуються для виконання цілей Директиви

Картка Д5	Директива 2010/75/ЄС про промислові викиди (всеохоплююче запобігання і контроль забруднень).
Відповідальні виконавці:	<ul style="list-style-type: none"> ● Міндовкілля; ● Держводагентство; ● ДСНС; ● Держенергоефективності; ● МОЗ; ● Держекоінспекція; ● Держпродспоживслужба.
Стан імплементації:	Перебуває на стадії транспозиції.
Стаття Угоди:	V.6.363 Додаток ХХХ.

КОРОТКИЙ ОПИС ДИРЕКТИВИ:

Директива встановлює засади комплексного запобігання та контролю забруднення, що виникає в результаті промислової діяльності.

Центральним інструментом Директиви є інтегрований дозвіл, що видається дозвільним органом оператору установки до початку її експлуатації, та:

- ◆ визначає заходи, необхідні для забезпечення високого рівня захисту довкілля під час експлуатації конкретної установки;
- ◆ встановлює нормативи гранично допустимих викидів для конкретної установки;
- ◆ встановлює вимоги щодо моніторингу, звітності, позаштатних ситуацій і аварій, припинення діяльності та інших умов експлуатації конкретної установки.

Згідно з Директивою, викидом вважається безпосереднє або опосередковане вивільнення речовин, вібрації, тепла або шуму зі стаціонарних або дифузних джерел в установці у повітря, водний об'єкт або ґрунт.

Від оператора установки вимагається, зокрема, застосовувати найкращі доступні технології та методи управління (НДТМ). З метою досягнення установкою вимог висновків НДТМ, дозвільний орган може для такої установки на визначений період встановити менш жорсткі нормативи гранично допустимих викидів, ніж визначені у висновках НДТМ, та/або строки їх досягнення, якщо оператор установки доведе, що, з урахуванням місцевих екологічних умов та технічних характеристик установки, невідкладне запровадження вимог НДТМ призведе до непропорційно високих витрат, у порівнянні з перевагами для довкілля.

Директива також містить вимоги до спалювальних установок, установок для спалювання відходів, установок побічного спалювання відходів, установок та видів діяльності, в яких застосовуються органічні розчинники, та установок, що виробляють двоокис титану.

ПОТОЧНИЙ СТАН ВИКОНАННЯ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ:

На виконання положень Угоди про асоціацію щодо імплементації Директиви 2010/75/ЄС Кабінетом Міністрів України схвалено Концепцію реалізації державної політики у сфері промислового забруднення.

Концепцією передбачається, що впровадження інтегрованого дозволу надасть змогу зменшити кількість природоохоронних документів дозвільного характеру з, принаймні, **трьох** до **одного** та оптимізувати систему надання адміністративних послуг в екологічній сфері за принципом «єдиного вікна». Крім того, очікується, що впровадження інтегрованої системи контролю промислового забруднення дозволить зменшити викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від

стаціонарних джерел до 2030 року на **22,5%** від обсягу викидів у 2015 році та зменшити скиди забруднених стічних вод у водні об'єкти у 2030 році до **5%** загального обсягу скидів порівняно з **15,7 %** у 2015 році.

Концепція передбачає реформу дозвільної системи до 2028 року та запровадження нового регуляторного інструменту — інтегрованого дозволу для великих підприємств, що регулюватиме:

- ◆ гранично допустимі викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря;
- ◆ спеціальне водокористування (забір води з водних об'єктів із застосуванням споруд або технічних пристроїв, використання води та скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти);
- ◆ скидання промислових стічних вод у системи централізованого водовідведення;
- ◆ операції у сфері управління відходами;
- ◆ охорону ґрунтів;
- ◆ рівні шумового впливу на навколишнє природне середовище, запахи;
- ◆ ефективність енергоспоживання та використання сировини;
- ◆ облік та звітність про обсяги промислового забруднення;
- ◆ дії у разі виникнення аварій та надзвичайних ситуацій;
- ◆ виведення з експлуатації після закінчення строку служби обладнання або дострокового припинення виробництва та відновлення території промислового майданчика до безпечного стану тощо.

Для визначеного кола малих та середніх підприємств Концепція передбачає запровадження уніфікованого дозволу на основі дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря та правил технічної експлуатації установок. Мали суб'єкти господарювання, відповідно до Концепції, провадитимуть діяльність за умови реєстрації шляхом подання декларації.

23 вересня 2020 року Кабінет Міністрів України схвалив проект Закону «Про запобігання, зменшення та контроль промислового забруднення».

ІНСТРУМЕНТИ ЗАПРОВАДЖЕНІ ДИРЕКТИВОЮ¹:

Інтегрований дозвіл.

Найкращі доступні технології та методи управління (НДТМ).

ІНСТРУМЕНТИ, ЩО МОЖУТЬ БУТИ ЗАСТОСОВАНІ ДЛЯ ВИКОНАННЯ ЦІЛЕЙ ДИРЕКТИВИ:

З метою підтримки впровадження положень Директиви 2010/75/ЄС про промислове забруднення, інтегрованого дозволу та найкращих доступних технологій та методів управління в обраних секторах промисловості починаючи з лютого 2019 р. до липня 2023 р. в Україні працює проект «Найкращі доступні технології та методи управління для України», що виконується GIZ на замовлення уряду Німеччини. Метою проекту є розроблення законопроекту про інтегроване запобігання, зменшення та контроль промислового забруднення, необхідних нормативно-правових актів, переклад та адаптація окремих висновків НДТМ, проведення перших пілотів з отримання інтегрованого дозволу для найбільших секторів промисловості України.

¹ Інструменти, що передбачені Директивою або застосовуються для виконання цілей Директиви

Картка Дб	Директива 2003/96/ЄС про реструктуризацію системи Співтовариства з оподаткування енергопродуктів та електроенергії.
Відповідальні виконавці:	<ul style="list-style-type: none"> ● Мінфін; ● Мін'юст; ● Мінекономіки; ● Міненерго; ● Держенергоефективності; ● МЗС.
Стан імплементації:	Перебуває на стадії транспозиції.
Стаття Угоди:	V.4.351, 353, Додаток XXVIII.

КОРОТКИЙ ОПИС ДИРЕКТИВИ:

Директива встановлює загальний режим для акцизних зборів, якими прямо чи опосередковано обладається споживання відповідних товарів. До об'єктів оподаткування директива відносить бензин, нафтовий газ, гас, зріджений нафтовий газ, природний газ, мазут, вугілля та кокс, електроенергію. Встановлюються мінімальні рівні оподаткування акцизами: відповідно до ст. 4 Директиви 2003/96/ЄС рівень оподаткування енергоносіїв та електроенергії в державах-членах не може бути меншим, ніж мінімальні ставки акцизів, встановлені директивою.

Оскільки характер Директиви передбачає подальшу її імплементацію в національні законодавства держав-членів, Директива не прописує конкретні процесуальні формальності оподаткування, не встановлює строки та механізми стягнення податків¹.

Основні положення Директиви:

- ◆ фіксують ставки податків, які повинні бути імплементовані в національні законодавства держав-членів до закінчення перехідного періоду;
- ◆ встановлюють правила оподаткування та численні винятки із правил;
- ◆ уповноважують держав-членів робити винятки або впроваджувати у національному законодавстві преференційний режим для певних енергетичних продуктів, залежно від сфери та суб'єктів, які користуються цими продуктами.

Водночас Директива 2003/96/ЄС визначає енергетичні продукти, які не входять до предмета її регулювання:

- ◆ готова тепла енергія;
- ◆ енергетичні продукти, які не використовуються для опалення чи як паливо;
- ◆ енергетичні продукти подвійного використання. Подвійне використання означає застосування продукту як пального для опалювальних цілей, а також для інших цілей. Наприклад, використання енергетичних продуктів для хімічного відновлення та в електролітичних і металургійних процесах повинне розглядатися як використання подвійного призначення;
- ◆ електроенергія, коли вона становить понад **50 %** ціни продукту;
- ◆ мінералогічні процеси (процеси класифіковані як виробництво неметалевих мінеральних продуктів).

¹ І. О. Євсєєва Практика пільгового оподаткування акцизним збором у європейському союзі http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&image_file_name=PDF/Fp_2014_3_11.pdf

ПОТОЧНИЙ СТАН ВИКОНАННЯ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ:

Положення Директиви імплементовані в частині включення до підакцизних товарів нафтопродуктів, електричної енергії та скрапленого газу, а також переліку звільнень та зменшень (зокрема, звільнення для нафтопродуктів, що використовуються у хімічній та нафтохімічній промисловості тощо).

Передбачений Директивою рівень ставок оподаткування нафтопродуктів є значно вищим, ніж в Україні, що обумовлює необхідність поступового їх підвищення з огляду на стан економічного розвитку держави та добробуту населення¹.

На сьогодні відсутній проект Закону України про внесення змін до Податкового кодексу України щодо приведення національного законодавства з питань оподаткування акцизним податком продуктів енергії та електроенергії у відповідність до вимог Директиви 2003/96/ЄС

ІНСТРУМЕНТИ ЗАПРОВАДЖЕНІ ДИРЕКТИВОЮ²:

Енергетичний податок.

Примітка

Директива 2003/96/ЄС сприяла ліквідації спотворення конкуренції, яке існувало між державами-членами через відмінності у структурі акцизів на енергоносії та електроенергію, встановила пріоритети більш ефективного використання енергії (з метою зменшення залежності від імпортованих енергоносіїв та зменшення викидів вуглекислого газу).

Нині Директива має на меті не тільки зменшення залежності від імпортованих енергоносіїв, а також заохочення використання відновлюваних джерел енергії.³

¹ http://sfs.gov.ua/data/material/000/139/197201/Dir_2003_96.pdf

² Інструменти, що передбачені Директивою або застосовуються для виконання цілей Директиви

³ С.А. Владика Оподаткування акцизами енергоносіїв та електроенергії в Європейському Союзі http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/vprc_2016_9_30.pdf

РОЗДІЛ 4.

ЄВРОПЕЙСЬКІ ІНСТРУМЕНТИ (МЕХАНІЗМИ) СТИМУЛЮВАННЯ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ ДО ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ ТА ЗАХИСТУ КЛІМАТУ, ЩО ДОЦІЛЬНО ЗАПРОВАДИТИ В УКРАЇНІ

Враховуючи те, що акти права ЄС регулярно переглядаються з метою врахування практики їх застосування, в рамках Білої книги проаналізовано не лише положення відповідних джерел права ЄС, а й напрацьований тривалий досвід їх реалізації. Це дало можливість виокремити низку інструментів стимулювання промислових підприємств до енергоефективності та захисту клімату, що довели свою ефективність не лише в площині нормативно-правового регулювання, а й, насамперед, з прикладної точки зору. Успішність таких інструментів підтверджується сталим зменшенням енергоемності ВВП держав-членів ЄС та збереженням тенденції подальшого їх використання та розвитку як невід'ємних складової політики держав-членів ЄС щодо стимулювання промислових підприємств до енергоефективності та захисту клімату. При цьому, досвід ЄС свідчить про те, що максимальний ефект від розглянутих інструментів досягається за умови їх взаємодії та системному застосуванню.

У Білій книзі представлений опис низки ефективних європейських інструментів, що рекомендовані для впровадження, а також запропоновані необхідні кроки для їх застосування на території України. В рамках методики опису інструменту продемонстрована його взаємодія з іншими інструментами, як тими, що вже існують в Україні, так й тими, що рекомендовані для впровадження. Це було зроблено з метою формування повної візії політики стимулювання промислових підприємств до енергоефективності та захисту клімату у повному обсязі, а не частково по кожному механізму окремо.

Картка І 2.1 Інструмент регулювання	Енергетичний аудит.
Суб'єкт регулювання:	<ul style="list-style-type: none"> ● Міненерго; ● Держенергоефективності.
Статус:	Обов'язковий для імплементації відповідно до <i>Директиви 2012/27/ЄС</i> .
Початок застосування в Україні:	90-ті рр, проте у якості державного інструменту стимулювання не застосований.
Об'єкти регулювання:	<ul style="list-style-type: none"> ● Промислові підприємства; ● Енергоаудитори (фізичні та юридичні особи).

КОРОТКА ХАРАКТЕРИСТИКА ІНСТРУМЕНТУ:

Енергетичний аудит (енергоаудит) — систематизований аналіз використання енергії та споживання енергії у межах, визначених характером та обсягом робіт з енергетичного аудиту, з метою визначення, кількісного вираження та підготовки звіту про можливості підвищення рівня досягнутої / досяжної енергоефективності (ISO 50002). ISO 50002:2014 передбачає три типи енергоаудиту, які відрізняються деталізацією і, відповідно, обсягом робіт.

Енергоаудит, завдяки збору та фаховому аналізу даних про енергоспоживання, дає можливість:

- ◆ дізнатися про рівень енергоефективності підприємства в цілому та його окремих технологічних процесів і систем;
- ◆ ідентифікувати потенційні заходи з підвищення енергоефективності, мінімізації споживання енергії та інших ресурсів (води);
- ◆ визначити потенціал використання альтернативних джерел енергії;
- ◆ сформувати поведінкові зміни персоналу підприємства, шляхом оцінки поточної практики експлуатації та обслуговування технологічних процесів і систем;
- ◆ розробити бізнес план або проектну документації з модернізації та розвитку підприємства для залучення додаткових інвестицій;
- ◆ спростити процес прийняття рішень щодо фінансової доцільності впровадження енергоефективних та інших ресурсоефективних проектів;
- ◆ дотримуватися цілей корпоративної соціальної відповідальності.

З огляду на зазначене, енергетичний аудит є потужним інформаційним інструментом, який використовується окремо, або у якості обов'язкового першочергового кроку для застосування багатьох інших інструментів.

Наприклад, енергоаудит може бути частиною фінансових механізмів. Саме за результатами енергоаудиту встановлюється базова лінія споживання енергії, від якої робиться облік заощадженої енергії та оцінка обсягу фінансів, які отримує ЕСКО компанія в результаті впровадження нею енергоефективних заходів. Встановлення базової лінії споживання енергії та розробки плану енергоефективних заходів потребують й навчальні мережі енергоефективності, саме тому енергоаудит є обов'язковим для підприємств - учасників LEEN, або впровадження енергоефективних проектів в рамках інструменту «добровільні угоди». Без енергоаудиту неможливо встановлення якісної системи енергоменеджменту.

З огляду на широке застосування цього інструменту, його якість є запорукою успіху майже всієї політики з підвищення енергоефективності промислових підприємств.

Відповідно до статті 8 Директиви 2012/27/ЄС, якість енергоаудиту забезпечується завдяки:

- ◆ доступності незалежних кваліфікованих та (або) акредитованих енергоаудиторів відповідно до кваліфікаційних критеріїв;
- ◆ наявності системи забезпечення та перевірки якості енергоаудитів з боку незалежного органу згідно національного законодавства, зокрема якщо доцільно, здійснювати щорічний випадковий вибір для перевірки принаймні статистично значущої відсоткової частки всіх енергетичних аудитів.

У європейських країнах кваліфікація енергоаудиторів відбувається відповідно до Національних рамок кваліфікацій, які розроблені відповідно до Європейської рамки кваліфікації. В Україні Національна рамка кваліфікацій затверджена Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій» від 23.11.2011 р. № 1341 з метою розроблення, ідентифікації, співвіднесення, визнання, планування і розвитку кваліфікацій. Зокрема, професійна кваліфікація — це визнана кваліфікаційним центром, суб'єктом освітньої діяльності, іншим уповноваженим суб'єктом та засвідчена відповідним документом стандартизована сукупність здобутих особою компетентностей (результатів навчання), що дозволяють виконувати певний вид роботи або здійснювати професійну діяльність.

Кваліфікація (освітня чи професійна) передбачає:

- ◆ наявність відповідного стандарту компетентності;
- ◆ наявність органу, уповноваженого присвоювати кваліфікації.

Порядок розроблення, введення в дію та перегляду професійних стандартів затверджується Кабінетом Міністрів України за поданням Національного агентства кваліфікацій.

Постановою Кабінету Міністрів від 31.05 2017 року було затверджено Порядок розроблення та затвердження професійних стандартів, а наказом Міністерства соціальної політики України від 22 січня 2018 року № 74 затверджено Методику розроблення професійних стандартів. На сьогодні поки не створено НАК кваліфікаційні центри можуть акредитуватись у Національному агентстві з акредитації України (НААУ). Роботодавці, професійні асоціації енергоаудиторів можуть виступати ініціаторами розробки Професійного стандарту енергоаудитора для підприємств і на його основі ініціювати розробку відповідної Сертифікаційної навчальної програми.

Для забезпечення системи якості енергоаудитів у багатьох європейських країнах уповноваженими державними органами ведуться електронні реєстри енергоаудиторів (юридичних та фізичних осіб). Потрапити у такий реєстр енергоаудитор може лише за умови відповідності вимогам для юридичних осіб або наявності у фізичної особи відповідної кваліфікації та (або) сертифікату закінчення відповідних курсів щодо різних класів енергоаудиту (енергоаудит у будівлях, промислових підприємств або транспорту). Потрапляючи у реєстр, енергоаудитор отримує позначку, який саме тип енергетичного аудиту він має право здійснювати. Енергоаудитори зобов'язуються поновлювати свою реєстрацію у встановлений законодавством термін. Уповноважений державний орган може призупинити або скасувати реєстрацію енергоаудитора, що той не зміг успішно завершити відповідне навчання, або провести енергоаудит відповідно до вимог законодавства щодо якості енергоаудиту.

Усталеною практикою певних європейських країн є здійснення уповноваженим державним органом щорічного випадкового вибору принаймні статистично значущої відсоткової частки всіх енергетичних аудитів, що надаються на виконання статті 8 Директиви 2012/27/ЄС.

Відповідно до вимог статті 8 Директиви 2012/27/ЄС, великі підприємства зобов'язані проводити енергоаудит не рідше, ніж кожні **чотири** роки. Великі підприємства звільняються від зазначеної вимоги, якщо вони впровадили систему енергетичного або екологічного менеджменту, сертифіковану відповідно до європейських/міжнародних стандартів, що включає у собі проведення енергоаудиту.

Малі та середні підприємства заохочуються до проведення енергетичного аудиту відповідними стимулюючими інструментами.

КОМЕНТАР:

Проект Закону України «Про енергоефективність»¹, спрямований, у т.ч., на зобов'язання окремих споживачів ПЕР регулярно проходити енергоаудит або застосовувати енергоменеджмент, наразі узгоджується з заінтересованими сторонами. Однак поточна редакція не в повній мірі передбачає імплементацію статті 8 Директиви 2012/27/ЄС та потребує доопрацювання.

При проведенні енергетичних аудитів промислових підприємств корисно також використовувати такі документи як ISO 50002, типову методику «Загальні вимоги до організації та проведення енергетичного аудиту»², а також, «Практичний посібник з енергетичного аудиту промислових підприємств», розроблений в рамках проєкту «Консультавання підприємств щодо енергоефективності», що виконується GIZ за дорученням уряду Німеччини.

ВЗАЄМОДІЯ З ІНШИМИ ІНСТРУМЕНТАМИ:

Національна система забезпечення проведення та перевірки якості енергетичного аудиту.

Система енергетичного менеджменту.

Стандарти з проведення енергетичного аудиту.

Фонд енергоефективності для промисловості.

Добровільні угоди.

Навчальні мережі енергоефективності (LEEN).

Інтегрований дозвіл.

Найкращі доступні технології та методи управління (НДТМ).

Енергосервісні компанії (ЕСКО).

«Зелені» облігації.

МОЖЕ ЗАМІНИТИ ДІЮЧІ ІНСТРУМЕНТИ:

Норми питомих витрат ПЕР та обов'язковий контроль за їх дотриманням.

Енергетичний паспорт.

Державна експертиза з енергозбереження.

¹ Проект Закону України «Про енергоефективність» розроблений Мінрегіоном <http://www.minregion.gov.ua/base-law/reg-politics/proekti-regulyatornih-aktiv-dlya-obgovorenniya-ta-analizi-regulyatornogo-vplivu/proekt-zakonu-ukrayini-pro-energetichnu-efektivnist-3/>

² <https://sae.gov.ua/documents/laws/Nakaz-56.doc>

НЕОБХІДНІ КРОКИ ДЛЯ ВПРОВАДЖЕННЯ ЧИ ПОКРАЩЕННЯ ІНСТРУМЕНТУ:

1 У Законі України «Про енергоефективність» передбачити:

- ◆ обов'язок для великих промислових підприємств, що отримують інтегрований дозвіл, а також підприємств, що мають намір отримати державну підтримку, проводити енергоаудит або запроваджувати сертифіковану систему енергетичного менеджменту, що включає енергетичний аудит;
- ◆ необхідність розробки стимулів для малих та середніх підприємств до проведення енергоаудиту та імплементації рекомендації за результатами таких аудитів, зокрема шляхом запровадження державних програм з підтримки енергоефективності МСП;
- ◆ основні вимоги до процедури проведення енергетичного аудиту, зокрема, обов'язковість застосування стандарту ДСТУ ISO 50002;
- ◆ запровадження системи забезпечення та перевірки якості енергетичного аудиту, що включає:
 - порядок та принципи здійснення незалежного контролю з боку державного органу за якістю енергоаудитів із застосуванням витягів зі звіту про енергетичні аудити;
 - електронний реєстр кваліфікованих осіб, що мають право проводити енергоаудит на промислових підприємствах;
 - електронний реєстр проведених енергоаудитів для промисловості.
- ◆ відповідальність за непроведення енергоаудиту неякісно надані послуги з енергоаудиту або відсутність сертифікованої системи енергетичного менеджменту, у тому числі, через механізм контролю дотримання умов інтегрованого дозволу.

2 На основі Закону розробити та прийняти підзаконні нормативно-правові акти, якими:

- ◆ затвердити порядок проведення енергетичного аудиту;
- ◆ затвердити примірний договір про надання послуг з проведення енергоаудиту;
- ◆ затвердити порядок здійснення незалежного контролю за діяльністю енергоаудиторів та вимоги до якості витягів зі звіту про енергетичний аудит;
- ◆ створити систему навчання фахівців з енергоаудиту, їх сертифікації та ведення реєстру енергоаудиторів.

Картка I 2.2 Інструмент регулювання	Система забезпечення та перевірки якості енергетичного аудиту.
Суб'єкт регулювання:	<ul style="list-style-type: none"> ● НАК; ● НААУ; ● Міненерго; ● Держенергоефективності.
Статус:	Обов'язковий для імплементації відповідно до <i>Директиви 2012/27/ЄС</i> .
Початок застосування в Україні:	—
Об'єкти регулювання:	● Фахівці з енергетичного аудиту для промислових підприємств.

КОРОТКА ХАРАКТЕРИСТИКА ІНСТРУМЕНТУ:

Відповідно до статті 8 Директиви 2012/27/ЄС, **якість енергоаудиту** забезпечується завдяки:

- ◆ доступності незалежних кваліфікованих та (або) акредитованих енергоаудиторів відповідно до кваліфікаційних критеріїв;
та/або
- ◆ наявності системи забезпечення та перевірки якості енергоаудитів з боку незалежного органу згідно національного законодавства, зокрема, якщо доцільно, здійснювати щорічний випадковий вибір для перевірки принаймні статистично значущої відсоткової частки всіх енергетичних аудитів.

Професійна кваліфікація — це визнана кваліфікаційним центром, суб'єктом освітньої діяльності, іншим уповноваженим суб'єктом та засвідчена відповідним документом стандартизована сукупність здобутих особою компетентностей (результатів навчання), що дозволяють виконувати певний вид роботи або здійснювати професійну діяльність.

В європейських країнах професійна кваліфікація енергоаудиторів відбувається відповідно до національних рамок кваліфікацій, які розроблені згідно з Європейською рамкою кваліфікації. В Україні вже затверджена Національна рамка кваліфікацій,¹ що призначена для розроблення, ідентифікації, співвіднесення, визнання, планування і розвитку кваліфікацій. За своєю суттю це — системний і структурований за компетентностями опис кваліфікаційних рівнів.

Проте, для запуску системи кваліфікації енергоаудиторів для промислових підприємств необхідна наявність незалежних кваліфікаційних центрів, які, відповідно до Закону України «Про освіту» від 05.09.2017 року, мають бути акредитовані в Національному агентстві кваліфікацій (далі — НАК). Особа, яка планує проводити енергетичний аудит промислових підприємств, повинна отримати кваліфікаційний сертифікат, здавши іспит у таких акредитованих незалежних кваліфікаційних центрах. Завдання для екзаменаційного іспиту, а також навчальна програма програма має базуватись на основі Професійного стандарту, який є основою освітньої програми і розробляється відповідно до Галузевої рамки кваліфікацій.

Поки НАК у процесі запуску своєї роботи, кваліфікаційні центри можуть акредитуватись у НААУ.

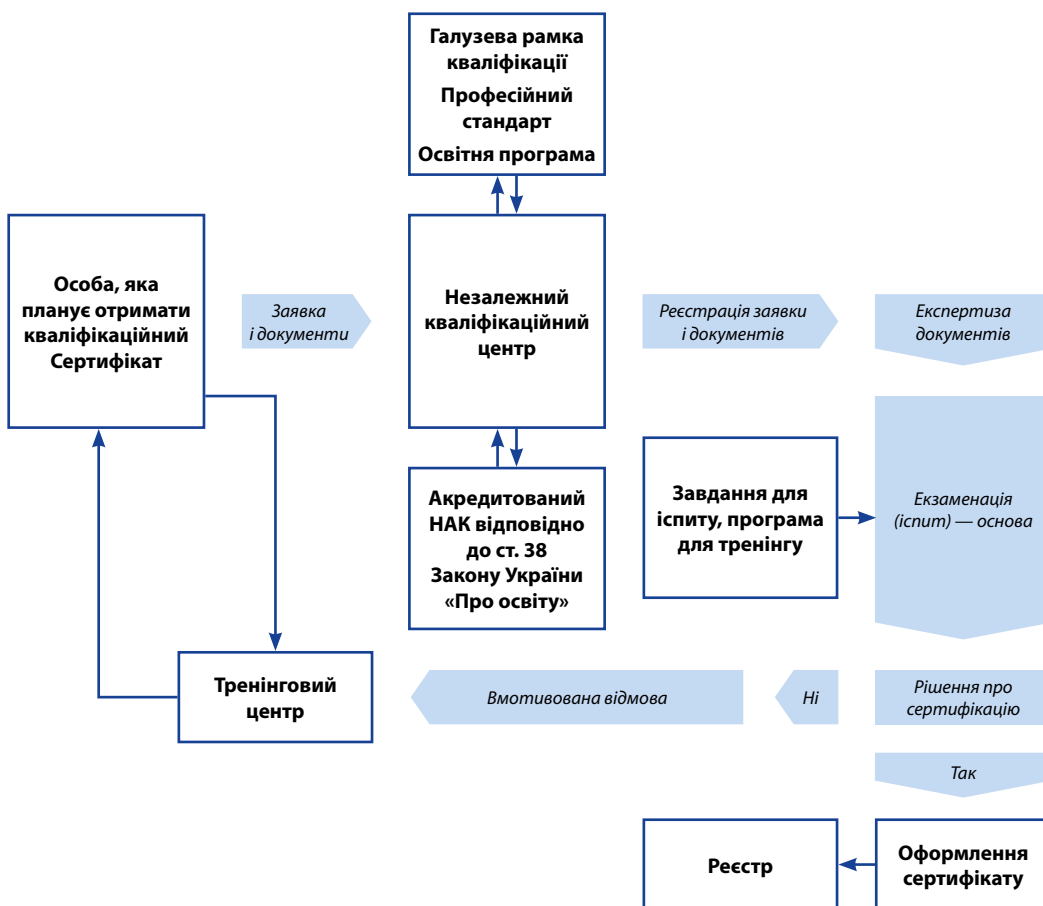
Для забезпечення системи якості енергоаудитів у багатьох європейських країнах уповноваженою державною установою ведеться електронний реєстр енергоаудиторів. Потрапити у такий реєстр енергоаудитор може лише за умови

¹ Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій» від 23.11.2011 р. № 1341 — <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF>

наявності кваліфікаційного сертифікату. Потрапляючи у реєстр, енергоаудитор отримує позначку, енергоаудит яких саме об'єктів (житлових та громадських будівель, промислових підприємств або транспорту) він має право виконувати. Енергоаудитори можуть бути зобов'язані поновлювати свою реєстрацію у встановлений законодавством термін. Уповноважена державна установа може призупинити або скасувати реєстрацію енергоаудитора, що не зміг підтвердити свою кваліфікацію.

З метою створення незалежної системи сертифікації пропонується Схема незалежної сертифікації, яка ґрунтується на вимогах Європейських директив.

СХЕМА НЕЗАЛЕЖНОЇ СЕРТИФІКАЦІЇ¹

Усталеною практикою певних європейських країн є здійснення уповноваженим державним органом щорічного випадкового вибору принаймні статистично значущої відсоткової частки всіх енергетичних аудитів, що надаються на виконання статті 8 Директиви 2012/27/ЄС. Оскільки звіт за результатами енергетичного аудиту може містити конфіденційну інформацію, а також з огляду на те, що перевіряти весь звіт з енергетичного аудиту недоречно, доцільно сформулювати витяг зі звіту про енергетичний аудит, який може містити:

- ◆ Загальну інформацію про об'єкт енергоаудиту.
- ◆ Дані щодо споживання ПЕР та вторинних енергетичних ресурсів.
- ◆ Дані щодо використання ВДЕ.
- ◆ Інформацію про системи обліку та моніторингу споживання ПЕР.
- ◆ Баланси споживання кожного виду ПЕР та узагальнений у т.н.е.
- ◆ Дані щодо основного та допоміжного енергоспоживаючого обладнання.
- ⋮

¹ Презентація «Створення незалежної системи сертифікації» Наталії Олійник, консультанта проекту «Реформи у сфері енергоефективності в Україні», що виконується GIZ за дорученням уряду Німеччини

- ◆ Інформацію про наявність або відсутність сертифікату системи енергетичного менеджменту.
- ◆ Інформація щодо стану енергоефективності будівель та споруд.
- ◆ Дані щодо реалізованих заходів з енергоефективності.
- ◆ Дані щодо запланованих заходів з енергоефективності.

Витяг зі звіту про енергетичний аудит надаватиме вичерпну інформацію про стан енергоефективності на підприємстві, та подальші кроки щодо її покращення. Враховуючи періодичність енергетичних аудитів, витяг буде, також інструментом моніторингу якісних змін в енергоефективності підприємства. Витяг зі звіту про енергетичний аудит повинен бути представлений виконавцем енергетичного аудиту після його завершення.

Додатковими інструментами забезпечення якості енергоаудиту може стати:

- ◆ заборона проведення енергетичного аудиту одним і тим самим енергоаудитором двічі поспіль;
- ◆ звітування про та контроль дотримання умов інтегрованого дозволу в частині підтвердження факту проведення енергетичного аудиту.

КОМЕНТАР:

В Україні лише для енергоаудиторів будівель передбачено атестацію, відповідно до статті 9 Закону України «Про енергетичну ефективність будівель».

Особи, що провадять діяльність із сертифікації енергетичної ефективності та обстеження інженерних систем, повинні мати кваліфікаційний атестат. Атестація проводиться атестаційними комісіями, створеними вищими навчальними закладами або саморегульованими організаціями у сфері енергетичної ефективності. Від осіб, що проходять кваліфікаційний іспит вимагається наявність вищої освіти та не менше **3-х** років стажу роботи у сфері енергетики, енергоефективності та енергозбереження, будівництва та архітектури або житлово-комунального господарства. У разі негативного результату кваліфікаційного іспиту повторну атестацію можна пройти тільки через **6** місяців. При цьому, кваліфікаційний атестат може бути анульовано, у разі наявності інформації про невідповідність вимогам законодавства енергетичних сертифікатів та/або звітів про результати обстеження інженерних систем, складених енергоаудитором, або фахівцем з обстеження інженерних систем. Повторна атестація відбувається не раніше, ніж через **3** роки.¹

Разом з тим варто зазначити про різні тлумачення термінів:

Атестація — процедура оцінки професійного рівня працівників кваліфікаційним вимогам і посадовим обов'язкам, проведення оцінки їх професійного рівня.²

Сертифікацію визначено як підтвердження відповідності третьою стороною (особою, яка є незалежною від особи, що надає об'єкт оцінки відповідності, та від особи, що заінтересована в такому об'єкті як споживач чи користувач), яке стосується продукції, процесів, послуг, систем або персоналу.³

Таким чином, необхідним є внесення змін до статті 9 Закону України «Про енергетичну ефективність будівель», саме замінити термін атестація на сертифікацію, а також врахувати це при підготовці Закону України «Про енергоефективність».

¹ Атестація енергоаудиторів та фахівців з обстеження — <http://sae.gov.ua/uk/content/energy-auditors-attestation>

² Закон України Про професійний розвиток працівників від 12.01.12 року № 4312 – VI

³ Закон України «Про технічні регламенти та оцінку відповідності» від 15.01.2015 № 124-VIII

ВЗАЄМОДІЯ З ІНШИМИ ІНСТРУМЕНТАМИ:

Енергетичний аудит.

Система енергетичного менеджменту.

Інтегрований дозвіл (у разі підтвердження факту проведення енергоаудиту).

НЕОБХІДНІ КРОКИ ДЛЯ ВПРОВАДЖЕННЯ ЧИ ПОКРАЩЕННЯ ІНСТРУМЕНТУ:

- 1 >> **Забезпечити доступність незалежних кваліфікованих та (або) акредитованих енергоаудиторів для промислових підприємств шляхом:**
 - ◆ розроблення Галузевої рамки кваліфікацій для енергоаудиторів промислових підприємств на основі Національної рамки кваліфікацій;
 - ◆ розроблення Професійного стандарту енергоаудитора промислових підприємств з визначенням вимог до загальних та професійних компетентностей та використанням єдиних критеріїв їх формування;
 - ◆ розроблення Сертифікаційних навчальних програм, за результатами опанування яких особи, що мають намір проводити енергетичний аудит на промислових підприємствах, повинні підтвердити кваліфікацію шляхом складання іспиту (з видачею кваліфікаційного сертифікату);
 - ◆ забезпечення функціонування органу, уповноваженого присвоювати кваліфікації (Національного агентства кваліфікації);
 - ◆ створення електронного реєстру осіб, що мають право проводити енергетичний аудит на промислових підприємствах.

- 2 >> **Забезпечити перевірку якості енергоаудитів промислових підприємств шляхом:**
 - ◆ затвердження форми витягу зі звіту про енергетичний аудит та розроблення методичних рекомендацій щодо його заповнення енергоаудитором для промислових підприємств;
 - ◆ встановлення заборони проведення енергетичного аудиту одним і тим самим енергоаудитором двічі поспіль;
 - ◆ запровадження звітування про та контроль дотримання умов інтегрованого дозволу.

Картка I 2.3 Інструмент регулювання	Система енергетичного менеджменту.
Суб'єкт регулювання:	<ul style="list-style-type: none"> ● Міненерго; ● Держенергоефективності.
Статус:	Обов'язковий для імплементації відповідно до <i>Директиви 2012/27/ЄС</i> .
Початок застосування в Україні:	00-ві рр., проте у якості державного інструменту стимулювання не застосований.
Об'єкти регулювання:	<ul style="list-style-type: none"> ● Великі підприємства та підприємства, що уклали добровільні угоди або мають намір отримати державну фінансову підтримку; ● Консалтингові компанії, що надають послугу встановлення системи енергетичного менеджменту; ● Органи сертифікації системи енергетичного менеджменту.

КОРОТКА ХАРАКТЕРИСТИКА ІНСТРУМЕНТУ:

Система енергетичного менеджменту (energy management system) — набір взаємопов'язаних елементів організації, що визначають енергетичну політику і цілі, енергетичні завдання, плани дій і процеси для досягнення цілей та енергетичних завдань.¹

Створення і функціонування систем енергетичного менеджменту повинно відповідати вимогам міжнародного стандарту ISO 50001. Будь-які інші системи управління енергоспоживанням, які містять окремі елементи вимог стандарту, не можуть бути сертифікованими. Відповідно до Угоди про асоціацію, Україна повинна імплементувати Директиву 2012/27/ЄС та зокрема статтю 8, що передбачає обов'язковість проведення енергоаудиту, або, замість нього, — наявності системи енергоменеджменту, що включатиме енергоаудит, на підприємствах, що не відносяться до категорії малих та середніх. Також статтею передбачено, що держава повинна доводити до відома МСП, зокрема через їхні відповідні представницькі посередницькі організації, конкретні приклади того, як системи енергетичного менеджменту можуть допомагати у їхній діяльності².

КОМЕНТАР:

Часто інші системи, такі як еко-менеджменту й аудиту (Eco-Management and Audit Scheme — EMAS) та менш формалізовані підходи на кшталт систем енергоефективності помилково розглядаються як варіанти систем енергетичного менеджменту, хоча вони такими не можуть вважатися, оскільки не відповідають вимогам ISO 50001. Аналогічним є оманлива думка, що аудит системи енергетичного менеджменту є енергетичним аудитом. Проте енергетичний аудит є складовою частиною системи енергетичного менеджменту, яка допомагає на основі результатів вимірів та розрахунків, розробити заходи з підвищення рівня енергетичної ефективності. Слід зауважити, що при проведенні енергетичного аудиту доцільно проводити оцінку системи енергетичного менеджменту лише у випадку наявності у енергоаудитора сертифікату, що підтверджує його компетентність як аудитора систем енергетичного менеджменту.

¹ ДСТУ ISO 50001:2018

² Біла книга щодо імплементації статті 8 Директиви ЄС «Про енергоефективність» 2012/27/ЄС. Видавник Проект «Реформи у сфері енергоефективності в Україні» GIZ

ВЗАЄМОДІЯ З ІНШИМИ ІНСТРУМЕНТАМИ:

Енергетичний аудит.

Стандарти серії ISO 50000, ISO 19011, ISO 9001, ISO 14001, ISO 450001.

Фонд енергоефективності для промисловості.

Добровільні угоди.

Навчальні мережі енергоефективності (LEEN).

Інтегрований дозвіл (в частині виконання зобов'язання щодо регулярного проведення енергоаудиту).

Найкращі доступні технології та методи управління (НДТМ).

Енергосервісні компанії (ЕСКО).

«Зелені» облігації.

МОЖЕ ЗАМІНИТИ ДІЮЧІ ІНСТРУМЕНТИ:

Норми питомих витрат ПЕР та обов'язковий контроль за їх дотриманням.

Енергетичний паспорт.

Державна експертиза з енергозбереження.

НЕОБХІДНІ КРОКИ ДЛЯ ВПРОВАДЖЕННЯ ЧИ ПОКРАЩЕННЯ ІНСТРУМЕНТУ:

1 У Законі України «Про енергоефективність» передбачити:

- ◆ обов'язок для великих промислових підприємств, що отримують інтегрований дозвіл, а також підприємств, що мають намір отримати державну підтримку, проводити енергоаудит (підприємство звільняється від такого обов'язку за умови запровадження сертифікованої системи енергетичного менеджменту, що включає енергетичний аудит);
- ◆ обов'язок промислових підприємств, що є учасниками «добровільних угод», запроваджувати сертифіковану систему енергетичного менеджменту;
- ◆ основні вимоги до системи енергетичного менеджменту, зокрема, обов'язковість застосування стандарту ДСТУ ISO 50001;
- ◆ створення електронного реєстру сертифікатів систем енергоменеджменту для промислових підприємств та обов'язок промислових підприємств надавати сертифікат адміністратору реєстру, у тому числі в рамках звітування про дотримання умов інтегрованого дозволу;
- ◆ заборону ресертифікації системи енергетичного менеджменту органом, що видав попередній сертифікат;
- ◆ відповідальність за непроведення енергоаудиту (у тому числі, через механізм контролю дотримання умов інтегрованого дозволу), неякісно надані послуги з енергоаудиту, відсутність сертифікованої системи енергетичного менеджменту (у випадку застосування інструменту «добровільних угод»).

2 Забезпечити доступність незалежних кваліфікованих енергоменеджерів для промислових підприємств шляхом:

- ◆ розроблення Галузевої рамки кваліфікацій для енергоменеджерів промислових підприємств на основі Національної рамки кваліфікацій;
- ◆ розроблення Професійного стандарту енергоменеджерів промислових підприємств з визначенням вимог до загальних та професійних компетентностей та використанням єдиних критеріїв їх формування;

- ◆ розроблення Сертифікаційних навчальних програм, за результатами опанування яких особи, що мають намір отримати кваліфікацію енергоменеджерів на промислових підприємствах, повинні підтвердити її шляхом складання іспиту (з видачею кваліфікаційного сертифікату);
- ◆ забезпечення функціонування органу, уповноваженого присвоювати кваліфікації (Національного агентства кваліфікації);
- ◆ створення електронного реєстру осіб, що мають кваліфікацію енергоменеджерів промислових підприємств.

Картка I 2.4 Інструмент регулювання	Інтегрований дозвіл.
Суб'єкт регулювання:	● Міндовкілля.
Статус:	Обов'язковий для імплементації відповідно до <i>Директиви 2010/75/ЄС</i> .
Початок застосування в Україні:	—
Об'єкти регулювання:	● Види промислової діяльності, що є найбільшими забруднювачами.

КОРОТКА ХАРАКТЕРИСТИКА ІНСТРУМЕНТУ:

Інтегрований дозвіл — це документ дозвільного характеру, який отримують оператори установок до початку їх експлуатації.

Інтегрований дозвіл має на меті зменшення, запобігання та контроль промислового забруднення.

Важливою складовою процедури видачі інтегрованого дозволу є діалог між оператором установки, дозвільним органом, іншими заінтересованими органами державної влади та органами місцевого самоврядування, а також громадськістю щодо доцільності видачі інтегрованого дозволу, його умов, у тому числі, нормативів гранично допустимих викидів. У результаті діалогу визначаються заходи зі зменшення впливу на довкілля, зокрема, енергоефективності, з урахуванням вартості та технічної можливості впровадження найкращих доступних технологій та методів управління, а також місцевих екологічних умов. Застосування оператором установки найкращих доступних технологій та методів управління є ключовою умовою видачі інтегрованого дозволу.

Переваги застосування інтегрованого дозволу:

- ◆ **для бізнесу** — чіткі процедури та прозорі відносини у сфері дозвільної діяльності (безстроковий інтегрований дозвіл замість, як мінімум, дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами, дозволу на спеціальне водокористування, дозволу на здійснення операцій у сфері поводження з відходами та низки погоджень і висновків); зменшення адміністративного навантаження на суб'єкта господарювання та корупційних ризиків; впровадження найкращих доступних технологій та методів управління;
- ◆ **для громадськості** — підвищення прозорості дозвільної процедури, чіткі та прозорі механізми участі громадськості у процедурі видачі інтегрованого дозволу (впровадження відкритого реєстру інтегрованих дозволів, який служить каналом взаємодії суб'єктів господарювання, громадськості та дозвільного органу під час реалізації дозвільної процедури; громадськості забезпечується можливість брати участь у формі подачі письмових зауважень та пропозицій, а також під час громадських слухань; громадськістю ефективно та вчасно інформується про початок та результати дозвільної процедури, а також про врахування її позиції); доступ до даних моніторингу, звітності, актів перевірок тощо (через відкритий реєстр інтегрованих дозволів);
- ◆ **для країни в цілому** — забезпечення високого рівня захисту довкілля та здоров'я населення; реалізація вимог державної політики у сфері управління запобігання, зменшення та контролю промислового забруднення (оптимізація дозвільних процедур, шляхом впровадження комплексного підходу до регулювання впливу на навколишнє природне середовища, що дає можливість

враховувати кумулятивний вплив господарської діяльності на довкілля: запровадження безстрокового інтегрованого дозволу замість принаймні **трьох** документів дозвільного характеру та низки погоджень і висновків, застосування найкращих доступних технологій та методів управління, врахування питань, пов'язаних з охороною ґрунтів та забрудненням підземних вод, ефективним споживанням енергії та сировини, умовами виведення з експлуатації та відновленням території промислового майданчика до безпечного екологічного стану); виконання міжнародних зобов'язань в рамках імплементації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС.

Нормативи гранично допустимих викидів та інші умови інтегрованого дозволу, що базуються на висновках НДТМ, можуть враховуватися, зокрема, для визначення відповідності вимогам екодизайну для продукції, що виробляється.

Звіти про дотримання умов інтегрованого дозволу, акти перевірок, результати моніторингу викидів, передбаченого умовами інтегрованого дозволу, можуть використовуватися для обчислення платниками екологічного податку його суми, а також для перевірки правильності визначення платниками екологічного податку фактичних обсягів викидів, скидів та розміщення відходів.

Для установок, діяльність яких одночасно належить до сфери регулювання системи інтегрованого дозволу та СТКВ (наприклад, теплосилові установки, номінальна теплова потужність яких перевищує **50 МВт**), інтегрований дозвіл має містити розділ щодо надання права оператору установки здійснювати, у тому числі, викиди парникових газів, за умови дотримання вимог, які впроваджуються в рамках системи СТКВ. Такий підхід звільняє від необхідності отримання додаткових дозволів та спрощує адміністративне навантаження на оператора установки.

Зобов'язання періодично, але не рідше, ніж **один** раз на **чотири** роки, проводити енергетичний аудит або впровадити систему енергетичного або екологічного менеджменту, складовою якої є енергетичний аудит, як невід'ємну складову умов інтегрованого дозволу.

КОМЕНТАР:

Кабінетом Міністрів України прийнято розпорядження від 22.05.2019 № 402-р, яким схвалено Концепцію реалізації державної політики у сфері промислового забруднення¹ Указом Президента України від 08.11.2019 № 837/2019 «Про невідкладні заходи з проведення реформ та зміцнення держави» Кабінетові Міністрів України доручено вжити заходів стосовно розроблення, внесення на розгляд Верховної Ради України та супроводження законопроекту щодо запровадження системи інтегрованих дозволів на викиди та скиди забруднюючих речовин².

ВЗАЄМОДІЯ З ІНШИМИ ІНСТРУМЕНТАМИ:

Найкращі доступні технології та методи управління (НДТМ).

Енергетичний аудит.

Система енергетичного менеджменту.

Система торгівлі квотами на викиди ПГ.

Екологічний податок.

Екодизайн.

¹ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/402-2019-%D1%80>

² <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/837/2019>

МОЖЕ ЗАМІНИТИ ДІЮЧІ ІНСТРУМЕНТИ:

Для установок, що отримують інтегрований дозвіл

Дозвіл на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами.

НЕОБХІДНІ КРОКИ ДЛЯ ВПРОВАДЖЕННЯ ЧИ ПОКРАЩЕННЯ ІНСТРУМЕНТУ:

- 1) Прийняти Закон України «Про запобігання, зменшення та контроль промислового забруднення», який, зокрема, передбачатиме, що умови інтегрованого дозволу включають зобов'язання оператора установки періодично, але не рідше ніж **один** раз на **чотири** роки, проводити енергетичний аудит або впровадити систему енергетичного або екологічного менеджменту, складовою якої є енергетичний аудит; визначення порядку зупинення та/або анулювання інтегрованого дозволу у разі порушення його умов, у тому числі у частині виконання заходів з енергоефективності.
- 2) Одночасно з впровадженням СТКВ, включити до умов інтегрованого дозволу розділ щодо викидів ПГ, у тому числі, дотримання умов плану моніторингу, списання кількості квот, яка відповідає фактичному обсягу викидів ПГ тощо.
- 3) Запровадити контроль дотримання умов інтегрованого дозволу у частині енергоефективності та включити відповідні положення, у тому числі, у Закон України «Про державний екологічний контроль».
- 4) Розробити порядок затвердження висновків найкращих доступних технологій та методів управління та інформування про них, та згідно з графіком, визначеним Концепцією реалізації державної політики у сфері промислового забруднення, розробити та затвердити висновки НДТМ для всіх категорій видів діяльності.

Картка 12.5 Інструмент регулювання	Система торгівлі квотами на викиди парникових газів.
Суб'єкт регулювання:	● Міндовкілля.
Статус:	Обов'язковий для імплементації відповідно до <i>Директиви 2003/87/ЄС</i> .
Початок застосування в Україні:	—
Об'єкти регулювання:	● Підприємства — найбільші емітери викидів парникових газів на території України, їх перелік визначається постановою Кабінету Міністрів України.

КОРОТКА ХАРАКТЕРИСТИКА ІНСТРУМЕНТУ:

Система торгівлі квотами на викиди парникових газів (СТКВ) — це ринковий інструмент, який використовується для регулювання викидів ПГ. Він працює за принципом cap-and-trade («обмеження і торгівлі»). Кожна установка, що увійшла до СТКВ, має отримати дозвіл на викиди ПГ. Уряд встановлює верхню межу або обмеження на загальний обсяг викидів в одному або декількох секторах економіки та на певні види установок (зазвичай це великі установки). Встановлена межа на викиди ПГ періодично переглядається та поступово знижується для забезпечення постійного скорочення викидів ПГ. В рамках встановлених обмежень, підприємства, що увійшли у систему, або безкоштовно отримують, або купують на аукціонах квоти на викиди ПГ. Кошти, що надходять від аукціонних продажів квот, можуть зараховуватися на спеціальний рахунок та витратитися на заходи зі зниження викидів ПГ та підвищення енергоефективності промислових підприємств.

В кінці кожного року підприємства — учасники СТКВ повинні надавати звіти щодо свого річного обсягу викидів ПГ, а також списувати кількість квот, що відповідає обсягу таких викидів. Якщо підприємство зменшує свої викиди ПГ, воно може зберегти залишкові квоти для покриття своїх майбутніх потреб, або ж продати їх іншій компанії, якій таких квот не вистачає.

Таким чином, СТКВ передбачає певну гнучкість у тому, що забезпечується постійне скорочення викидів ПГ, проте там, де це коштує найменше. Підтримка стабільної ціни на вуглець, сприяє розвитку, фінансуванню та застосуванню технологій низьковуглецевого розвитку, що безпосередньо підвищують енергоефективність промислового виробництва.

З огляду на гнучкість, СТКВ — є найбільш дієвим інструментом скорочення викидів ПГ для великих промислових підприємств. Він дає можливість вирішувати чи реалізувати самостійно низьковуглецеві заходи або заплатити за додаткові квоти іншому підприємству, в залежності від того, що є більш вигідним. Залучати додаткові кошти на реалізацію проектів зі зниження викидів ПГ підприємства можуть також за рахунок використання інструменту зелених облігацій.

Беручи до уваги те, що СТКВ працює лише для частини промислових підприємств, у багатьох європейських країнах уряди приймають рішення вводити додаткові податки для підприємств, що не були охоплені СТКВ, дотримуючись принципу уникнення подвійного оподаткування.

На сьогодні відомо про **17** різних СТКВ на **чотирьох** континентах. Існує велике розмаїття середіснуючих СТКВ за масштабом їхнього охоплення. Майже всі системи покривають енергетику та галузі промисловості. Поетапне розширення системи може бути виправданим для того, щоб дозволити розбудову інституційного потенціалу, з поступовим включенням менших або більш складних галузей. Всі системи включають найбільш поширений парниковий газ — двоокис вуглецю (CO₂); багато систем включають всі парникові гази.¹

¹ https://menr.gov.ua/files/docs/Zmina_klimaty/%D0%9F%D1%96%D0%B4%D1%80%D1%83%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%B7%20%D0%B2%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%B4%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%A1%D0%A2%D0%92.pdf

За методологією ICAP (міжнародний форум для урядів і державних органів влади, органів влади регіонального і наднаціонального рівнів, які створюють або вже завершили впровадження системи торгівлі квотами на викиди ПГ) визначено **десятикроковий** процес запровадження СТКВ. Кожен крок передбачає ряд рішень або заходів, які формуватимуть основні компоненти системи. Однак, рішення і заходи для кожного кроку впровадження є взаємопов'язаними та взаємозалежними, тому процес проходження цих кроків може повторюватись та не бути прямолінійним.

Функціонування СТКВ ПГ газів неможливе без належної системи моніторингу, звітності та верифікації викидів ПГ (МЗВ). Для того, щоб СТКВ працювала ефективно, МЗВ повинна відповідати принципам надійності, прозорості, послідовності та точності. Для дотримання цих принципів в ЄС було розроблено **два** головних регулюючих документи:

- ◆ Регламент щодо моніторингу та звітності¹;
- ◆ Регламент щодо акредитації та верифікації².

Перший встановлює процедуру моніторингу та звітності підприємств-учасників СТКВ щодо їх річного обсягу викидів ПГ.

Другий визначає процедуру з верифікації звітів підприємств-учасників СТКВ щодо їх річного обсягу викидів ПГ, а також встановлює положення щодо акредитації верифікаторів (юридична особа, що здійснює процедуру верифікації) з боку національного органу з акредитації.

КОМЕНТАР:

На сьогодні прийнятий Закон України «Про засади моніторингу, звітності та верифікації викидів парникових газів» від 29 серпня 2019 року № 0875. Його розроблено у відповідності до зобов'язань України в рамках Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, зокрема Директиви 2003/87/ЄС. Дія закону розпочинається з 1 січня 2021 року. Таким чином, починаючи з 2021 року в Україні запрацює МЗВ для окремих видів діяльності та викидів ПГ, перелік яких затверджується постановою Кабінету Міністрів України³.

ВЗАЄМОДІЯ З ІНШИМИ ІНСТРУМЕНТАМИ:

Інтегрований дозвіл.

Екологічний податок на викиди CO₂.

Енергетичний податок.

Фонд енергоефективності для промисловості.

Зелені облигації.

МОЖЕ ЗАМІНИТИ ДІЮЧІ ІНСТРУМЕНТИ:

Екологічний податок на викиди CO₂ (для підприємств, які беруть участь у СТКВ ПГ).

¹ Commission regulation (EU) No 601/2012 of 21 June 2012 on the monitoring and reporting of greenhouse gas emissions pursuant to Directive 2003/87/EC of the European Parliament and of the Council <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:02012R0601-20190101>

² Commission Implementing Regulation (EU) 2018/2067 of 19 December 2018 on the verification of data and on the accreditation of verifiers pursuant to Directive 2003/87/EC of the European Parliament and of the Council https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=urisrv:OJ.L._2018.334.01.0094.01.ENG

³ Постанова КМУ від 23 вересня 2020 р. № 880 «Про затвердження переліку видів діяльності, викиди парникових газів в результаті провадження яких підлягають моніторингу, звітності та верифікації» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/880-2020-%D0%BF#n8>

НЕОБХІДНІ КРОКИ ДЛЯ ВПРОВАДЖЕННЯ ЧИ ПОКРАЩЕННЯ ІНСТРУМЕНТУ:

1 Розробити та прийняти Закон України «Про запровадження системи торгівлі квотами на викиди парникових газів», який передбачатиме:

- ◆ заборону здійснення будь-якої діяльності, яка призводить до утворення викидів ПГ без дозволу, виданого уповноваженим органом. Визначити зміст та умови дозволу на викиди ПГ;
- ◆ розширення повноважень органу з реалізації засад з моніторингу, звітності та верифікації викидів ПГ у частині адміністрування функціонування СТКВ ПГ;
- ◆ встановлення цілі зменшення викидів ПГ;
- ◆ розроблення Національного плану розподілу квот на викиди ПГ;
- ◆ встановлення умов використання підприємствами квот на викиди ПГ;
- ◆ запровадження реєстру для обігу квот на викиди ПГ;
- ◆ встановлення відповідальності за порушення умов дозволу на викиди ПГ, зокрема, штрафних санкцій за кожен тону двоокису вуглецю, щодо якої не відбулося списання квоти;
- ◆ розробку та запровадження процедури аукціонних продажів квот;
- ◆ створення майданчику для проведення аукціонних продажів квот на викиди ПГ;
- ◆ розробку відповідних положень (стандартів) бухгалтерського обліку для фінансового обліку квот на викиди ПГ.

2 Підготувати національну систему торгівлі квотами на викиди ПГ до її лінкування з іншими системами, зокрема Європейського Союзу.

Картка І 2.6 Інструмент регулювання	Енергетичний податок.
Суб'єкт регулювання:	<ul style="list-style-type: none"> ● Мінекономіки; ● Мінфін; ● ДФС; ● Міненерго.
Статус:	Обов'язковий для імплементації відповідно до <i>Директиви 2003/96/ЄС</i> .
Початок застосування в Україні:	—
Об'єкти регулювання:	<ul style="list-style-type: none"> ● Продукти енергії та електроенергія, в частині включення до підакцизних товарів нафтопродуктів, електричної енергії та скрапленого газу, а також переліку звільнень та зменшень (зокрема, звільнення для нафтопродуктів, що використовуються у хімічній та нафтохімічній промисловості тощо).

КОРОТКА ХАРАКТЕРИСТИКА ІНСТРУМЕНТУ:

Наближення до мінімальних ставок ЄС для акцизного податку на продукти енергії та електроенергії, що визначені у Директиві.

Ставки встановлюються в залежності від напрямів використання відповідних енергопродуктів.

Такий податок не застосовується для:

- ◆ теплової енергії;
- ◆ енергетичних продуктів, які використовуються для цілей інших, ніж у якості моторного пального та опалення приміщень;
- ◆ енергетичних продуктів, які використовуються як моторне пальне або з метою опалення, так і з іншою метою;
- ◆ електроенергії, яка переважно застосовується для хімічного відновлення і в електролітичних та металургійних процесах;
- ◆ електроенергії, якщо вона становить понад **50 %** вартості кінцевого продукту;
- ◆ виробництва іншої нерудної мінеральної продукції.

Виконання вимог Директиви 2003/96/ЄС можливе завдяки реформуванню існуючого екологічного податку шляхом переходу від оподаткування емітованих стаціонарними джерелами забруднення викидів CO₂ до стягнення податку за потенційні викиди CO₂ на етапі придбання енергетичних ресурсів. Сума податку може бути зафіксована відповідним законопроектом для кожного виду енергоресурсів, на які він розповсюджується.

З метою уникнення подвійного регулювання викидів ПГ для підприємства, учасники СТКВ повинні отримати можливість повернення енергетичного податку (повністю або частково) з певною періодичністю, наприклад, раз в квартал.

КОМЕНТАР:

Наразі в Україні діє акцизний податок на моторне паливо та електроенергію. Платником акцизу є особа (у тому числі, юридична особа, що веде облік результатів діяльності за договором про спільну діяльність без створення юридичної особи), яка реалізує відповідну продукцію.¹

ВЗАЄМОДІЯ З ІНШИМИ ІНСТРУМЕНТАМИ:

Система торгівлі квотами на викиди ПГ.

Фонд енергоефективності для промисловості.

МОЖЕ ЗАМІНИТИ ДІЮЧІ ІНСТРУМЕНТИ:

Екологічний податок в частині викидів CO₂.

НЕОБХІДНІ КРОКИ ДЛЯ ВПРОВАДЖЕННЯ ЧИ ПОКРАЩЕННЯ ІНСТРУМЕНТУ:

1. Внести зміни у Податковий кодекс України з метою встановлення мінімальних ставок акцизного податку на продукти енергії та електроенергії, що визначені у Директиві 2003/96/ЄС.
2. Реформувати екологічний податок шляхом переходу від оподаткування емітованих стаціонарними джерелами забруднення викидів CO₂ до стягнення податку за потенційні викиди CO₂ на етапі придбання енергетичних продуктів.

¹ Пп. 212.1.15 п. 212.1 ст. 212 Податкового кодексу України <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

Картка І 2.7 Інструмент регулювання	Навчальні мережі енергоефективності (LEEN).
Суб'єкт регулювання:	<ul style="list-style-type: none"> ● Держенергоефективності; ● Мінекономіки.
Статус:	Може бути імплементованим (в рамках <i>Директиви 2012/27/ЄС</i>).
Початок застосування в Україні:	2018 рік (у якості пілотних проектів).
Об'єкти регулювання:	<ul style="list-style-type: none"> ● Бізнес асоціації, до складу яких входять промислові підприємства, консалтингові компанії у сфері підвищення енергоефективності на промислових підприємствах, промислові підприємства.

КОРОТКА ХАРАКТЕРИСТИКА ІНСТРУМЕНТУ:

Навчальні мережі енергоефективності (Learning Energy Efficiency Networks — LEEN) допомагають компаніям впроваджувати заходи зі скорочення енерговитрат та зменшення викидів CO₂.

Концепція LEEN виникла у Швейцарії у 90-х роках. З того часу вона доводила свою ефективність у багатьох країнах ЄС і за його межами. Суть цієї концепції полягає у тому, що компанії (8 до 15) об'єднуються на добровільних засадах та беруть на себе спільне зобов'язання скоротити викиди CO₂. Ця спільна мета формується виходячи з потенціалу підвищення енергоефективності кожного підприємства, що визначається після проведення енергоаудиту. На спільних модерованих зустрічах мережі підприємства обмінюються знаннями з впровадження енергоефективних заходів. Робота мережі організовується за допомогою команди, яка складається з модератора та інженера-консультанта. Ці спеціалісти допомагають компаніям визначити та впровадити кроки, необхідні для здійснення енергоефективних заходів та досягнення їх спільної мети. Компанії самостійно визначають теми зустрічей та графік їх проведення. Під кожну окрему тему за необхідністю запрошуються експерти, які консультують щодо нових енергоефективних рішень, практик, технологій. Часто проводяться навчальні візити на підприємства мережі. Прогрес кожної компанії та мережі в цілому постійно відслідковується та контролюється завдяки спеціально розробленій ІТ програмі.

ЕТАПИ ФОРМУВАННЯ LEEN

Загалом, можна виділити **три** основні види мереж:

- ◆ **регіональні:** підприємства-члени розташовані в одному регіоні та є представниками різних сфер;
- ◆ **галузеві:** підприємства представляють **одну** галузь промисловості, наприклад машинобудівну;
- ◆ **у межах однієї компанії:** усі підприємства входять до виробничого об'єднання, холдингу.

В ЄС створення LEEN є невід'ємною частиною екологічної державної фіскальної політики. У Швейцарії, наприклад, компанії, які входять в мережу (тобто беруть на себе зобов'язання спільно скоротити викиди CO₂ та щороку підтверджують планове досягнення цієї мети), звільняються від сплати енергетичного податку. З січня 2014 року цей податок становить **60 швейцарських франків** (або **45 євро**) за тону CO₂.

В ЄС загальні витрати для типового учасника складають приблизно від **35 000** до **40 000 євро** за період роботи **чотирирічної** мережі. Ці витрати покривають **10-12-денний** енергетичний аудит, **16** засідань мережі та **три** оцінки результатів моніторингу результатів досягнення спільної мети. Через витрати на участь окрема компанія повинна мати щорічні витрати на енергію щонайменше **500 000 євро**, щоб гарантувати, що співпраця в мережі буде вигідною. Для компаній можуть виникнути додаткові витрати, наприклад витрати на підготовку даних або участь у засіданнях мережі (логістика). Ці витрати повинні покриватися за рахунок підвищення енергоефективності в межах компанії, саме тому енерговитрати повинні бути достатньо великими. Однак енергетичні витрати також не повинні перевищувати **50 млн євро**, оскільки компанії з такими витратами часто вже впровадили ноу-хау в галузі енергетичних технологій, і, отже, навряд чи вони отримують користь від обміну досвідом настільки, наскільки компанії з енергетичними витратами нижче нього рівня.¹

Важливо зазначити, що підприємства – учасники LEEN не повинні входити до системи торгівлі квотами на викиди ПГ.

КОМЕНТАР:

За підтримки Мінекономіки, торгівлі та сільського господарства, Держенергоефективності та Уряду Німеччини (в рамках проекту «Консультавання підприємств щодо енергоефективності») було створено **3** пілотні мережі енергоефективності в Україні. **Дві** галузеві: Мережа енергоефективних хлібопекарів та Мережа енергоефективності виробників будматеріалів, і **одна** — регіональна — Мережа енергоефективності підприємств Львівщини². Остання мережа об'єднала **11** підприємств Львівської області у листопаді 2018 року під супроводом Львівської торгово-промислової палати. На всіх підприємствах, що увійшли до мережі, було проведено енергоаудити, за результатами яких визначено **95** заходів з енергоефективності із загальним потенціалом економії у **20 000 МВт·г** і **6 500 т** CO₂ на рік. Виходячи з цього прогнозу, компанії домовились про спільну мету скорочення — **6 330 МВт·г** та **4 270 т** CO₂ до кінця 2020 року.

Станом на травень 2020 року компанії-учасниці МЕРП-Львів спільно впровадили близько **20** заходів, які заощаджують **9 700 МВт·год** та **3 300 т** CO₂ на рік.

Отже, вже на середині шляху ціль з енергоефективності була перевиконана на **50%**, а ціль зі скорочення викидів CO₂ досягнута на **2/3**. Наразі проводяться ще **25** заходів. Як тільки вони будуть впроваджені, мережа заощадить **17 300 МВт·г** та **5 200 т** CO₂ на рік.

¹ Learning Energy Efficiency Networks — Evidence based experiences from Germany, Clemens Rohde, Ursula Mielicke, Lisa Nabitz, Fraunhofer Institute for Systems and Innovation Research ISI, Karlsruhe, Germany Dirk Köwener, LEEN GmbH <https://www.aceee.org/files/proceedings/2015/data/papers/6-48.pdf>

² GlZ надасть українським компаніям допомогу в реалізації проектів енергоефективності — <http://www.me.gov.ua/News/Detail?id=9501a0cc-deb2-4925-9fa3-c07b43c74048>

Ще одне досягнення мережі: компанії розробили ідеї щодо покращення енергоефективності та визначили **15** нових заходів. Завдяки цьому загальний потенціал заощадження зріс на понад **30%**.

На прикладі Львівської LEEN зрозуміло, що в результаті впроваджених заходів мережа економить майже **21 млн грн** щорічно. Для багатьох заходів внутрішня норма прибутку (IRR) становить понад **100%**, а термін окупності зазвичай рахується місяцями або навіть тижнями. Це означає, що впровадження заходів з енергоефективності вигідне для компаній.

Загалом, LEEN — це корисний інструмент для підвищення енергоефективності в українській промисловості. Перші результати пілотних мереж демонструють, що приватний сектор відкритий до співпраці та готовий взяти на себе добровільні зобов'язання щодо зменшення викидів CO₂. Якщо запровадити широкомасштабний механізм по всій території України, LEEN може суттєво сприяти скороченню енергетичних затрат на виробництві.

ВЗАЄМОДІЯ З ІНШИМИ ІНСТРУМЕНТАМИ:

Фонд енергоефективності для промисловості.

Добровільні угоди.

Енергетичний аудит.

Система енергетичного менеджменту.

Енергосервісні компанії (ЕСКО).

Найкращі доступні технології та методи управління (НДТМ).

МОЖЕ ЗАМІНИТИ ДІЮЧІ ІНСТРУМЕНТИ:

Відсутні.

НЕОБХІДНІ КРОКИ ДЛЯ ВПРОВАДЖЕННЯ ЧИ ПОКРАЩЕННЯ ІНСТРУМЕНТУ:

- 1 Внести зміни у Податковий кодекс України з метою встановлення мінімальних ставок акцизного податку на продукти енергії та електроенергії, що визначені у Директиві 2003/96/ЄС.
- 2 Реформувати екологічний податок шляхом переходу від оподаткування емітованих стаціонарними джерелами забруднення викидів CO₂ до стягнення податку за потенційні викиди CO₂ на етапі придбання енергетичних продуктів
- 3 Визначити у Законі України «Про енергоефективність» особливості застосування «добровільних угод», що передбачають впровадження підприємствами LEEN.
- 4 Передбачити можливість повернення суми податку для підприємств, що уклали «добровільні угоди».
- 5 Забезпечити систему верифікації наданих щорічних звітів з досягнення мети зі скорочення викидів ПГ в рамках LEEN.

Картка I 2.8 Інструмент регулювання	Схеми зобов'язань з енергозбереження (в т.ч. Система торгівлі білими сертифікатами).
Суб'єкт регулювання:	<ul style="list-style-type: none"> ● Міненерго; ● Держенергоефективності; ● НКРЕКП.
Статус:	Може бути імплементованим (в рамках <i>Директиви 2012/27/ЄС</i>).
Початок застосування в Україні:	—
Об'єкти регулювання:	<ul style="list-style-type: none"> ● Енергетичні компанії (дистриб'ютори енергії та (або) компанії роздрібної торгівлі енергією), енергосервісні компанії та споживачі енергії (зокрема, промисловість). Учасники СТКВ не можуть бути об'єктами регулювання.

КОРОТКА ХАРАКТЕРИСТИКА ІНСТРУМЕНТУ:

Система торгівлі білими сертифікатами — це ринковий інструмент, який працює за принципом cap-and-trade («обмеження і торгівлі») по аналогії з СТКВ.

В рамках імплементации статті 7 Директиви № 2012/27/ЄС можливе запровадження національної схеми зобов'язань з енергозбереження.

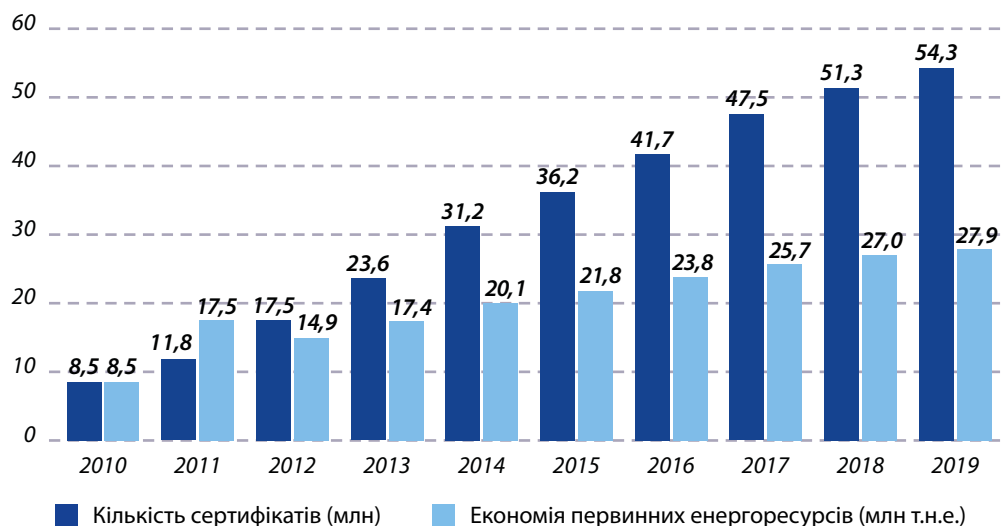
Зобов'язання з енергозбереження — це обов'язкові для досягнення кількісні цілі, поставлені перед енергетичними компаніями, щоб вони забезпечили певний рівень енергозбереження у кінцевих споживачів (встановлюються в % від базового рівня). Для виконання своїх зобов'язань енергетичні компанії можуть впроваджувати енергоефективні проекти для кінцевих споживачів. Досягнутий в рамках проектів обсяг енергозбереження, енергетична компанія повинна підтвердити, отримавши білі сертифікати. Цілі досягнення енергоефективності виражаються у заощаджених тонах нафтового еквіваленту (т.н.е.); кожен сертифікат відповідає одиниці т.н.е. Отримані білі сертифікати можуть використовуватися енергетичними компаніями для покриття їх власних цільових показників або можуть бути продані іншим сторонам, які не можуть досягти своїх цілей. Торговля такими сертифікатами відбувається на регульованому ринку або через двосторонні контракти. Якщо енергетичні компанії не досягають встановленої мети по кількості спожитої енергії кінцевими споживачами, вони зобов'язані платити штраф.

Запровадження білих сертифікатів енергоефективності може стимулювати ринок ЕСКО. Як приклад, така система торгівлі працює з 2006 року в Італії⁷.

Великі дистриб'ютори електроенергії та природного газу (**50 000+** користувачів) мають щорічно досягати кількісних показників економії первинних енергоресурсів. Досягнення показника здійснюється за рахунок власної діяльності, або шляхом купівлі білих сертифікатів у енергосервісної компанії на ринку, організованому оператором ринку електроенергії. Сторонами, що випускають білі сертифікати, є зобов'язані та не зобов'язані дистриб'ютори електроенергії та природного газу, ЕСКО тощо. GME (оператор ринку електроенергії) надає ринкову платформу торгівлі сертифікатами. AEEG (регулятор у сфері електроенергії та газу) виконує оцінку економічного впливу схеми. Загальна кількість всіх сертифікатів в Італії встановлюється Міністерством економічного розвитку разом з Міністерством довкілля.

⁷ Підвищення конкурентоспроможності в Україні шляхом створення сталого законодавчого підґрунтя для роботи енергосервісних компаній — https://www.oecd.org/eurasia/competitiveness-programme/eastern-partners/Framework_ESCO_Ukraine_UKR.pdf

РЕЗУЛЬТАТИ ДІЇ МЕХАНІЗМУ БІЛИХ СЕРТИФІКАТИВ В ІТАЛІЇ ПРОТЯГОМ 2010-2019 РОКІВ (НАРОСТАЮЧИМ ПІДСУМКОМ)¹

Система зобов'язань з енергоефективності може бути об'єднана з альтернативними політиками у цій сфері. Наприклад, для стимулювання скорочення та підвищення ефективності енергоспоживання можуть впроваджуватись енергетичні мита, надаватись фінансові стимули, застосовуватись система торгівлі квотами на викиди ПГ, підписуватись добровільні угоди тощо.

Основою механізму є система моніторингу та верифікації.

КОМЕНТАР:

Зазначений механізм є складним та потребує розбудови інституційної спроможності державних органів, щоб адмініструвати систему. Також торгівля білими сертифікатами базується на принципах уникнення подвійного обліку та прозорості, що забезпечується встановленням відповідної системи моніторингу та верифікації. Серед ключових аспектів, які необхідно визначити для запровадження механізму, є наступні:

- ◆ кількість зобов'язаних сторін, рівень та період дії їх зобов'язань,
- ◆ дію сертифікатів та чи буде дозволено їх перенесення на наступний період дії зобов'язань та / або запозичення,
- ◆ типи проектів, в рамках яких можна отримати сертифікати,
- ◆ взаємодія з іншими інструментами, щоб уникнути подвійного обліку,
- ◆ забезпечення економічно доцільної та ефективної системи моніторингу та верифікації,
- ◆ забезпечення незалежності та технічної кваліфікації суб'єкту, що видає сертифікати,
- ◆ підтримка ліквідності сертифікатів та недопущення обвалу ринку.

ВЗАЄМОДІЯ З ІНШИМИ ІНСТРУМЕНТАМИ:

*Система торгівлі квотами на викиди ПГ.
Інтегрований дозвіл.
Екологічний податок на викиди CO₂.
Енергетичний податок.
Фонд енергоефективності для промисловості.
«Зелені» облігації.
Енергосервісні компанії (ЕСКО).
Система енергетичного менеджменту.
Енергетичний аудит.*

МОЖЕ ЗАМІНИТИ ДІЮЧІ ІНСТРУМЕНТИ:

Відсутні.

НЕОБХІДНІ КРОКИ ДЛЯ ВПРОВАДЖЕННЯ ЧИ ПОКРАЩЕННЯ ІНСТРУМЕНТУ:

- 1** У Законі України «Про енергоефективність» передбачити розробку та впровадження схеми зобов'язань з енергозбереження
- 2** Розробити та прийняти Закон України «Про запровадження системи торгівлі білими сертифікатами», який передбачатиме:
 - ◆ Призначення незалежного органу для видачі сертифікатів;
 - ◆ Чітке визначення білого сертифікату;
 - ◆ Визначення учасників системи;
 - ◆ Визначення процедури отримання сертифікатів, умови торгівлі ними тощо;
 - ◆ Забезпечення системи моніторингу та верифікації;
 - ◆ Формування процедури дотримання вимог та системи накладання штрафів;
 - ◆ Розроблення системи обігу сертифікатів та їх списання для покриття визначених зобов'язань.

Картка I 2.9 Інструмент регулювання	Добровільні угоди.
Суб'єкт регулювання:	—
Статус:	Може бути імплементованим (в рамках <i>Директиви 2012/27/ЄС</i>).
Початок застосування в Україні:	—
Об'єкти регулювання:	<ul style="list-style-type: none"> ● Великі і середні підприємства, які є значними споживачами енергії та не є учасниками СТКВ.

КОРОТКА ХАРАКТЕРИСТИКА ІНСТРУМЕНТУ:

Добровільні угоди — це угоди між державою та промисловим підприємством або групою підприємств про те, що останні добровільно погоджуються досягти чітко визначені цілі підвищення енергоефективності та скорочення викидів парникових газів. За це підприємства отримують від держави певні податкові привілеї та/або державну підтримку на впровадження енергоефективних заходів.

Добровільні угоди є строковими та укладаються за умов наявності на підприємстві сертифікованої системи енергетичного менеджменту, що відповідає стандарту ISO 50001. Підприємство також зобов'язується проводити постійний аналіз свого рівня енергоефективності та впроваджувати визначені та/або узгоджені заходи.

Однією з умов також є щорічне звітування до відповідного державного органу про досягнення прогресу зі зниження рівня використання енергії та викидів ПГ. У разі порушення умов добровільної угоди підприємство позбавляється зазначених пільг або зобов'язане повернути кошти, отримані у вигляді таких пільг.

Інструмент добровільні угоди в промисловому секторі підходить для великих і середніх підприємств, які є значними споживачами енергії, оскільки встановлення сертифікованої системи енергоменеджменту, підготовки щорічних звітів тощо потребують часу, фінансів та людських ресурсів, яких малі підприємства не мають у достатній кількості.

Інструмент обов'язково має включати податкові привілеї та/або державну підтримку на впровадження енергоефективних заходів, без яких підприємствам не буде вигідно підвищувати свою енергоефективність. З огляду на це, інструмент може взаємодіяти як з екологічним податком, реформованим відповідно до вимог Директиви 2003/96/ЄС, так і з будь-яким іншим фінансовим механізмом. Проте підприємства, що укладають добровільні угоди, не повинні бути у системі торгівлі квотами на викиди парникових газів, або білими сертифікатами.

Інструмент добровільних угод краще впроваджувати у поєднанні з навчальними мережами енергоефективності. Таке поєднання дає більший ефект щодо якості впроваджених проектів.

КОМЕНТАР:

Найбільшу популярність добровільні угоди набули у Данії. Починаючи з 1996 року інструмент є найголовнішим серед заходів щодо стимулювання енергоефективності на промислових підприємствах. Система добровільних угод була застосована урядом Данії як засіб досягнення мети скорочення до 2005 року викиди ПГ на **20%** у порівнянні з 1988 роком. Систему адмініструє Данське енергетичне агентство. Наразі близько **750** промислових підприємств Данії уклали добровільні угоди, що охоплювали близько двох третин загального споживання палива та між третьою та четвертою частиною споживання електроенергії в датській промисловості та виробничому секторі, що відповідає приблизно **8-9%** національної валової продукції споживання енергії.

ВЗАЄМОДІЯ З ІНШИМИ ІНСТРУМЕНТАМИ:

Екологічний податок у частині викидів CO₂.

Енергетичний податок.

Фонд енергоефективності для промисловості.

Система енергетичного менеджменту.

Енергосервісні компанії (ЕСКО).

Найкращі доступні технології та методи управління (НДТМ).

МОЖЕ ЗАМІНИТИ ДІЮЧІ ІНСТРУМЕНТИ:

Відсутні.

НЕОБХІДНІ КРОКИ ДЛЯ ВПРОВАДЖЕННЯ ЧИ ПОКРАЩЕННЯ ІНСТРУМЕНТУ:

- 1 >> Визначити особливості застосування добровільних угод у Законі України «Про енергоефективність».
- 2 >> Затвердити порядок укладення добровільних угод та звітування щодо їх виконання.
- 3 >> Створити Державний реєстр підприємств, що уклали добровільні угоди.
- 4 >> Передбачити можливість повернення суми податку на викиди CO₂ для підприємств, що уклали добровільні угоди, шляхом внесення відповідних змін до Податкового кодексу України та прийняття постанови КМУ про порядок звільнення підприємств від оподаткування.

Картка I 2.10 Інструмент регулювання	Найкращі доступні технології та методи управління (НДТМ).
Суб'єкт регулювання:	● Міндовкілля.
Статус:	Обов'язковий для імплементації відповідно до <i>Директиви 2010/75/ЄС</i> .
Початок застосування в Україні:	—
Об'єкти регулювання:	● Види промислової діяльності, що є найбільшими забруднювачами.

КОРОТКА ХАРАКТЕРИСТИКА ІНСТРУМЕНТУ:

Найкращі доступні технології та методи управління (НДТМ) визначають найбільш ефективний та сучасний етап у розвитку діяльності та методах її здійснення, що свідчить про практичну відповідність окремих технологій для забезпечення обґрунтування нормативів гранично допустимих викидів та інших умов інтегрованого дозволу, розроблених для запобігання та, де це не є здійсненним, зменшення викидів та негативного впливу на довкілля в цілому.

У розумінні НДТМ:

- ◆ технології включають в себе як використовувані технології, так і спосіб, у який установку спроектовано, побудовано, як здійснюється її технічне обслуговування, експлуатація та виведення з експлуатації;
- ◆ доступні технології включають технології, що були розроблені у масштабі, що дозволяє впровадження у відповідному секторі промисловості за практично здійснених економічних та технічних умов із врахуванням вартості та переваг, незалежно від того, чи технології використовуються або виробляються в Україні, до тих пір, поки вони є помірковано доступними для оператора установки;
- ◆ найкращі означають найбільш ефективні з позиції досягнення високого загального рівня захисту довкілля в цілому.

НДТМ визначаються із залученням широкого кола заінтересованих сторін. НДТМ в Україні мають визначатися з урахуванням та у максимальній відповідності до довідників НДТМ (BREFs) та висновків НДТМ (BAT conclusions) ЄС.

Для цілей визначення умов інтегрованого дозволу використовують висновки НДТМ — документи, що містять перелік та опис НДТМ для окремих галузей або видів діяльності, інформацію для оцінки можливості їх застосування, гранично допустимі викиди, вимоги до пов'язаних з цим моніторингу, звітності, заходів на випадок виникнення позаштатних ситуацій і аварій, припинення діяльності та інших умов експлуатації відповідних установок.

Висновки НДТМ мають затверджуватися уповноваженим державним органом (Міндовкілля) та є обов'язковими до застосування у процесі видачі інтегрованого дозволу. Висновки НДТМ є публічними документами. З урахуванням розвитку науки, техніки, технологій, виробництва, висновки НДТМ мають регулярно (не рідше ніж **один** раз на **вісім** років) оновлюватися, що призводить до необхідності оновлення умов інтегрованого дозволу.

КОМЕНТАР:

Після прийняття Закону про запобігання, зменшення та контроль промислового забруднення Кабінет Міністрів України має затвердити порядок затвердження висновків НДТМ та інформування про них.

Довідники НДТМ можуть використовуватися технічними спеціалістами, включаючи енергоаудиторів, енергоменеджерів, екологів тощо у якості посібників та референтного документу, у якому систематизується знання та ефективні практики, у тому числі, з підвищення енергоефективності підприємств окремих галузей.

ВЗАЄМОДІЯ З ІНШИМИ ІНСТРУМЕНТАМИ:

Інтегрований дозвіл.

Екодизайн.

Енергомаркування.

Фонд енергоефективності для промисловості.

Енергетичний аудит.

Система енергетичного менеджменту.

Енергосервісні компанії (ЕСКО).

Навчальні мережі енергоефективності (LEEN).

МОЖЕ ЗАМІНИТИ ДІЮЧІ ІНСТРУМЕНТИ:

Для установок, що отримують інтегрований дозвіл

Нормативи граничнодопустимих викидів забруднюючих речовин із стаціонарних джерел.

НЕОБХІДНІ КРОКИ ДЛЯ ВПРОВАДЖЕННЯ ЧИ ПОКРАЩЕННЯ ІНСТРУМЕНТУ:

- 1 Прийняти Закон України «Про запобігання, зменшення та контроль промислового забруднення», який, зокрема, передбачатиме, що умови інтегрованого дозволу включають зобов'язання оператора установки періодично, але не рідше, ніж **один** раз на **чотири** роки, проводити енергетичний аудит або впровадити систему енергетичного або екологічного менеджменту, складовою якої є енергетичний аудит; визначення порядку зупинення та/або анулювання інтегрованого дозволу у разі порушення його умов, у тому числі у частині виконання заходів з енергоефективності.
- 2 Розробити порядок затвердження висновків найкращих доступних технологій та методів управління та інформування про них, та згідно з графіком, визначеним Концепцією реалізації державної політики у сфері промислового забруднення, розробити та затвердити висновки НДТМ для всіх категорій видів діяльності.

Картка І 2.11 Інструмент регулювання	Гарантійний фонд з енергоефективності.
Суб'єкт регулювання:	<ul style="list-style-type: none"> ● Мінекономіки; ● Міненерго; ● Міндовкілля; ● Мінфін; ● Держенергоефективності.
Статус:	Може бути імплементованим.
Початок застосування в Україні:	—
Об'єкти регулювання:	<ul style="list-style-type: none"> ● Банки; ● Промислові підприємства.

КОРОТКА ХАРАКТЕРИСТИКА ІНСТРУМЕНТУ:

Система гарантії позики — це засіб стимулювання комерційних банків надавати позики на фінансування промислових підприємств, котрим через великі відсоткові ставки або відсутність застави важко залучити банківське фінансування. Зокрема, такий інструмент є особливо релевантним для МСП.

Цей механізм передбачає зниження ризиків, що виникають у кредитних установ (банків), шляхом надання гарантій чи страхового покриття ризику неповернення позики, отриманої позичальником. Це напряму впливає на зниження банківської відсоткової ставки.

Схеми кредитних гарантій застосовуються у багатьох країнах для зменшення обмежень, що виникають у доступі до фінансування.

Переваги кредитних гарантій:

Гарантії скорочують (повністю або частково покривають) ризики при кредитуванні проектів:

- ◆ В залежності від валюти кредитування — покриття валютного ризику;
- ◆ Покриття ризиків невиклати кредитів (в об'ємі, що не перевищує розмір гарантії);
- ◆ Зменшення вимог щодо застави та суми власного внеску позичальника, чи інших кредитних умов;
- ◆ Збільшення швидкості щодо прийняття рішення/ позитивне рішення щодо надання кредиту.¹

Надання гарантій буде актуальним для тих інвестиційних проектів, що передбачають придбання обладнання, яке потребує тривалого часу на виготовлення, а також є вузькоспеціалізованим, що знижує його ліквідність як об'єкта застави.

Гарантійний механізм надає можливість отримати кредит тим компаніям, що здійснюють діяльність з використанням орендованих основних засобів та не мають альтернативних видів застави.

Важливим у цьому механізмі є якість підготовки техніко-економічної документації проекту, тому механізм напряму сприятиме розвитку консалтингу у цій сфері.

¹ Презентація «Фінансовий механізм Проекта UNIDO/GEF UKR IEE: підвищення конкурентоспроможності експортоорієнтованої промисловості шляхом використання доступного фінансування енергоефективних заходів», Сергій Порівський, проект UNIDO/GEF UKR IEE «Впровадження стандарту систем енергоменеджменту в промисловості України»

КОМЕНТАР:

Проектом UNIDO/GEF UKR IEE «Впровадження стандарту систем енергоменеджменту в промисловості України» передбачається створення Фонду гарантування позик, що забезпечить індустріальним підприємствам доступ до кредитних коштів, що будуть надаватись партнерською фінансовою установою. У рамках відібраних підприємств, Фонд підтримуватиме здійснення конкретних дій щодо зниження енергоємності виробництва і збільшення ефективності використання енергії.

ВЗАЄМОДІЯ З ІНШИМИ ІНСТРУМЕНТАМИ:

Інтегрований дозвіл.

Фонд енергоефективності для промисловості.

Енергетичний аудит.

Система енергетичного менеджменту.

Енергосервісні компанії (ЕСКО).

Добровільні угоди.

Навчальні мережі енергоефективності (LEEN).

МОЖЕ ЗАМІНИТИ ДІЮЧІ ІНСТРУМЕНТИ:

НЕОБХІДНІ КРОКИ ДЛЯ ВПРОВАДЖЕННЯ ЧИ ПОКРАЩЕННЯ ІНСТРУМЕНТУ:

- 1 Вивчити досвід впровадження інструменту проектом UNIDO/GEF UKR IEE.
- 2 Розглянути можливість створення або окремого гарантійного фонду, як інституту, що окрім іншого забезпечуватиме розгляд проектів з енергоефективності (потребуватиме окремого законодавства), або процедури надання гарантій позики банкам на проекти з енергоефективності (потребуватиме в першу чергу зміни до Бюджетного кодексу України та Законів України «Про інвестиційну діяльність» та дотримання ЗУ «Про державну допомогу суб'єктам господарювання»).

Картка I 2.12 Інструмент регулювання	Фонд енергоефективності для промисловості.
Суб'єкт регулювання:	<ul style="list-style-type: none"> ● Мінекономіки; ● Міненерго; ● Міндовкілля; ● Мінфін.
Статус:	Може бути імплементованим.
Початок застосування в Україні:	—
Об'єкти регулювання:	<ul style="list-style-type: none"> ● Промислові підприємства.

КОРОТКА ХАРАКТЕРИСТИКА ІНСТРУМЕНТУ:

Фонд енергоефективності для промисловості може мати форму цільового фонду у складі спеціального фонду Державного бюджету України, який створюється з метою підтримки ініціатив підприємств щодо підвищення енергоефективності, впровадження інструментів стимулювання і підтримки здійснення заходів з скорочення викидів ПГ, з урахуванням національного плану енергетичної ефективності та зменшення викидів парникових газів.

Джерелами формування такого фонду можуть бути акумульовані кошти від:

- ◆ екологічного податку у частині викидів CO₂, або його аналогу, реформованого відповідно до вимог Директиви 2003/96/ЄС,
- ◆ участі підприємств - учасників СТВ у аукціонах з продажу квот на викиди ПГ,
- ◆ участі у системі торгівлі білими сертифікатами;
- ◆ будь-які інші надходження, визначені законом про Державний бюджет.

Найкраще функціонування Фонду енергоефективності для промисловості буде забезпечено механізмом, який аналогічно діє для Дорожнього фонду. Кошти фонду енергоефективності для промисловості можуть використовуватись на такі заходи, що зазначені у розділі 5 цієї книги.

За наявності політичної волі створення такого фонду може розглядатися шляхом розширення діяльності існуючого Фонду енергоефективності на підтримку заходів зі зниження викидів CO₂ у промисловому секторі.

КОМЕНТАР:

Наразі законодавство щодо регулювання діяльності Фонду енергоефективності в Україні направлено на підтримку об'єднань співвласників багатоквартирних будинків у здійсненні ними енергоефективних заходів. З огляду на установчі документи існуючого Фонду енергоефективності, розширити його фінансування на промислові підприємства не вбачається можливим. Проте, у разі прийняття рішення щодо можливості реформування існуючого Фонду, необхідно буде вести відповідні зміни до Закону України «Про фонд енергоефективності» щодо визначення правового статусу Фонду як джерела фінансування енергоефективних заходів для промисловості.

ВЗАЄМОДІЯ З ІНШИМИ ІНСТРУМЕНТАМИ:

Енергетичний податок.

Екологічний податок у частині викидів CO₂.

Енергетичний аудит.

Система енергетичного менеджменту.

Регіональні програми з енергоефективності.

Добровільні угоди.

Навчальні мережі енергоефективності (LEEN).

НЕОБХІДНІ КРОКИ ДЛЯ ВПРОВАДЖЕННЯ ЧИ ПОКРАЩЕННЯ ІНСТРУМЕНТУ:

- 1**» Внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо створення спеціального фонду з енергоефективності для промисловості по аналогії до статті 24-2 Бюджетного кодексу України або окремого закону за аналогією із Законом України «Про Фонд енергоефективності».
- 2**» Затвердження порядку використання коштів спеціального фонду з енергоефективності для промисловості.

Картка І 2.13 Інструмент регулювання	«Зелені» облигації.
Суб'єкт регулювання:	<ul style="list-style-type: none"> ● Міндовкілля; ● Держенергоефективності; ● НКЦПФР.
Статус:	Чинний, проте фактично не застосовується.
Початок застосування в Україні:	2020 рік.
Об'єкти регулювання:	<ul style="list-style-type: none"> ● Великі промислові підприємства, що зацікавлені в оптимізації власного енергоспоживання, проте не мають достатніх ресурсів для впровадження енергоефективних заходів.

КОРОТКА ХАРАКТЕРИСТИКА ІНСТРУМЕНТУ:

Зелені облигації — це боргові фінансові інструменти, надходження від розміщення яких спрямовуються виключно на фінансування та/або рефінансування витрат на екологічні проекти. Реалізація таких проектів повинна мати позитивний вплив на стан довкілля. За рахунок коштів від розміщення зелених облигацій можуть фінансуватися проекти у наступних напрямках:

- ◆ розвиток відновлюваних джерел енергії;
- ◆ використання альтернативних видів палива;
- ◆ ефективність використання енергії;
- ◆ підвищення теплоізоляції житлових будинків;
- ◆ утилізація та переробка відходів;
- ◆ екологічно чистий транспорт;
- ◆ ефективне використання земельних ресурсів;
- ◆ збереження флори і фауни, водних ресурсів;
- ◆ адаптація до змін клімату.

Процес емісії та розміщення зелених облигацій має відповідати правилам, визначеним у «Принципах зелених облигацій» (Green Bond Principles), розроблених представниками міжнародного фінансового сектору за допомогою Міжнародної асоціації ринків капіталу (ISMA), що визначають:

- ◆ порядок використання надходжень від розміщення облигацій;
- ◆ процедуру оцінки та відбору екологічно чистих проектів;
- ◆ порядок адміністрування надходжень від розміщення облигацій;
- ◆ спеціальні вимоги до звітності емітентів облигацій.

Уперше зелені облигації були випущені Всесвітнім банком і Європейським інвестиційним банком, а згодом ініціативу підтримали й інші міжнародні банки розвитку. Сьогодні зелені облигації випускають також приватні компанії та фінансові установи, органи публічно-владних повноважень (муніципалітети, органи державної влади).

Більшість країн світу, у тому числі з перехідною економікою, розробили або активно напрацьовують дорожні карти та стратегії, направлені на формування такого ринку та залучення зеленого фінансування.

Попри те, що правила для ринку зелених облигацій в багатьох країнах світу ще продовжують формуватися, наразі можна виділити дві основні моделі організації такого ринку. Для розвинутих ринків (🇺🇸 США, країни 🇪🇺 ЄС) характерна відсутність

додаткового регулювання ринку зелених облігацій. Емітенти таких облігацій добровільно отримують від спеціалізованих компаній незалежні підтвердження відповідності емісії «Принципам зелених облігацій» ICMA або використовують систему сертифікації Climate Bonds Standard and Certification Scheme. На ринках, що розвиваються (🇨🇳 КНР, 🇮🇳 Індія), як правило, передбачене додаткове державне регулювання зелених облігацій: вони відокремлені від звичайних в регуляторних режимах, а державні органи формують керівні принципи та рекомендації щодо випуску зелених облігацій.

Використання зелених облігацій для фінансування заходів з підвищення енергоефективності має ряд переваг для підприємства, в порівнянні з банківськими кредитами:

- ◆ Розширення кола інвесторів (за межі банківського сектора) в боргові зобов'язання підприємства, в тому числі за рахунок інвесторів, політика яких передбачає фінансування саме зелених проектів.
- ◆ Розширення кола інвесторів зазвичай призводить до зниження ставки залучення коштів (за рахунок конкуренції інвесторів і підвищеного попиту саме на зелені облігації).
- ◆ Зазвичай облігації розміщуються на середньо/довгостроковий період, тим самим забезпечуючи підприємства необхідним довгостроковим ресурсом фінансування, залучити яке через банківські кредити набагато важче.
- ◆ Випуски облігацій, як правило, не вимагають забезпечення (застав), яке є обов'язковим при отриманні кредитів.
- ◆ Підвищені вимоги до надання звітності емітентом облігацій та забезпечення прозорості діяльності перед інвесторами в цінні папери підприємства (в порівнянні з банківськими кредитами) узгоджуються з аналогічними вимогами, що пред'являються інвесторами в зелені проекти.
- ◆ Зелені облігації як публічний інструмент запозичення дають значно ширші можливості створення і підтримки позитивного публічного іміджу підприємства, яке дотримується принципів сталого економічного розвитку, що у свою чергу підвищує ринкову капіталізацію підприємства.

КОМЕНТАР:

Держенергоефективності 07.06.2019 представило проект розпорядження КМУ щодо схвалення Концепції запровадження ринку зелених облігацій в Україні та затвердження плану заходів стосовно її реалізації протягом 2020-2022 років. Концепцією передбачається виконання комплексних заходів за такими напрямками:

- ◆ створення правових передумов для запровадження ринку зелених облігацій;
- ◆ забезпечення залучення інвестицій на ринок зелених облігацій;
- ◆ сприяння розвитку ринку зелених облігацій.

19 червня 2020 року Верховна Рада України прийняла закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення залучення інвестицій та запровадження нових фінансових інструментів».

Цим законом вперше в Україні передбачено:

- ◆ Введення в обіг зелених облігацій як окремого підвиду цінних паперів;
- ◆ Запровадження поняття проектів екологічного спрямування та основ їх таксономії;
- ◆ Встановлення кола емітентів зелених облігацій та правового режиму їх емісії, серед яких є юридичні особи;
- ◆ Захист прав інвесторів, які вкладають кошти у зелені облігації;
- ◆ Принцип цільового використання коштів, залучених від емісії зелених облігацій;
- ◆ Принцип розкриття інформації щодо реалізації та фінансування проектів екологічного спрямування.

ВЗАЄМОДІЯ З ІНШИМИ ІНСТРУМЕНТАМИ:

Енергетичний аудит.

Система енергетичного менеджменту.

Інтегрований дозвіл.

МОЖЕ ЗАМІНИТИ ДІЮЧІ ІНСТРУМЕНТИ:

НЕОБХІДНІ КРОКИ ДЛЯ ВПРОВАДЖЕННЯ ЧИ ПОКРАЩЕННЯ ІНСТРУМЕНТУ:

- 1) Розробити та прийняти вимоги звітності щодо використання залучених коштів та результатів реалізації проектів, що фінансуються за рахунок коштів від розміщення зелених облігацій.
- 2) Сприяння створенню механізмів здійснення незалежної оцінки відповідності випусків облігацій міжнародним принципам зелених облігацій (Green Bonds Principles) та верифікації зелених проектів шляхом розробки відповідних методологічних засад.
- 3) Сприяти підготовці та запуску пілотних проектів щодо випуску зелених облігацій промисловим підприємством, залучивши міжнародні фінансові установи та проекти міжнародної технічної допомоги.

РОЗДІЛ 5.

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ БЮДЖЕТНОГО ФІНАНСУВАННЯ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНИХ ЗАХОДІВ НА ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Для цілей цієї книги було проведено дослідження щодо визначення пріоритетних напрямків фінансування енергоефективних заходів на промислових підприємствах у рамках реалізації проекту «Консультавання підприємств щодо енергоефективності», що виконується GlZ за дорученням Уряду Німеччини у співпраці з Мінекономіки та Держенергоефективності. Результати цього дослідження базуються на практичному досвіді оцінки рівня енергоефективності промислових підприємств, що розташовані у різних областях України та відносяться до малого та середнього бізнесу¹. У 2018-2019 роках проведено енергоаудити на більше ніж **60** підприємствах, що відносяться до **чотирьох** промислових галузей, а саме хлібопекарської, молочної, машинобудівної та неметалевих будівельних матеріалів. Всі енергетичні аудити були проведені відповідно до вимог міжнародного стандарту ISO 50002 (енергетичний аудит тип 2). За результатами енергоаудитів було запропоновано понад **350** заходів з підвищення енергетичної ефективності. Вони були розподілені на **три** групи, в залежності від терміну їх окупності:

- Короткострокові заходи терміном окупності до **2** років.
- Середньострокові заходи терміном окупності — від **2** до **5** років.
- Довгострокові заходи терміном окупності — більше **5** років.

Для цілей цього дослідження було обрано короткострокові (**204**) та середньострокові (**89**) заходи за результатами **58** енергетичних аудитів у зазначених секторах. Такий підхід було обрано, оскільки заходи з терміном окупності до **5** років розглядаються промисловими підприємствами як найбільш перспективні для впровадження. Цей висновок було зроблено на базі опитування представників промислових підприємств, що проводилося GlZ до початку енергетичних аудитів.

Для локалізації місць, де необхідно реалізовувати заходи з підвищення енергетичної ефективності на всіх підприємствах, була здійснена їх декомпозиція на основні енергоспоживчих систем:

- 1 Власна генерація електроенергії та система електропостачання.
- 2 Котельні та системи розподілу тепла.
- 3 Системи виробництва та розподілу стисненого повітря.
- 4 Опалення, вентиляція та кондиціонування (підтримання мікроклімату виробничих та адміністративних будівель).
- 5 Електричні двигуни.
- 6 Освітлення.
- 7 Системи технологічного охолодження.
- 8 Технологічне обладнання.
- 9 Відновлювані джерела енергії.
- 10 Утилізація скидного тепла.

¹ МСП — підприємство, що має балансову вартість активів — до 20 млн євро, чистий річний дохід від реалізації продукції - до 40 млн євро, а також середню кількість працівників - до 250 осіб

Під час проведення аналізу енергоспоживча система «Власна генерація електроенергії та система електропостачання» не була врахована, оскільки за результатами енергоаудитів в ній були запропоновані заходи щодо виведення з роботи трансформаторів та оптимізація систем електроспоживання. Ці заходи, як правило, проводяться працівниками підприємств і не несуть капітальних витрат, а встановлення компенсаторів реактивної потужності не призводить до зниження викидів CO₂. Саме тому заходи в цій системі в таблицях 1 та 2 не розглядались.

Найбільш привабливі з економічної точки зору для промислових підприємств є заходи, термін окупності яких не перевищує **2 (3)** роки. Такі заходи промислові підприємства готові впроваджувати за власні кошти або із залученням інвестицій. Заходи від **3** до **5** років розглядаються як потенційні для впровадження, якщо вони призводять до покращення не тільки енергетичної ефективності, але й якісних і кількісних характеристик виробництва продукції, підвищення екологічної безпеки та безпеки праці персоналу.

Для ранжування енергоспоживчих систем, в яких найбільш доцільно впроваджувати заходи з енергоефективності, а також самих заходів, було обрано **два** критерія:

Середнє скорочення викидів, кг CO₂ екв. на 1 000 грн капітальних витрат;

Середня вартість заощадженої кВт·год енергії, грн.

Перший критерій — «**середнє скорочення викидів, кг CO₂ екв. на 1 000 грн капітальних витрат**» є актуальним, в першу чергу, оскільки саме скорочення викидів парникових газів є основою для поступового переходу держави до низьковуглецевого розвитку, підвищуючи амбітність національно визначеного внеску України в рамках Паризької угоди.

Рейтинг енергоспоживаючих систем та заходів, що відносяться до цих систем, за критерієм «середнє скорочення викидів, кг CO₂ екв. на **1 000 грн** капітальних витрат», наведені у таблиці 1.

**ТАБЛИЦЯ 1. РЕЙТИНГ ЕНЕРГОСПОЖИВАЮЧИХ СИСТЕМ
ТА ЗАХОДІВ ЗА КРИТЕРІЄМ «СЕРЕДНЄ СКОРОЧЕННЯ ВИКИДІВ,
КГ СО₂ ЕКВ. НА 1 000 ГРН КАПІТАЛЬНИХ ВИТРАТ» НА РЕАЛІЗАЦІЮ
ЕНЕРГОЕФЕКТИВНИХ ЗАХОДІВ**

№	Енергоспоживчі системи та енергоефективні заходи	Середнє скорочення викидів, кг СО ₂ екв. на 1 000 грн капітальних витрат
1	Утилізація скидного тепла	550
1.1	Утилізація тепла від компресорів	755
1.2	Утилізація тепла від технологічного обладнання	185
2	Системи виробництва та розподілу стисненого повітря	515
2.1	Оптимізація системи розподілення стисненого повітря	590
2.2	Оптимізація режимів роботи та завантаженості компресорів	490
2.3	Пониження тиску в системі стисненого повітря	375
2.4	Встановлення частотно-регульованих приводів	280
3	Освітлення	430
4	Технологічне обладнання	415
4.1	Налаштування режимів роботи технологічного обладнання	825
4.2	Відновлення термоізоляції теплогенеруючого технологічного обладнання	405
4.3	Відновлення та модернізація технологічного обладнання	320
5	Котельні та системи розподілу тепла	255
5.1	Виконання приладового налаштування котельного обладнання	645
5.2	Теплова ізоляція систем розподілу тепла	570
5.3	Відновлення повернення конденсату	160
5.4	Встановлення економайзерів	65
6	Електричні двигуни	195
6.1	Застосування частотного регулювання (для двигунів)	200
6.2	Впровадження системи менеджменту електричними двигунами	170
7	Технологічне охолодження	160
7.1	Оптимізація роботи фреонових компресорів	205
7.2	Ізоляція трубопроводів холодної води	150
7.3	Використання штучного туманоутворення	110
8	Відновлювані джерела енергії	140
9	Опалення, вентиляція та кондиціювання	100
9.1	Термомодернізація будівель (цехів)	120
9.2	Модернізація систем опалення та встановлення ІТП	100
9.3	Встановлення теплових завіс	90

Слід зазначити, що рівень викидів парникових газів залежить не тільки від обсягу спожитої енергії, а і від її джерел (первинних або відновлювальних). Використання відновлювальних джерел енергії суттєво знижує кількість викидів CO₂, проте не впливає на рівень енергоефективності промислового підприємства, оскільки є заходом із заміщення енергії. До ефективного використання енергії від будь-яких її джерел, підприємство може заохотити розуміння фінансової вигоди. Саме тому наступним критерієм ранжування енергоспоживчих систем та енергоефективних заходів було обрано **«середня вартість заощадженої кВт·год енергії, грн»**. Цей критерій демонструє скільки коштує кВт·год заощадженої енергії в перший рік після впровадження енергоефективного заходу. Він також демонструє орієнтовний період окупності заходів з енергоефективності, який можна визначити розділивши критерій на наявний тариф на енергетичний ресурс, що буде заощаджений.

Рейтинг енергоспоживаючих систем та заходів за критерієм «середня вартість заощадженої кВт·год енергії, грн» наведено в таблиці 2.

**ТАБЛИЦЯ 2. РЕЙТИНГ ЕНЕРГОСПОЖИВАЮЧИХ СИСТЕМ ТА ЗАХОДІВ
ЗА КРИТЕРІЄМ «СЕРЕДНЯ ВАРТІСТЬ ЗАОЩАДЖЕНОЇ КВТ·ГОД ЕНЕРГІЇ, ГРН»**

№	Енергоспоживчі системи та заходи	Середня вартість заощадженої кВт·год енергії, грн
1	Утилізація скидного тепла	1,35
1.1	Утилізація тепла від компресорів	1,10
1.2	Утилізація тепла від технологічного обладнання	1,70
2	Технологічне обладнання	1,45
2.1	Налаштування режимів роботи технологічного обладнання	0,60
2.2	Відновлення термоізоляції теплогенеруючого технологічного обладнання	1,45
2.3	Відновлення та модернізація технологічного обладнання	2,35
3	Котельні та системи розподілу тепла	2,10
3.1	Виконання приладового налаштування котельного обладнання	0,40
3.2	Теплова ізоляція систем розподілу тепла	0,90
3.3	Відновлення повернення конденсату	1,90
3.4	Встановлення економайзерів	3,10
4	Системи виробництва та розподілу стисненого повітря	2,40
4.1	Оптимізація системи розподілення стисненого повітря	1,55
4.2	Оптимізація режимів роботи та завантаженості компресорів	2,30
4.3	Пониження тиску в системі стисненого повітря	2,45
4.4	Встановлення частотно-регульованих приводів	7,35
5	Освітлення	3,55
6	Опалення, вентиляція та кондиціювання	3,70
6.1	Встановлення теплових завіс	3,55
6.2	Термомодернізація будівель (цехів)	3,75
6.3	Модернізація систем опалення та встановлення ІТП	3,85
7	Відновлювані джерела енергії	4,50
8	Технологічне охолодження	5,40
8.1	Оптимізація роботи фреонових компресорів	1,97
8.2	Ізоляція трубопроводів холодної води	6,4
8.3	Використання штучного туманоутворення	8,45
9	Електричні двигуни	6,40
9.1	Впровадження системи менеджменту електричними двигунами	5,35
9.2	Застосування частотного регулювання (для двигунів)	6,45

Для ефективного впровадження заходів з енергоефективності на підприємстві необхідно запровадити систему енергетичного менеджменту та моніторингу споживання енергетичних ресурсів. У звітах з енергоаудитів цей захід був типовим для більшості підприємств. Вартість впровадження систем енергетичного менеджменту для МСП оцінюється в діапазоні від **200-500 тис. грн**, і в середньому дозволяє знижувати щорічні викиди від **400-600 кг CO₂ екв.** на **1 000 грн** капітальних витрат, а також отримати середню вартість заощадженої кВт·год енергії в перший рік на рівні від **2,5 до 8 грн**. Ці показники залежать від якості встановленої системи енергетичного менеджменту, розмірів та складності об'єктів, де вона впроваджується, а також заходів що будуть реалізовані в рамках цієї системи. Проте, у дослідженні показники цього заходу були не враховані через наявність впливу та/або взаємодоповнюваності цього заходу із заходами у вищевказаних системах.

Таким чином, спираючись на дослідження, найбільш цікавими з точки зору досягнення скорочення викидів парникових газів та швидкості повернення інвестицій є заходи, що належать до системи «утилізація скиного тепла», «технологічне обладнання», «котельні та системи розподілу тепла», «системи виробництва та розподілу стисненого повітря», а також «освітлення». Слід зазначити, що заходи в системі «освітлення» не потребують глибоких технічних знань та є найбільш поширеними енергоефективними заходами, що впроваджуються підприємствами без додаткових стимулюючих механізмів. Найменш поширеними, проте достатньо ефективними, є заходи щодо встановлення частотних перетворювачів на приводи компресорів та оптимізація систем розподілу стисненого повітря. Обидва заходи потребують залучення спеціалістів відповідного профілю з проведенням детального обстеження системи виробництва та розподілу стисненого повітря. Заходи в системі «технологічне обладнання», як правило, націлені на доведення роботи обладнання до нормативних показників і усунення всіх наявних енергетичних витрат, що призводить до підвищення продуктивності та якості його роботи.

РОЗДІЛ 6.

КАРТА ПОДАЛЬШИХ ДІЙ

Недостатня мотивація в сучасних умовах часто стає обмежувальним фактором, що не дозволяє підприємствам реалізувати свої потенційні можливості. На практиці це призводить до зниження активності та консервації поточного стану. Для того, щоб підвищити рівень мотивації промислових підприємств щодо впровадження енергоефективних заходів, необхідний комплекс державних стимулів. При цьому, під стимулом слід розуміти не будь-який зовнішній вплив, а лише такий, що спонукає підприємства з безлічі варіантів діяти у визначений державною політикою спосіб. Результат буде тим вище, чим вище ступінь відповідності зовнішніх імпульсів (стимулів). Для того, щоб забезпечити такий ефект, необхідно використовувати весь спектр стимулів (не лише засоби примусу або заборони), включно з фінансовою мотивацією, підвищенням рівня поінформованості, правовим забезпеченням, а також спроможністю державних органів підтримувати функціонування комплексу запланованих механізмів. Саме такий набір стимулів (інструментів) був запропонований Офісом ефективного регулювання.

Систематизація механізмів (інструментів), наведених у попередніх розділах Білої книги, дозволяє викласти їх у формі Карти подальших дій — комплексу завдань, послідовне виконання яких забезпечує вирішення основних системних проблем державної політики стимулювання підприємств до енергоефективності та захисту клімату.

Для кожного завдання Карта подальших дій визначає мету, основні кроки/етапи, необхідні для її досягнення, та їх зміст. Карта спрямована на формування стратегічного бачення державної політики у цій сфері та визначення базових індикаторів ефективності її реалізації.

В основу Карти подальших дій покладено:

- ◆ комплексну взаємодію найбільш дієвих механізмів (інструментів);
- ◆ вилучення застарілих та неефективних механізмів (інструментів);
- ◆ забезпечення збалансованого набору стимулювання і мотивації.

В рамках підготовки цієї Білої книги відбулося широке обговорення структури Карти подальших дій та змістовного наповнення визначених нею завдань. Запропонований документ містить лише першочергові напрями дій. Впровадження всього набору інструментів, визначених у Білій книзі, потребує більш глибокої дискусії та розробки довгострокового плану впровадження державної політики у цій сфері. Проте, на думку експертів, виконання навіть визначених завдань дасть можливість значно покращити інформаційну обізнаність, інституційну спроможність, якість законодавства і послуг, а також фінансування заходів з енергоефективності та захисту клімату на промислових підприємствах.

Завдання: прийняття Закону України «Про енергоефективність»

1.1

Розробити та прийняти Закон України «Про енергоефективність», у якому:

- ◆ закріпити, що основним стратегічним документом у сфері енергоефективності є Національний план дій з енергоефективності;
- ◆ визначити енергоємність ВВП як основний підхід до встановлення Національної цілі з енергоефективності;
- ◆ встановити систему регулярного моніторингу виконання Національного плану дій з енергоефективності;
- ◆ передбачити обов'язок для великих промислових підприємств, що отримують інтегрований дозвіл, та підприємств, що мають намір отримати державну підтримку, проводити енергоаудит (підприємство звільняється від такого обов'язку за умови запровадження сертифікованої системи енергетичного менеджменту, що включає енергетичний аудит);
- ◆ передбачити відповідальність за непроведення енергоаудиту (у тому числі через механізм контролю дотримання умов інтегрованого дозволу), неякісно надані послуги з енергоаудиту, відсутність сертифікованої системи енергетичного менеджменту (у випадку застосування інструменту «добровільних угод»);
- ◆ встановити необхідність розробки стимулів для малих та середніх підприємств до проведення енергоаудиту та імплементації рекомендації за результатами таких аудитів, зокрема шляхом запровадження державних програм з підтримки енергоефективності МСП;
- ◆ закріпити основні вимоги до процедури проведення енергетичного аудиту та впровадження системи енергетичного менеджменту;
- ◆ створити систему забезпечення та перевірки якості енергетичного аудиту та сертифікації системи енергетичного менеджменту;
- ◆ визначити особливості застосування інструменту добровільні угоди;
- ◆ передбачити розробку та впровадження схеми зобов'язань з енергозбереження;
- ◆ встановити необхідність створення інструменту фінансування енергоефективних заходів у промисловості, зокрема Фонду енергоефективності для промисловості;
- ◆ передбачити механізм забезпечення державного довгострокового прогнозування цін енергоресурсів, з урахуванням запланованих змін в регуляторному полі, прогнозних макроекономічних показників та загально світових трендів ресурсних ринків та оприлюднення цієї інформації на постійній основі (з покладенням відповідних функцій на Міненерго);
- ◆ скасувати Закон України «Про енергозбереження».

Завдання: створення системи забезпечення та перевірки якості енергетичного аудиту та сертифікація системи енергетичного менеджменту

- 2.1» Передбачити здійснення Національним агентством кваліфікацій акредитації незалежних кваліфікаційних центрів, у яких енергоаудитори та/або енергоменеджери мають підтверджувати свою кваліфікацію.
- 2.2» Розробити Галузеву рамку кваліфікацій для енергетичних аудиторів/енергоменеджерів промислових підприємств на основі Національної рамки кваліфікацій.
- 2.3» Розробити Професійний стандарт енергоаудитора/енергоменеджера промислових підприємств і на його основі ініціювати розробку відповідних Сертифікаційних навчальних програм.
- 2.4» Створити електронний реєстр кваліфікованих осіб, що мають право проводити енергоаудит на промислових підприємствах/мають кваліфікацію енергоменеджера промислових підприємств.
- 2.5» Запровадити інструменти перевірки якості енергетичних аудитів та впроваджених систем енергетичного менеджменту (зокрема надання до Держенергоефективності витягів зі звітів про енергетичний аудит, заборона проведення енергетичного аудиту одним і тим самим енергоаудитором двічі поспіль, заборона ресертифікації системи енергетичного менеджменту органом, що видав попередній сертифікат, звітування про та контроль дотримання умов інтегрованого дозволу в частині підтвердження факту проведення енергетичного аудиту тощо).

Завдання: оновлення стратегічних документів у сфері енергоефективності та захисту клімату

- 3.1» Оновити Національний план дій з енергоефективності та встановити Національну ціль з енергоефективності через цільовий показник зниження енергоємності ВВП, відповідно до міжнародних зобов'язань України в рамках її членства в Енергетичному Співтоваристві.
- 3.2» Оновити Національно визначений внесок України до Паризької угоди з урахуванням встановленої Національної цілі з енергоефективності.
- 3.3» Узгодити інші стратегічні документи з визначеною Національною ціллю з енергоефективності.

Завдання: оновлення податкової політики у сфері енергоефективності та захисту клімату

- 4.1) Внести зміни до Податкового кодексу України, якими передбачити, в рамках імплементації Директиви 2003/96/ЄС, реформування бази та об'єкту стягнення екологічного податку в частині емісії CO₂, шляхом переходу від оподаткування емітованих викидів CO₂ стаціонарними джерелами забруднення до стягнення податку за потенційні викиди CO₂ на етапі придбання енергетичних продуктів.
- 4.2) Внести зміни до Бюджетного кодексу України щодо створення спеціального фонду з енергоефективності для промисловості по аналогії до статті 24-2 Бюджетного кодексу України. Джерелами наповнення спецфонду можуть бути, зокрема, надходження від:
- ◆ сплати екологічного податку у частині викидів CO₂, реформованого відповідно до вимог Директиви 2003/96/ЄС;
 - ◆ участі підприємств-учасників СТКВ у аукціонах з продажу квот на викиди ПГ;
 - ◆ участі суб'єктів господарювання (енергокомпаній), в рамках реалізації системи торгівлі білими сертифікатами.
 - ◆ будь-які інші надходження, визначені законом про Державний бюджет.
- 4.3) Розробити порядок використання коштів спеціального фонду з енергоефективності для промисловості, що створений по аналогії до статті 24-2 Бюджетного кодексу України, з урахуванням наступного:
- ◆ передбачити наявність на промисловому підприємстві проведення енергоаудиту або встановлення системи енергетичного менеджменту, як обов'язкову передумову отримання промисловими підприємствами коштів спецфонду;
 - ◆ передбачити, що бюджетні кошти спрямовуються для відшкодування частини тіла кредиту на придбання енергоефективного обладнання для систем енергоспоживання промислових підприємств (див. у розділі 5);
 - ◆ передбачити, що бюджетні кошти спрямовуються для відшкодування частини відсоткової ставки кредиту для промислових підприємств на реалізацію проекту ЕСКО, що не покривається ЕСКО;
 - ◆ передбачити, що бюджетні кошти спрямовуються для відшкодування частини тіла кредиту або відсоткової ставки на енергоефективні заходи, що реалізуються в рамках навчальних мереж енергоефективності;
 - ◆ врахувати, що обладнання, придбане із залученням коштів фонду, має відповідати вимогам екодизайну та енергетичного маркування;
- 4.4) Внести зміни до Податкового кодексу України, якими передбачити, в рамках імплементації Директиви 2012/27/ЄС, можливість відшкодування суми екологічного податку у частині викидів CO₂, реформованого відповідно до вимог Директиви 2003/96/ЄС, підприємствам, що уклали добровільні угоди та є учасниками навчальних мереж енергоефективності.

Завдання: впровадження Концепції реалізації державної політики у сфері промислового забруднення в частині підвищення енергоефективності промислових підприємств

- 5.1) Прийняти Закон України «Про запобігання, зменшення та контроль промислового забруднення», який, зокрема, передбачатиме, що умови інтегрованого дозволу включають зобов'язання оператора установки періодично, але не рідше ніж **один** раз на **чотири** роки, проводити енергетичний аудит або впровадити систему енергетичного або екологічного менеджменту, складовою якої є енергетичний аудит; визначення порядку зупинення та/або анулювання інтегрованого дозволу у разі порушення його умов, у тому числі у частині виконання заходів з енергоефективності.
- 5.2) Одночасно з впровадженням СТКВ включити до умов інтегрованого дозволу розділ щодо викидів ПГ, у тому числі, дотримання умов плану моніторингу, списання кількості квот, яка відповідає фактичному обсягу викидів ПГ тощо.
- 5.3) Запровадити контроль дотримання умов інтегрованого дозволу у частині енергоефективності та включити відповідні положення, у тому числі, у Закон України «Про державний екологічний контроль».
- 5.4) Розробити порядок затвердження висновків найкращих доступних технологій та методів управління та інформування про них, та згідно з графіком, визначеним Концепцією реалізації державної політики у сфері промислового забруднення, розробити та затвердити висновки НДТМ для всіх категорій видів діяльності
- 5.5) Розробити порядок затвердження правил технічної експлуатації установок та інформування про них, та затвердити галузеві та міжгалузеві правила технічної експлуатації установок з включенням відповідних положень у частині енергоефективності.
- 5.6) Внести зміни до законодавства про охорону атмосферного повітря, управління відходами та водного законодавства у частині запровадження уніфікованого дозволу на основі дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря та правил технічної експлуатації установок.

Завдання: впровадження системи торгівлі квотами на викиди парникових газів

- 6.1) Розробити та прийняти Закон України «Про запровадження системи торгівлі квотами на викиди парникових газів», який передбачатиме:
- ◆ заборону здійснення будь-якої діяльності, яка призводить до утворення викидів парникових газів без дозволу, виданого уповноваженим органом. Визначити зміст та умови дозволу на викиди парникових газів;
 - ◆ розширення повноважень органу з реалізації засад з моніторингу, звітності та верифікації викидів парникових газів у частині адміністрування функціонування системи торгівлі квотами на викиди парникових газів;
 - ◆ встановлення цілі зменшення викидів парникових газів;
 - ◆ розроблення Національного плану розподілу квот на викиди парникових газів;
 - ◆ встановлення умов використання підприємствами квот на викиди парникових газів;
 - ◆ запровадження реєстру для обігу квот на викиди парникових газів;
 - ◆ встановлення відповідальності за порушення умов дозволу на викиди парникових газів, зокрема, штрафних санкцій за кожен тону двоокису вуглецю, щодо якої не відбулося списання квоти;
 - ◆ розробку та запровадження процедури аукціонних продажів квот;
 - ◆ створення майданчику для проведення аукціонних продажів квот на викиди парникових газів;
 - ◆ розробку відповідних положень (стандартів) бухгалтерського обліку для фінансового обліку квот на викиди парникових газів.
- 6.2) Підготувати національну систему торгівлі квотами на викиди парникових газів до її лінування з іншими системами, зокрема Європейського Союзу.

Завдання: запровадження ринку зелених облігацій

- 7.1) Розробити та прийняти вимоги звітності щодо використання залучених коштів та результатів реалізації проектів, що фінансуються за рахунок коштів від розміщення зелених облігацій;
- 7.2) Розробити механізми здійснення незалежної оцінки відповідності випусків облігацій міжнародним принципам зелених облігацій (Green Bonds Principles) та верифікації зелених проектів шляхом розробки відповідних методологічних засад.
- 7.3) Підготувати та запустити пілотні проекти щодо випуску зелених облігацій промисловим підприємствам, залучивши міжнародні фінансові установи та проекти міжнародної технічної допомоги.

Завдання: актуалізація регуляторного поля у сфері енергоефективності та захисту клімату

- 8.1) Забезпечити виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС у частині енергоефективності та захисту клімату, шляхом імплементації відповідних джерел права ЄС.
- 8.2) Забезпечити розроблення та прийняття нормативно-правових актів, передбачених в рамках виконання наведених вище завдань, та, за потреби, внести відповідні зміни до чинного законодавства.

ДОДАТОК.

ЗАКОНОДАВСТВО, ЩО РЕГУЛЮЄ ВІДНОСИНИ У СФЕРІ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

№	Законодавство	Номер	Дата
1.	Про енергозбереження →	74/94-ВР	01-07-1994
2.	Про електроенергетику →	575/97-ВР	16-10-1997
3.	Про альтернативні джерела енергії →	555-IV	20-02-2003
4.	Про комбіноване виробництво теплової та електричної енергії (когенерацію) та використання скидного енергопотенціалу →	2509-IV	05-04-2005
5.	Про тепlopостачання →	2633-IV	02-06-2005
6.	Бюджетний кодекс України →	2456-VI	08-07-2010
7.	Податковий кодекс України →	2755-VI	02-11-2010
8.	Про ратифікацію Протоколу про приєднання України до Договору про заснування Енергетичного Співтовариства →	2787-VI	15-12-2010
9.	Про забезпечення комерційного обліку природного газу →	3533-VI	16-06-2011
10.	Про стандартизацію →	1315-VII	05-06-2014
11.	Про технічні регламенти та оцінку відповідності →	124-VIII	15-01-2015
12.	Про запровадження нових інвестиційних можливостей, гарантування прав та законних інтересів суб'єктів підприємницької діяльності для проведення масштабної енергомодернізації →	327-VIII	09-04-2015
13.	Про ринок електричної енергії →	2019-VIII	13-04-2017
14.	Про енергоефективність будівель →	2118-VIII	22-06-2017
15.	Про комерційний облік теплової енергії та водopостачання →	2119-VIII	22-06-2017

№	Акти Кабінету Міністрів України	Номер	Дата
1.	Про порядок нормування питомих витрат паливно-енергетичних ресурсів у суспільному виробництві →	786	15-07- 1997
2.	Про державну експертизу з енергозбереження →	1094	15-07- 1998
3.	Про затвердження Порядку проведення кваліфікації когенераційної установки →	1670	29-11- 2006
4.	Про затвердження Технічного регламенту водогрійних котлів, що працюють на рідкому чи газоподібному паливі →	748	27-08- 2008
5.	Про затвердження Технічного регламенту максимально дозволеного споживання електроенергії холодильними приладами →	787	03-09 2008
6.	Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для державної підтримки заходів з енергозбереження через механізм здешевлення кредитів →	439	13-04- 2011
7.	Деякі питання використання коштів у сфері енергоефективності та енергозбереження →	1056	17-10- 2011
8.	Про затвердження розміру плати за проведення державної експертизи з енергозбереження →	230	06-03- 2013
9.	Про затвердження технічних регламентів щодо енергетичного маркування →	702	07-08- 2013
10.	Про затвердження Положення про Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України →	197	30-04-2014
11.	Про Національний план дій з відновлюваної енергетики на період до 2020 року →	902-р	01-10- 2014
12.	Про затвердження Положення про Державне агентство з енергоефективності та енергозбереження України →	676	26-11- 2014
13.	Про затвердження Технічного регламенту енергетичного маркування електричних ламп та світильників →	340	27-05- 2015
14.	Про затвердження Примірного енергосервісного договору →	845	21-10-2015
15.	Питання ввезення на митну територію України енергозберігаючих матеріалів, обладнання, устаткування та комплектувальних виробів за проектами демонстрації японських технологій →	293	30-03- 2016

№	Акти Кабінету Міністрів України	Номер	Дата
16.	Про затвердження Технічного регламенту енергетичного маркування кондиціонерів повітря →	360	24-05- 2017
17.	Про затвердження переліку будівель промислового та сільськогосподарського призначення, об'єктів енергетики, транспорту, зв'язку та оборони, складських приміщень, на які не поширюються мінімальні вимоги до енергетичної ефективності будівель та які не підлягають сертифікації енергетичної ефективності будівель →	265	11-04- 2018
18.	Про затвердження Порядку обміну інформацією між центральними органами виконавчої влади, атестаційними комісіями в процесі проведення незалежного моніторингу, професійної атестації та ведення баз даних сертифікатів, фахівців та звітів →	602	26-07- 2018
19.	Про затвердження Порядку проведення професійної атестації осіб, які мають намір провадити діяльність із сертифікації енергетичної ефективності та обстеження інженерних систем →	605	26-07- 2018

№	Акти центральних органів виконавчої влади	Номер	Дата
1.	Наказ Держенергозбереження – Щодо проведення паспортизації енергоспоживаючих об'єктів →	101	14-11-1997
2.	Наказ Держенергозбереження – Про затвердження та введення в дію Порядку видачі, оформлення, реєстрації «Енергетичного паспорта підприємства» та оплати послуг при його впровадженні →	89	10-11-1998
3.	Наказ Держенергозбереження – Про затвердження Інструкції про порядок передачі документації та здійснення державної експертизи з енергозбереження на виконання п.4 постанови Кабінету Міністрів від 15 липня 1998 р. N 1094 →	15	09-03-1999
4.	Наказ Держенергозбереження – Про затвердження міжгалузевих норм питомих витрат електроенергії на виробництво продукції деревообробки →	58	05-07-1999
5.	Наказ Держенергозбереження – Про затвердження Розрахунку цін на платні послуги, які надаються Державною інспекцією з енергозбереження →	19	05-03-2001
6.	Наказ Держенергозбереження – Про затвердження Міжгалузевих норм витрат палива для опалювальних котлів, які експлуатуються в Україні →	46	07-05-2001
7.	Наказ Держенергозбереження – Про затвердження Переліку* нормативних документів колишнього СРСР, дозволених до застосування у сфері енергозбереження → * в Переліку налічується 70 нормативно-технічних документів	65	31-05-2002
8.	Наказ Держенергозбереження – Про затвердження Основних положень з нормування питомих витрат паливно-енергетичних ресурсів у суспільному виробництві →	112	22-10-2002
9.	Наказ Держенергозбереження – Про затвердження Методики аналізу та розрахунку питомих витрат енергоресурсів під час проведення експертизи з енергозбереження та інспектування споживачів енергоресурсів як рекомендаційного документа →	132	05-12-2002
10.	Наказ НАЕР – Про затвердження Порядку включення до Державного реєстру підприємств, установ, організацій, які займаються розробкою, впровадженням та використанням енергозберігаючих заходів та енергоефективних проектів →	49	01-04-2008
11.	Наказ НАЕР – Про затвердження Методики галузевих, регіональних програм енергоефективності та програм зменшення споживання енергоресурсів бюджетними установами шляхом їх раціонального використання →	33	17-03-2009
12.	Наказ НАЕР – Про затвердження Типової методики «Загальні вимоги до організації та проведення енергетичного аудиту» →	56	20-05-2010
13.	Наказ Держенергоефективності – Про затвердження Методики розрахунку показника енергоемності валового регіонального продукту →	63	21-07-2011
14.	Наказ Мінекономрозвитку – Про затвердження Порядку конкурсного відбору інвестиційних проектів для їх державної підтримки за рахунок коштів, передбачених у державному бюджеті за програмою «Державна підтримка заходів з енергозбереження через механізм здешевлення кредитів» →	64	27-09-2011
15.	Наказ Мінекономрозвитку – Договір про компенсацію відсоткової ставки за кредитами, залученими суб'єктами господарювання для фінансування заходів з енергозбереження →	64	27-09-2011
16.	Наказ Мінекономрозвитку – Про затвердження Порядку конкурсного відбору енергоефективних проектів для їх державної підтримки за рахунок коштів, передбачених у державному бюджеті на виконання Державної цільової економічної програми енергоефективності і розвитку сфери виробництва енергоносіїв з відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива на 2010-2015 роки →	105	06-10-2011

№	Акти центральних органів виконавчої влади	Номер	Дата
17.	Наказ Держстату – Про затвердження Методологічних положень з організації державних статистичних спостережень щодо використання палива та енергії →	250	03-10-2011
18.	Наказ Держенергоефективності – Про затвердження Угоди про взаємодію між спеціалізованою організацією, атестованою Держенергоефективності на право проведення енергетичного аудиту та Центральною групою енергетичного аудиту Держенергоефективності →	28	21-03-2012
19.	Наказ Держенергоефективності – Про затвердження Переліку видів публічної інформації, розпорядником якої є Держенергоефективності, та Переліку відомостей, що становлять службову інформацію в Держенергоефективності →	36	07-05-2012
20.	Наказ Держенергоефективності – Про затвердження Галузевого класифікатора енергозберігаючих товарів →	79	21-06-2013
21.	Наказ Мінрегіону – Про затвердження Порядку проведення кваліфікації когенераційної установки →	27	18-02-2016
22.	Наказ Держстату – Про затвердження форм державних статистичних спостережень зі статистики енергетики →	162	31-08-2016
23.	Наказ Мінрегіону – Про затвердження Порядку проведення сертифікації енергетичної ефективності та форми енергетичного сертифіката →	172	11-07-2018
24.	Наказ Мінрегіону – Про затвердження Методики обстеження інженерних систем будівлі →	173	11-07-2018
25.	Наказ Мінрегіону – Про затвердження Методики визначення енергетичної ефективності будівель →	169	11-07-2018
26.	Наказ Мінрегіону – Про затвердження Методики визначення економічно доцільного рівня енергетичної ефективності будівель →	170	11-07-2018
27.	Наказ Мінрегіону – Про затвердження Порядку застосування розрахункових елементів програмного забезпечення для визначення енергетичної ефективності будівель →	171	11-07-2018
28.	Наказ Мінрегіону – Про затвердження Порядку проведення сертифікації енергетичної ефективності та форми енергетичного сертифіката →	172	11-07-2018
29.	Наказ Мінрегіону – Про затвердження Порядку рецензування звітів про обстеження інженерних систем →	275	18-10-2018
30.	Наказ Мінрегіону – Про затвердження Порядку незалежного моніторингу енергетичних сертифікатів →	276	18-10-2018

ЗАКОНОДАВСТВО, ЩО РЕГУЛЮЄ ВІДНОСИНИ В СФЕРІ СТИМУЛЮВАННЯ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ ДО ЗАХИСТУ КЛІМАТУ

№	Закони	Номер	Дата
1.	Про охорону атмосферного повітря →	2707-XII	16-10-1992
2.	Про ратифікацію Рамкової конвенції ООН про зміну клімату →	435/96-BP	29-10- 1996
3.	Про ратифікацію Кіотського протоколу до Рамкової Конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату →	1430-IV	04-02-2004
4.	Про ратифікацію Паризької угоди →	1469-VIII	14-07-2016
5.	Про оцінку впливу на довкілля →	2059-VIII	23-05-2017
6.	Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року →	2697-VIII	28-02-2019

№	Акти Кабінету Міністрів України	Номер	Дата
1.	Про затвердження Порядку організації та проведення моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря →	343	09-03- 1999
2.	Про затвердження переліку найбільш поширених і небезпечних забруднюючих речовин, викиди яких в атмосферне повітря підлягають регулюванню →	1598	29-11- 2001
3.	Про затвердження Порядку ведення державного обліку в галузі охорони атмосферного повітря →	1655	13-12- 2001
4.	Про затвердження Порядку розроблення та затвердження нормативів граничнодопустимих викидів забруднюючих речовин із стаціонарних джерел →	1780	28-12- 2001
5.	Про Порядок розроблення та затвердження нормативів екологічної безпеки атмосферного повітря →	299	13-03- 2002
6.	Про Порядок розроблення і затвердження нормативів граничнодопустимого рівня впливу фізичних та біологічних факторів стаціонарних джерел забруднення на стан атмосферного повітря →	300	13-03- 2002
7.	Про затвердження Порядку погодження і видачі дозволів на провадження діяльності, пов'язаної із штучними змінами стану атмосфери та атмосферних явищ у господарських цілях →	301	13-03- 2002
8.	Про затвердження Порядку проведення та оплати робіт, пов'язаних з видачою дозволів на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами, обліку підприємств, установ, організацій та громадян - підприємців, які отримали такі дозволи →	302	13-03- 2002
9.	Про затвердження Порядку розроблення та затвердження нормативів вмісту забруднюючих речовин у відпрацьованих газах та впливу фізичних факторів пересувних джерел забруднення атмосферного повітря →	303	13-03- 2002
10.	Про затвердження Порядку проведення громадських слухань у процесі оцінки впливу на довкілля →	989	13-12- 2017
11.	Про затвердження критеріїв визначення планованої діяльності, яка не підлягає оцінці впливу на довкілля, та критеріїв визначення розширень і змін діяльності та об'єктів, які не підлягають оцінці впливу на довкілля →	1010	13-12- 2017
12.	Про затвердження Порядку передачі документації для надання висновку з оцінки впливу на довкілля та фінансування оцінки впливу на довкілля та Порядку ведення Єдиного реєстру з оцінки впливу на довкілля →	1026	13-12- 2017

№	Акти центральних органів виконавчої влади	Номер	Дата
1.	Наказ Мінприроди – Про затвердження Інструкції про зміст та порядок складання звіту проведення інвентаризації викидів забруднюючих речовин на підприємстві →	7	10-02-1995
2.	Наказ Мінприроди – Про затвердження Інструкції щодо порядку визначення геодезичних координат джерел викидів забруднювальних речовин при проведенні державного обліку в галузі охорони атмосферного повітря →	190	22-05-2001
3.	Наказ Мінприроди – Про затвердження Порядку визначення величин фонових концентрацій забруднювальних речовин в атмосферному повітрі →	286	30-07-2001
4.	Наказ Мінприроди – Про затвердження Переліку речовин, які входять до «твердих речовин» та «вуглеводнів» і за викиди яких справляється збір →	104	14-03-2002
5.	Наказ Мінприроди – Про затвердження Інструкції про порядок та критерії взяття на державний облік об'єктів, які справляють або можуть справити шкідливий вплив на здоров'я людей і стан атмосферного повітря, видів та обсягів забруднюючих речовин, що викидаються в атмосферне повітря →	177	10-05-2002
6.	Наказ Мінприроди – Про затвердження Переліку типів устаткування, для яких розробляються нормативи граничнодопустимих викидів забруднюючих речовин із стаціонарних джерел →	317	16-08-2004
7.	Наказ Мінприроди - Про затвердження Інструкції про загальні вимоги до оформлення документів, у яких обґрунтовуються обсяги викидів, для отримання дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами для підприємств, установ, організацій та громадян-підприємців →	108	09-03-2006
8.	Про затвердження форми дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря, дозволу про внесення змін до дозволу на викиди забруднюючих речовин, заяви на одержання дозволу на викиди →	266	30-05- 2006
9.	Наказ Мінприроди – Про затвердження нормативів граничнодопустимих викидів забруднюючих речовин із стаціонарних джерел →	309	27-06-2006
10.	Наказ Мінприроди – Про затвердження технологічних нормативів допустимих викидів забруднюючих речовин із теплосилових установок, номінальна теплова потужність яких перевищує 50 MWt →	541	22-10-2008
11.	Наказ Мінприроди – Про затвердження Методики розрахунку розмірів відшкодування збитків, які заподіяні державі в результаті наднормативних викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря →	639	10-12-2008
12.	Наказ Мінприроди – Про затвердження Технологічних нормативів допустимих викидів забруднюючих речовин із устаткування (установок) для виробництва цементного клінкеру в оберткових випалювальних печах, виробнича потужність яких перевищує 500 тон на день →	23	20-01-2009
13.	Наказ Мінприроди – Про затвердження Правил технічної експлуатації установок очистки газу →	52	06-02-2009
14.	Наказ Мінприроди – Про затвердження Технологічних нормативів допустимих викидів забруднюючих речовин від коксових печей →	507	29-09-2009
15.	Наказ Мінприроди – Про затвердження Технологічних нормативів допустимих викидів забруднюючих речовин із устаткування (установок) для виробництва нормального електрокорунду в дугових трифазних руднотермічних печах при плавленні «на випуск» →	524	05-10-2009
16.	Наказ Мінприроди – Про затвердження Технологічних нормативів допустимих викидів забруднюючих речовин у атмосферне повітря із котельень, що працюють на лушпинні соняшнику →	540	13-10-2009
17.	Наказ Мінприроди – Про затвердження Технологічних нормативів допустимих викидів забруднюючих речовин із устаткування (установок) для виготовлення скла, включаючи скловолокну з плавильною потужністю, яка перевищує 20 тон на добу →	18	19-01-2012
18.	Наказ Мінприроди – Про затвердження Порядку внесення установ, організацій та закладів, які здійснюють розробку документів, що обґрунтовують обсяги викидів для підприємств, установ, організацій та громадян - суб'єктів підприємницької діяльності, до переліку Мінприроди України →	475	01-10-2012
19.	Наказ Мінприроди – Про затвердження Технологічних нормативів допустимих викидів забруднюючих речовин із устаткування (установок) для плавки феросплавів з плавильною потужністю, що перевищує 20 тон на день →	670	21-12-2012
20.	Наказ Мінприроди – Про затвердження Технологічних нормативів допустимих викидів забруднюючих речовин із устаткування (установки) для випалювання та агломерації металеві руди (включаючи сульфідну руду) →	671	21-12-2012

№	Акти центральних органів виконавчої влади	Номер	Дата
21.	Наказ Мінприроди – Про затвердження Технологічних нормативів допустимих викидів забруднюючих речовин із устаткування (установки) для виробництва вапна в обертових випалювальних печах, виробнича потужність яких перевищує 50 тон на день, або в інших печах, виробнича потужність яких перевищує 50 тон на день →	260	01-07-2015
22.	Наказ Мінприроди – Про затвердження Технологічних нормативів допустимих викидів забруднюючих речовин із устаткування (установок) для виробництва сталі (первинна та вторинна плавка), продуктивністю, яка перевищує 2,5 тони на годину (установки газокисневого рафінування сталі) →	261	01-07-2015
23.	Наказ Мінприроди – Про затвердження Технологічних нормативів допустимих викидів забруднюючих речовин з устаткування (установки) для виробництва сталі (первинна та вторинна плавка), включаючи безперервний розлив, продуктивність якого перевищує 2,5 тони на годину (кисневих конвертерів) →	262	01-07-2015
24.	Наказ Мінприроди – Про затвердження Технологічних нормативів допустимих викидів забруднюючих речовин із устаткування (установки) для виробництва чавуну, продуктивність якого перевищує 2,5 тони на годину →	504	25-12-2015
25.	Наказ Держстату – Про затвердження форми державного статистичного спостереження № 2-ТП (повітря) (річна) «Звіт про викиди забруднюючих речовин і парникових газів у атмосферне повітря від стаціонарних джерел викидів» →	124	06-07-2018

ДОКУМЕНТИ, ЩО МАЮТЬ СТРАТЕГІЧНИЙ ТА ІНФОРМАЦІЙНИЙ ХАРАКТЕР

№	Документ	Номер	Дата
Укази Президента України			
1.	Про стан забезпечення енергетичної безпеки у зв'язку з ситуацією щодо постачання природного газу в Україні →	448/2014	01-05-2014
2.	Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» →	5/2015	12-01-2015
Постанови Кабінету Міністрів України			
3.	Про затвердження Державної цільової економічної програми енергоефективності і розвитку сфери виробництва енергоносіїв з відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива на 2010-2020 роки →	243	01-03-2010
4.	Про Національний план дій з енергоефективності на період до 2020 року →	1228-р	25-11-2015
5.	Про схвалення Енергетичної стратегії України на період до 2035 року «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність» →	605-р	18-08-2017
6.	Про виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони →	1106	25-10-2017
7.	Про схвалення Очікуваного національно визначеного внеску України до проекту нової глобальної кліматичної угоди →	980-р	16-09-2015

КАТАЛОГ ДЕРЖАВНИХ СТАНДАРТІВ УКРАЇНИ В СФЕРІ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ ТА ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ

Стандарти групи «Енергозбереження» (всього – 55)

№	Позначення нормативного документу	Назва нормативного документу	Стан
1.	ДСТУ 2155-93	Енергозбереження. Методи визначення економічної ефективності заходів по енергозбереженню	діє
2.	ДСТУ 2275-93	Енергозбереження. Нетрадиційні та поновлювані джерела енергії. Терміни та визначення	діє
3.	ДСТУ 2339-94	Енергозбереження. Основні положення	діє
4.	ДСТУ 3176-95 (ГОСТ 30341-96)	Енергозбереження. Методи визначення балансів електроспоживання гірничих підприємств	діє
5.	ДСТУ 3224-95 (ГОСТ 30356-96)	Енергозбереження. Методи визначення норм витрачання електроенергії гірничими підприємствами	діє
6.	ДСТУ 3282-95 (ГОСТ 30371-96)	Енергозбереження. Установки для вакуумної деаерації води. Загальні технічні вимоги	діє
7.	ДСТУ 3401-97 (ГОСТ 30486-97)	Енергозбереження. Методи та засоби вимірювання теплових величин. Загальні положення	діє
8.	ДСТУ 3569-97 (ГОСТ 30514-97)	Енергозбереження. Нетрадиційні та поновлювані джерела енергії. Основні положення	діє
9.	ДСТУ 3581-97 (ГОСТ 30517-97)	Енергозбереження. Методи вимірювання і розрахунку теплоти згоряння палива	діє
10.	ДСТУ 3635-98 (ГОСТ 30604-98)	Енергозбереження. Установки теплоутилізаційні. Загальні технічні вимоги	діє
11.	ДСТУ 3682-98 (ГОСТ 30583-98)	Енергозбереження. Методика визначення повної енергоемності продукції, робіт та послуг	діє
12.	ДСТУ 3740-98	Енергозбереження. Методи аналізу та розрахунку зниження витрат палива та енергії на металургійних підприємствах	діє
13.	ДСТУ 3755-98	Енергозбереження. Номенклатура показників енергоефективності та порядок їхнього внесення у нормативну документацію	діє
14.	ДСТУ 3756-98 (ГОСТ 30619-98)	Енергозбереження. Перетворювачі теплового потоку термоелектричні загального призначення. Загальні технічні умови	діє
15.	ДСТУ 3818-98	Енергозбереження. Вторинні енергетичні ресурси. Терміни та визначення	діє
16.	ДСТУ 3860-99	Енергозбереження. Методика розрахунку технологічних втрат електроенергії в діючих мережах електропостачання 220 кВ і вище	діє
17.	ДСТУ 3886-99	Енергозбереження. Системи електроприводу. Метод аналізу та вибору	діє
18.	ДСТУ 3971-2000 (ГОСТ 30716-2000)	Енергозбереження. Установки для термовологісного оброблення збірних бетонних і залізобетонних виробів і конструкцій. Методи обчислення витрат теплової енергії	діє
19.	ДСТУ 4034-2001 (ГОСТ 30757-2001)	Енергозбереження. Нетрадиційні та поновлювані джерела енергії. Колектори сонячні плоскі. Методи випробування	діє
20.	ДСТУ 4035-2001 (ГОСТ 25380-2001)	Енергозбереження. Будівлі та споруди. Методи вимірювання поверхневої густини теплових потоків та визначення коефіцієнтів теплообміну між огорожувальними конструкціями та доквіллам	діє
21.	ДСТУ 4065-2001	Енергозбереження. Енергетичний аудит. Загальні технічні вимоги (ANSI/IEEE 739:1995, NEQ)	діє
22.	ДСТУ 4081-2002	Енергозбереження. Енергетичне маркування електрообладнання побутового призначення. Загальні технічні вимоги	діє
23.	ДСТУ 4090:2001 / ГОСТ 31188:2003	Енергозбереження. Ресурси енергетичні вторинні. Методика визначення показників виходу та використання (ГОСТ 31188-2003, IDT)	діє
24.	ДСТУ 4238:2003	Енергозбереження. Енергетичне маркування електрообладнання побутової призначеності. Визначення енергетичної ефективності холодильних приладів	не діє
25.	ДСТУ 4238:2015	Енергозбереження. Енергетичне маркування електрообладнання побутової призначеності. Визначення енергетичної ефективності холодильних приладів	діє

№	Позначення нормативного документу	Назва нормативного документу	Стан
26.	ДСТУ 4280:2004	Енергозбереження. Модулі сонячні фотоелектричні. Класифікація та основні параметри	не діє
27.	ДСТУ 4351:2004	Енергозбереження. Енергетичне маркування електрообладнання побутового призначення. Визначення енергетичної ефективності пральних машин	не діє
28.	ДСТУ 4351:2014	Енергозбереження. Енергетичне маркування електрообладнання побутової призначеності. Визначення енергетичної ефективності пральних машин	діє
29.	ДСТУ 4352:2004	Енергозбереження. Енергетичне маркування електрообладнання побутового призначення. Визначення енергетичної ефективності кондиціонерів повітря	діє
30.	ДСТУ 4369:2005	Енергозбереження. Чорна металургія. Ресурси енергетичні вторинні. Методика визначення показників виходу та використання	діє
31.	ДСТУ 4370:2005	Енергозбереження. Коксохімічне виробництво. Ресурси енергетичні вторинні. Методика визначення показників виходу та використання.	не діє
32.	ДСТУ 4370:2011	Енергозбереження. Коксохімічне виробництво. Ресурси енергетичні вторинні. Методика визначення показників виходу та використання	діє
33.	ДСТУ 4441:2005	Енергозбереження. Енергетичне маркування електрообладнання побутової призначеності. Визначення енергетичної ефективності електричних ламп	не діє
34.	ДСТУ 4472:2005	Енергозбереження. Системи енергетичного менеджменту. Загальні вимоги	діє
35.	ДСТУ 4712:2007	Енергозбереження. Енергетичне маркування електрообладнання побутової призначеності. Визначення енергетичної ефективності посудомийних машин	діє
36.	ДСТУ 4713:2007	Енергозбереження. Енергетичний аудит промислових підприємств. Порядок проведення та вимоги до організації робіт	діє
37.	ДСТУ 4714:2007	Енергозбереження. Паливно-енергетичні баланси промислових підприємств. Методика побудови та аналізу	діє
38.	ДСТУ 4715:2007	Енергозбереження. Системи енергетичного менеджменту промислових підприємств. Склад і зміст робіт на стадіях розроблення та запровадження	діє
39.	ДСТУ 4980:2008	Енергозбереження. Енергетичне маркування електрообладнання побутової призначеності. Визначення енергетичної ефективності електричних духовок	діє
40.	ДСТУ 4992:2008	Енергозбереження. Енергетичне маркування електрообладнання побутової призначеності. Визначення енергетичної ефективності електричних прасок (IEC 60311:2006 NEO)	не діє
41.	ДСТУ 5077:2008	Енергозбереження. Системи енергетичного менеджменту промислових підприємств. Перевірка та контроль ефективності функціонування	діє
42.	ДСТУ 5078:2008	Енергозбереження. Обладнання промислової призначеності енергоспоживальне. Вимоги до показників енергетичної ефективності	діє
43.	ДСТУ 7499:2014	Енергозбереження. Енергоємність технологічного процесу вироблення сталевго дроту. Методика визначення	діє
44.	ДСТУ 7674:2014	Енергозбереження. Енергоємність технологічного процесу вироблення електричної та теплової енергії, відпущеної тепловою електростанцією. Методика визначення.	діє
45.	ДСТУ 8290:2015	Енергозбереження. Енергоємність технологічного процесу вироблення електричної та теплової енергії, відпущених від газотурбінної когенераційної установки. Методика визначення	діє
46.	ДСТУ 8291:2015	Енергозбереження. Енергоємність технологічного процесу вироблення електричної та теплової енергії, відпущених від газопоршневої когенераційної установки. Методика визначення	діє
47.	ДСТУ 8296:2015	Енергозбереження. Гідроенергетика мала. Методика визначення ресурсів	діє
48.	ДСТУ 8304:2015	Енергозбереження. Енергоємність технологічного процесу централізованого теплопостачання. Методика визначення	діє
49.	ДСТУ 8305:2015	Енергозбереження. Енергоємність процесу надання послуги з централізованого постачання гарячої води. Методика визначення	діє

№	Позначення нормативного документу	Назва нормативного документу	Стан
50.	ДСТУ 8308:2015	Енергозбереження. Енергоємність технологічного процесу вироблення вапна. Методика визначення	діє
51.	ДСТУ 8317:2015	Енергозбереження. Енергоємність технологічного процесу вироблення цегли та каменів силікатних. Методика визначення	діє
52.	ДСТУ ISO 17741:2017 (ISO 17741:2016, IDT)	Загальні технічні правила вимірювання, розрахунку та верифікації обсягів енергозбереження в проектах	діє
53.	ДСТУ ISO 17742:2017 (ISO 17742:2015, IDT)	Розрахунок енергоефективності та обсягів енергозбереження для країн, регіонів і міст	діє
54.	ДСТУ ISO 17743:2017 (ISO 17743:2016, IDT)	Енергозбереження. Визначення методологічної основи розрахунку та звітності щодо обсягів енергозбереження	діє
55.	ДСТУ ISO 50001:2014	Енергозбереження. Системи енергетичного менеджменту. Вимоги та настанова щодо використання (ISO 50001:2011, IDT)	діє

Стандарти групи «Енергоефективність» (всього – 56)

№	Позначення нормативного документу	Назва нормативного документу	Стан
1.	ДСТУ EN 12098-1:2017 (EN 12098-1:2017, IDT)	Енергоефективність будівель. Засоби управління системами опалювання. Частина 1. Устаткування управління системами водяного опалення. Модулі М3-5, 6, 7, 8	діє
2.	ДСТУ EN 12098-3:2017 (EN 12098-3:2017, IDT)	Енергоефективність будівель. Засоби управління системами опалення. Частина 3. Устаткування управління системами електричного опалення. Модулі М3-5, 6, 7, 8	діє
3.	ДСТУ EN 12098-5:2017 (EN 12098-5:2017, IDT)	Енергоефективність будівель. Засоби управління системами опалення. Частина 5. Старт-стоп планувальники систем опалення. Модулі М3-5, 6, 7, 8	діє
4.	ДСТУ EN 12831-1:2017 (EN 12831-1:2017, IDT)	Енергоефективність будівель. Метод розрахунку проектного теплового навантаження. Частина 1. Теплове навантаження, Модуль М3-3	діє
5.	ДСТУ CEN/TR 12831-2:2017 (CEN/TR 12831-2:2017, IDT)	Енергоефективність будівель. Метод розрахунку проектного теплового навантаження. Частина 2. Пояснення та обґрунтування EN 12831-1, Модуль М3-3	діє
6.	ДСТУ EN 12831-3:2017 (EN 12831-3:2017, IDT)	Енергоефективність будівель. Метод розрахунку проектного теплового навантаження. Частина 3. Теплове навантаження систем гарячого водопостачання та характеристика потреб, Модулі М8-2, М8-3	діє
7.	ДСТУ CEN/TR 12831-4:2017 (CEN/TR 12831-4:2017, IDT)	Енергоефективність будівель. Метод розрахунку проектного теплового навантаження. Частина 4. Пояснення та обґрунтування EN 12831-3, Модулі М8-2, М8-3	діє
8.	ДСТУ ISO/IEC 13273-1:2017 (ISO/IEC 13273-1:2015, IDT)	Енергоефективність і поновлювані джерела енергії. Загальна міжнародна термінологія. Частина 1. Енергоефективність	діє
9.	ДСТУ ISO/IEC 13273-2:2017 (ISO/IEC 13273-2:2015, IDT)	Енергоефективність і поновлювані джерела енергії. Загальна міжнародна термінологія. Частина 2. Поновлювані джерела енергії	діє
10.	ДСТУ EN 15193-1:2017 (EN 15193-1:2017, IDT)	Енергоефективність будівель. Енергетичні вимоги до освітлення. Частина 1. Технічні характеристики, Модуль М9	діє
11.	ДСТУ CEN/TR 15193-2:2017 (CEN/TR 15193-2:2017, IDT)	Енергоефективність будівель. Енергетичні вимоги до освітлення. Частина 2. Пояснення та обґрунтування EN 15193-1, Модуль М9	діє
12.	ДСТУ EN 15232-1:2017 (EN 15232-1:2017, IDT)	Енергоефективність будівель. Енергоефективність будівель. Частина 1. Вплив автоматизованих систем моніторингу та управління будівлями. Модулі М10-4, 5, 6, 7, 8, 9, 10	діє
13.	ДСТУ CEN/TR 15232-2:2017 (CEN/TR 15232-2:2016, IDT)	Енергоефективність будівель. Частина 2. Супроводження TR prEN 15232-1:2015. Модулі М10-4, 5, 6, 7, 8, 9, 10	діє
14.	ДСТУ EN 15232:2014	Енергоефективність будівель. Вплив автоматизованих систем моніторингу та управління будівлями (EN 15232:2012, IDT)	не діє
15.	ДСТУ EN 15316-1:2017 (EN 15316-1:2017, IDT)	Енергоефективність будівель. Метод розрахунку енергопотреб та енергоефективності системи. Частина 1. Загальні вимоги та відображення енергоефективності, Модулі М3-1, М3-4, М3-9, М8-1, М8-4	діє
16.	ДСТУ EN 15316-2:2017 (EN 15316-2:2017, IDT)	Енергоефективність будівель. Процедура економічного оцінювання енергетичних систем будівлі. Частина 1. Процедури розрахунку, Модуль М1-14	діє

№	Позначення нормативного документу	Назва нормативного документу	Стан
17.	ДСТУ EN 15316-3:2017 (EN 15316-3:2017, IDT)	Енергоефективність будівель. Метод розрахунку енергопотреб та енергоефективності системи. Частина 3. Теплорозподілення та холодорозподілення (гаряче водопостачання, опалення та охолодження), Модулі М3-6, М4-6, М8-6	діє
18.	ДСТУ EN 15316-4-1:2017 (EN 15316-4-1:2017, IDT)	Енергоефективність будівель. Метод розрахунку енергетичних характеристик та показників ефективності системи. Частина 4-1. Системи опалення приміщень та гарячого водопостачання, системи спалювання палива (опалювальні котли, біомаса), модулі М 3-8-1, М 8-8-1	діє
19.	ДСТУ EN 15316-4-2:2017 (EN 15316-4-2:2017, IDT)	Енергоефективність будівель. Метод розрахунку енергопотреб та енергоефективності системи. Частина 4-2. Системи генерування тепла, системи теплових насосів, Модулі М3-8-2, М8-8-2	діє
20.	ДСТУ EN 15316-4-3:2017 (EN 15316-4-3:2017, IDT)	Енергоефективність будівель. Метод розрахунку енергетичних характеристик та показників ефективності системи. Частина 4-3. Системи теплопостачання, теплові сонячні та фотоелектричні системи, модулі М 3-8-3, М 8-8-3, М 11-8-3	діє
21.	ДСТУ EN 15316-4-4:2017 (EN 15316-4-4:2017, IDT)	Енергоефективність будівель. Метод розрахунку енергопотреб та енергоефективності системи. Частина 4-4. Системи генерування тепла, вбудовані-інтегровані когенераційні системи, Модулі М8-3-4, М8-8-4, М8-11-4	діє
22.	ДСТУ EN 15316-4-5:2017 (EN 15316-4-5:2017, IDT)	Енергоефективність будівель. Метод розрахунку енергопотреб та енергоефективності системи. Частина 4-5. Централізоване опалення та охолодження, Модулі М3-8-5, М4-8-5, М8-8-5, М11-8-5	діє
23.	ДСТУ EN 15316-4-8:2017 (EN 15316-4-8:2017, IDT)	Енергоефективність будівель. Метод розрахунку енергопотреб та енергоефективності системи. Частина 4-8. Системи генерування тепла, системи нагрівання повітря, стельові променеві системи опалення, включаючи печі (локальні), Модуль М3-8-8	діє
24.	ДСТУ EN 15316-4-10:2017 (EN 15316-4-10:2017, IDT)	Енергоефективність будівель. Метод розрахунку енергопотреб та енергоефективності системи. Частина 4-10. Вітроелектричні системи генерування, Модуль М11-8-7	діє
25.	ДСТУ EN 15316-5:2017 (EN 15316-5:2017, IDT)	Енергоефективність будівель. Метод розрахунку енергопотреб та енергоефективності системи. Частина 5. Акумуляційні системи для опалення та гарячого водопостачання (крім охолодження), Модулі М3-7, М8-7	діє
26.	ДСТУ CEN/TR 15316-6-1:2017 (CEN/TR 15316-6-1:2017, IDT)	Енергоефективність будівель. Метод розрахунку енергопотреб та енергоефективності системи. Частина 6-1. Пояснення та обґрунтування EN 15316-1, Модулі М3-1, М3-4, М3-9, М8-1, М8-4	діє
27.	ДСТУ CEN/TR 15316-6-2:2017 (CEN/TR 15316-6-2:2017, IDT)	Енергоефективність будівель. Метод розрахунку енергопотреб та енергоефективності системи. Частина 6-2. Пояснення та обґрунтування EN 15316-2, Модулі М3-5, М4-5	діє
28.	ДСТУ CEN/TR 15316-6-3:2017 (CEN/TR 15316-6-3:2017, IDT)	Енергоефективність будівель. Метод розрахунку енергопотреб та енергоефективності системи. Частина 6-3. Пояснення та обґрунтування EN 15316-3, Модулі М3-6, М4-6, М8-6	діє
29.	ДСТУ CEN/TR 15316-6-4:2017 (CEN/TR 15316-6-4:2017, IDT)	Енергоефективність будівель. Метод розрахунку енергопотреб та енергоефективності системи. Частина 6-4. Пояснення та обґрунтування EN 15316-4-1, Модулі М3-8-1, М8-8-1	діє
30.	ДСТУ CEN/TR 15316-6-5:2017 (CEN/TR 15316-6-5:2017, IDT)	Енергоефективність будівель. Метод розрахунку енергопотреб та енергоефективності системи. Частина 6-5. Пояснення та обґрунтування EN 15316-4-2, Модуль М3-8	діє
31.	ДСТУ CEN/TR 15316-6-6:2017 (CEN/TR 15316-6-6:2017, IDT)	Енергоефективність будівель. Метод розрахунку енергопотреб та енергоефективності системи. Частина 6-6. Пояснення та обґрунтування EN 15316-4-3, Модулі М3-8-3, М8-8-3	діє
32.	ДСТУ CEN/TR 15316-6-7:2017 (CEN/TR 15316-6-7:2017, IDT)	Енергоефективність будівель. Метод розрахунку енергопотреб та енергоефективності системи. Частина 6-7. Пояснення та обґрунтування EN 15316-4-4, Модулі М8-3-4, М8-8-4, М8-11-4	діє
33.	ДСТУ CEN/TR 15316-6-8:2017 (CEN/TR 15316-6-8:2017, IDT)	Енергоефективність будівель. Метод розрахунку енергопотреб та енергоефективності системи. Частина 6-8. Пояснення та обґрунтування EN 15316-4-5 (Централізоване опалення та охолодження), Модулі М3-8-5, М4-8-5, М8-8-5, М11-8-5	діє

№	Позначення нормативного документу	Назва нормативного документу	Стан
34.	ДСТУ CEN/TR 15316-6-10:2017 (CEN/TR 15316-6-10:2017, IDT)	Енергоефективність будівель. Метод розрахунку енергопотреби та енергоефективності системи. Частина 6-10. Пояснення та обґрунтування EN 15316-5, Модулі М3-7, М8-7	діє
35.	ДСТУ EN 15378-1:2017 (EN 15378-1:2017, IDT)	Енергоефективність будівель. Системи опалення та гарячого водопостачання будівель. Частина 1. Інспектування котлів, систем опалення та гарячого водопостачання, Модулі М3-11, М8-11	діє
36.	ДСТУ CEN/TR 15378-2:2017 (CEN/TR 15378-2:2017, IDT)	Енергоефективність будівель. Системи опалення та гарячого водопостачання будівель. Частина 2. Пояснення та обґрунтування EN 15378-1, Модулі М3-11 і М8-11	діє
37.	ДСТУ EN 15378-3:2017 (EN 15378-3:2017, IDT)	Енергоефективність будівель. Системи опалення та гарячого водопостачання будівель. Частина 3. Вимірювана енергетична ефективність, Модулі М3-10, М8-10	діє
38.	ДСТУ CEN/TR 15378-4:2017 (CEN/TR 15378-4:2017, IDT)	Енергоефективність будівель. Системи опалення та гарячого водопостачання будівель. Частина 4. Пояснення та обґрунтування EN 15378-3, Модулі М3-10, М8-10	діє
39.	ДСТУ CEN/TR 15459-2:2017 (CEN/TR 15459-2:2017, IDT)	Енергоефективність будівель. Процедура економічного оцінювання для енергетичних систем будівель. Частина 2. Пояснення та обґрунтування EN 15459-1, Модуль М1-14	діє
40.	ДСТУ EN 15500-1:2017 (EN 15500-1:2017, IDT)	Енергоефективність будівель. Управління установками опалення, вентиляції та кондиціонування. Частина 1. Електронне устаткування управління індивідуальною зоною. Модулі М3-5, М4-5, М5-5	діє
41.	ДСТУ CEN/TR 15500-2:2017 (CEN/TR 15500-2:2016, IDT)	Енергоефективність будівель. Управління установками опалення, вентиляції та кондиціонування повітря. Частина 2. Супроводження TR prEN 15500-1:2015. Модулі М3-5, М4-5, М5-5	діє
42.	ДСТУ CEN/TR 16798-4:2017 (CEN/TR 16798-4:2017, IDT)	Енергоефективність будівель. Вентиляція будівель. Частина 4. Роз'яснення вимог EN 16798-3. Громадські будівлі. Вимоги до ефективності систем вентиляції та кондиціонування повітря приміщення (Модулі М5-1, М5-4)	діє
43.	ДСТУ EN 16798-5-1:2017 (EN 16798-5-1:2017, IDT)	Енергоефективність будівель. Вентиляція будівель. Частина 5-1. Методи розрахунку потреби в енергії для систем вентиляції та кондиціонування повітря (Модулі М5-6, М5-8, М6-5, М6-8, М7-5, М7-8). Метод 1. Розподілення та генерування	діє
44.	ДСТУ CEN/TR 16798-6:2017 (CEN/TR 16798-6:2017, IDT)	Енергоефективність будівель. Вентиляція будівель. Частина 6. Роз'яснення вимог EN 16798-5-1 та EN 16798-5-2. Методи розрахунку потреби в енергії для систем вентиляції та кондиціонування повітря (Модулі М5-6, М5-8, М6-5, М6-8, М7-5, М7-8)	діє
45.	ДСТУ CEN/TR 16798-8:2017 (CEN/TR 16798-8:2017, IDT)	Енергоефективність будівель. Вентиляція будівель. Частина 8. Роз'яснення вимог EN 16798-5-7. Методи розрахунку потреби витрати повітря у будівлях з урахуванням інфільтрації (Модуль М5-5)	діє
46.	ДСТУ EN 16798-9:2017 (EN 16798-9:2017, IDT)	Енергоефективність будівель. Вентиляція будівель. Частина 9. Методи розрахунку потреби в енергії систем охолодження (Модулі М4-1, М4-4, М4-9). Загальні вимоги	діє
47.	ДСТУ CEN/TR 16798-10:2017 (CEN/TR 16798-10:2017, IDT)	Енергоефективність будівель. Вентиляція будівель. Частина 10. Роз'яснення вимог EN 16798-9. Метод розрахунку потреби в енергії систем охолодження (Модулі М4-1, М4-4, М4-9). Загальні вимоги	діє
48.	ДСТУ EN 16798-13:2017 (EN 16798-13:2017, IDT)	Енергоефективність будівель. Вентиляція будівель. Частина 13. Розрахунок систем охолодження (Модуль М4-8). Генерування	діє
49.	ДСТУ CEN/TR 16798-14:2017 (CEN/TR 16798-14:2017, IDT)	Енергоефективність будівель. Вентиляція будівель. Частина 14. Роз'яснення вимог EN 16798-13. Розрахунок систем охолодження (Модуль М4-8). Генерування	діє
50.	ДСТУ EN 16798-15:2017 (EN 16798-15:2017, IDT)	Енергоефективність будівель. Вентиляція будівель. Частина 15. Розрахунок систем охолодження (Модуль М4-7). Акумуляування	діє
51.	ДСТУ CEN/TR 16798-16:2017 (CEN/TR 16798-16:2017, IDT)	Енергоефективність будівель. Вентиляція будівель. Частина 16. Роз'яснення вимог EN 16798-15. Розрахунок систем охолодження (Модуль М4-7). Акумуляування	діє
52.	ДСТУ EN 16798-17:2017 (EN 16798-17:2017, IDT)	Енергоефективність будівель. Вентиляція будівель. Частина 17. Настанова з інспектування систем вентиляції та кондиціонування повітря (Модулі М4-11, М5-11, М6-11, М7-11)	діє

№	Позначення нормативного документу	Назва нормативного документу	Стан
53.	ДСТУ CEN/TR 16798-18:2017 (CEN/TR 16798-18:2017, IDT)	Енергоефективність будівель. Вентиляція будівель. Частина 18. Роз'яснення вимог EN 16798-17. Настава з інспектування систем вентиляції та кондиціонування повітря (Модулі M4-11, M5-11, M6-11, M7-11)	діє
54.	ДСТУ EN 16946-1:2017 (EN 16946-1:2017, IDT)	Енергоефективність будівель. Інспектування засобів автоматики та регулювання будівлі та технічного управління будівлею. Частина 1. Модулі M10-11	діє
55.	ДСТУ CEN/TR 16946-2:2017 (CEN/TR 16946-2:2016, IDT)	Енергоефективність будівель. Інспектування засобів автоматики та регулювання будівлі та технічного управління будівлею. Частина 2. Супроводження TR prEN 16946-1:2015. Модулі M10-11	діє
56.	ДСТУ EN 16947-1:2017 (EN 16947-1:2017, IDT)	Енергоефективність будівель. Система управління будівлею. Частина 1. Модулі M10-12	діє

СТИСЛИЙ ОГЛЯД МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ СЕРІЇ ISO 50000, ЯКІ ІМПЛЕМЕНТОВАНІ В УКРАЇНІ

№	Назва ДСТУ	Дата набуття чинності	Стислий зміст	Основні принципи, що забезпечують реалізацію вимог стандарту	Примітка
1.	ДСТУ ISO 50001:2014 «Системи енергетичного менеджменту. Вимоги та настанови щодо використання» (є ідентичним перекладом ISO 50001:2011, IDT)	01.01.2015	Стандарт установлює загальні (рамкові) вимоги щодо розроблення на об'єкті, впровадження, підтримання в робочому стані та поліпшення системи енергетичного менеджменту (далі — СЕМ). Реалізація вимог Стандарту забезпечує системний підхід щодо постійного підвищення рівня енергетичної ефективності об'єкту, охоплюючи використання та споживання енергії (енергетичних ресурсів).	Досягнення цілей Стандарту ґрунтується на встановлених вимогах щодо: <ul style="list-style-type: none"> ● Документування процесу створення, впровадження та підтримки в робочу стані СЕМ; ● Забезпечення відповідального ставлення керівництва та інших посадових осіб об'єкта до функціонування СЕМ; ● Формування на об'єкті енергетичної політики; ● Впровадження енергетичного планування на підставі систематичного аналізу визначеного базового рівня та встановлених показників енергетичної ефективності, а також встановлених згідно з енергетичною політикою цілей та завдань; ● Компетентності фахівців у сфері керування процесами використання енергії та функціонування СЕМ; ● Забезпечення періодичного проведення моніторингу, вимірювання та аналізу ключових характеристик операцій на об'єкті, що визначають рівень досягнутої (досяжної) енергоефективності, а також внутрішнього аудиту СЕМ; ● Періодичного аналізу керівництвом об'єкту СЕМ для забезпечення постійної її придатності, адекватності та ефективності. 	До Стандарту додається настанова, яка містить роз'яснення та конкретні поради щодо його використання.
2.	ДСТУ ISO 50002:2016 «Енергетичні аудити. Вимоги та керівництво по застосуванню» (є ідентичним перекладом ISO 50002:2014, IDT)	01.09.2016	Стандарт визначає вимоги до виконавців енергетичного аудиту та процесу його проведення. Він поширюється на усі типи установ та організацій, а також усі види енергії та використання енергії.	Стандартом визначені принципи проведення енергоаудитів, а також вимоги до загальних процесів під час енергетичних аудитів та підсумкових документів енергоаудитів. Зокрема, деталізовані вимоги щодо виконання окремих етапів енергетичного аудиту: <ul style="list-style-type: none"> ● Планування енергоаудиту; ● Стартової наради із замовником та збору даних; ● Плану вимірювань; ● Проведення огляду об'єкта; ● Аналізу отриманих відомостей; ● Представлення звіту за результатами енергоаудиту; ● Заключної наради із замовником. 	Стандарт не стосується вимог щодо відбору та оцінки суб'єктів, що надають послуги з енергоаудиту, а також на аудит систем енергетичного менеджменту. До Стандарту додається Керівництво щодо його застосування.

№	Назва ДСТУ	Дата набуття чинності	Стислий зміст	Основні принципи, що забезпечують реалізацію вимог стандарту	Примітка
3.	ДСТУ ISO 50003:2016 «Системи енергетичного менеджменту. Вимоги до органів, які проводять аудит і сертифікацію систем енергетичного менеджменту» (є ідентичним перекладом ISO 50003:2014, IDT)	01.09.2016	Стандарт встановлює вимоги до компетентності, послідовності та неупередженості у проведенні аудиту та сертифікації систем енергетичного менеджменту (СЕМ) для органів, які надають такі послуги.	Стандартом визначено: <ul style="list-style-type: none"> ● Процес проведення аудиту; ● Тривалість аудитів та збирання інформації на декількох об'єктах; ● Порядок збору та перевірки аудиторських доказів, які стосуються рівня досягнутої/досяжної енергетичної ефективності, що охоплює питання енергетичного планування, керування процесами, моніторингу, вимірювання та аналізування; ● Зміст звіту з аудиту; ● Вимоги щодо процесу первинного сертифікаційного аудиту, а також наглядового та повторного сертифікаційного аудиту; ● Вимоги щодо компетентності персоналу, який бере участь в процесі сертифікації систем енергетичного менеджменту. 	Стандарт містить обов'язкові для виконання додатки з рекомендаціями щодо практичної реалізації вимог стосовно: <ul style="list-style-type: none"> ● визначення складності СЕМ та тривалості аудиту; ● збирання інформації на декількох об'єктах; ● безперервного підвищення рівня досягнутої/досяжної енергоефективності.
4.	ДСТУ ISO 50004:2016 «Системи енергетичного менеджменту. Настанова щодо впровадження, супровід та поліпшення системи енергетичного менеджменту» (є ідентичним перекладом ISO 50004:2014, IDT)	01.09.2016	Стандарт забезпечує настанови щодо виконання вимог до системи енергетичного менеджменту на основі ISO 50001 і скеровує організації до застосування системного підходу для досягнення постійного вдосконалення енергоменеджменту та рівня досягнутої/досяжної енергоефективності. Стандарт не є директивним, і кожна організація сама визначає, як краще підійти до виконання вимог ISO 50001. Стандарт містить рекомендації для користувачів з різними рівнями енергетичного менеджменту та досвіду роботи із СЕМ.	Стандарт містить настанови для організацій щодо: <ul style="list-style-type: none"> ● системи енергоменеджменту; ● відповідальності керівництва організації за впровадження СЕМ; ● розробки та реалізації енергетичної політики; ● енергетичного планування, у т.ч. енергетичного аналізу, визначення енергетичної базової лінії, показників енергетичного функціонування, постановки енергетичних цілей, завдань та планів дій з енергетичного менеджменту; ● впровадження і функціонування СЕМ, у т.ч. щодо забезпечення компетентності, підготовки та поінформованості персоналу організації, а також внутрішньої комунікації в організації з питань енергоменеджменту; документування заходів, рішень та дій; оперативного управління та контролю; проектування; забезпечення постачання енергетичних послуг, продукції обладнання та енергії; ● перевірки СЕМ, у т.ч. щодо моніторингу, вимірювання та аналізу енергетичного функціонування; оцінки відповідності СЕМ законодавчим та іншим вимогам; внутрішнього аудиту СЕМ, а також необхідних корегувальних та запобіжних дій, в разі встановлення невідповідності СЕМ; ● аналізу результативності функціонування СЕМ з боку керівництва організації, у т.ч. щодо вимог до вхідних та вихідних даних, які необхідні для проведення такого аналізу. 	Стандарт містить додатки довідкового характеру щодо прикладів: <ul style="list-style-type: none"> ● розробки енергетичної політики; ● здійснення енергетичного аналізу; ● планування дій з енергетичного менеджменту; ● розробки планів вимірювань; ● взаємозв'язку між енергією, цілями, завданнями та відповідними вимогами СЕМ.

№	Назва ДСТУ	Дата набуття чинності	Стислий зміст	Основні принципи, що забезпечують реалізацію вимог стандарту	Примітка
5.	ДСТУ ISO 50006:2016 «Системи енергетичного менеджменту. Вимірювання рівня досягнутої/досяжної енергоефективності з використанням базових рівнів енергоспоживання та показників енергоефективності. Загальні положення та настанова» (є ідентичним перекладом ISO 50006:2014, IDT)	01.09.2016	В стандарті наведено настанову для організацій стосовно того, як установити, використовувати та підтримувати показники енергоефективності (ПЕЕ) та базові рівні енергоспоживання (БРЕ) як частину процесу вимірювання рівня досягнутої/досяжної енергоефективності, щоб відповідати вимогам ISO 50001. Настанова цього стандарту застосовна до будь-якої організації, незалежно від її розміру, типу, місця розташування або рівня розвитку в галузі енергоменеджменту.	Стандарт містить настанови для організацій щодо: <ul style="list-style-type: none"> ● Вимірювання рівня досягнутої/досяжної енергоефективності, у т.ч. кількісного визначення енергоспоживання, енерговикористання, базового рівня енергоспоживання (БРЕ), рівня досягнутої/досяжної енергоефективності; ● Отримання необхідної інформації стосовно рівня досягнутої/досяжної енергоефективності за результатами енергетичного аналізу; ● Визначення показників енергетичної ефективності; ● Встановлення базових рівнів енергоспоживання; ● Застосування показників енергоефективності та базових рівнів енергоспоживання; ● Підтримання та коригування показників енергоефективності та базового рівня енергоспоживання. 	Стандарт містить додатки довідкового характеру щодо: <ul style="list-style-type: none"> ● Інформації, яка отримана за результатами енергетичного аналізу, для визначення ПЕЕ та встановлення БРЕ; ● Межі ПЕЕ на прикладі виробничого процесу; ● Подальших настанов щодо ПЕЕ та БРЕ; ● Унормування базових рівнів споживання з використанням визначальних змінних; ● Моніторингу і звітності щодо рівня досягнутої/досяжної енергоефективності.
6.	ДСТУ ISO 50015:2016 «Системи енергетичного менеджменту. Вимірювання та верифікація рівня досягнутої/досяжної енергоефективності організацій. Загальні принципи та настанова» (є ідентичним перекладом ISO 50015:2014, IDT)	01.09.2016	Стандарт визначає загальний набір принципів і настанов, які потрібно використовувати для вимірювання й верифікації (ВВ) рівня досягнутої/досяжної енергоефективності та підвищення рівня досягнутої/досяжної енергоефективності організації. Стандарт можна застосовувати організаціям будь-якого розміру незалежно від того, який тип енергії вони використовують, Принципи й настанови до цього стандарту не є обов'язковими згідно з ISO 50001, але їх можуть застосовувати організації, що використовують ISO 50001	З метою отримання об'єктивних показників ЕЕ організації Стандарт пропонує керуватися в процесі ВВ наступними принципами: <ul style="list-style-type: none"> ● відповідна точність вимірів та мінімізація невизначеності їх результатів; ● прозорість та відтворюваність процесів ВВ; ● управління даними та планування вимірювань; ● забезпечення компетенції виконавців робіт з питань ВВ; ● неупередженість та конфіденційність; ● використання передових методів ВВ та розрахунків. Стандарт містить настанови щодо організації та планування ВВ в частині: <ul style="list-style-type: none"> ● Розробки та документального оформлення плану ВВ; ● Збору даних; ● Перевірки реалізації заходів з підвищення ЕЕ організації; ● Проведення аналізу результатів ВВ; ● Представлення результатів ВВ та їх документального оформлення; ● Визначення необхідності повторення процесу ВВ. 	Стандарт містить додатки довідкового характеру щодо: <ul style="list-style-type: none"> ● Загальної схеми розробки та документального оформлення плану ВВ; ● Прикладів вимірювань невизначеності.

